

Nr 151

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fiskearrenden, m. m.; given Stockholms slott den 29 mars 1957.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fiskearrenden, lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 7 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, samt förordning om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

GUSTAF ADOLF

Lars Eliasson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att genom en lag om fiskearrenden ökad trygghet skall beredas fiskearrendatorer i sådana fall, då fiskerättsupplåtelsens ändamål är yrkesfiske eller annat fiske av väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning.

I detta syfte förordas bl. a., att vissa av de regler som gäller för s. k. sociala jordbruksarrenden skall tillämpas även för här avsedda fiskearrenden. Av största betydelse är härvid bestämmelserna om minimitid och optionsrätt. Upplåtelsen skall ske antingen för viss tid av minst 5 år eller för arrendatorns livstid. Vid utgången av arrende som gäller för viss tid skall arrendatorn äga rätt till nytt arrende för fem år. Sådan optionsrätt tillkommer arrendatorn ånyo vid utgången av vart femte år. Rätten till nytt arrende kan dock såsom vid sociala jordbruksarrenden i vissa fall förfalla, bl. a. då jordägaren avser att han själv eller en nära anhörig skall utöva fisket.

Även i fråga om bl. a. avtalets form, arrendets bestånd mot ny ägare av fastigheten, ändring av arrendevillkoren, förverkandeanledningar och möjlighet att hos arrendenämnd begära dispens från tvingande föreskrifter i lagen föreslås bestämmelser liknande dem som gäller för sociala jordbruks-

arrenden. Lagen blir ej tillämplig om fiskerätt, i samband med jordbruksarrende eller eljest, upplåtits genom avtal, som huvudsakligen har annat ändamål än fiske. Lagen föreslås skola träda i kraft den 1 oktober 1957. I likhet med vad som stadgades för motsvarande fall vid den sociala jordbruksarrendelagstiftningens tillkomst skall lagen i viss utsträckning kunna tillämpas på avtal, vilka träffats före lagens ikraftträdande, om fiskearrendatorn eller denne och före honom någon av hans föräldrar vid upplåtelse- tidens utgång innehaft fiskerätten under sammanlagt minst tio år.

Vidare innefattar förslaget följdändringar i nyttjanderättslagen och förordningen angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Förslag
till
Lag
om fiskearrenden

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I fråga om avtal, varigenom någon mot vederlag upplåter fiskerätt åt annan, skall, utöver vad som följer av 1 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom (nyttjanderättslagen), gälla vad nedan i denna lag sägs, därest upplåtelsens ändamål är yrkesfiske eller ock annat fiske av väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning.

Har rätt till fiske, i samband med jordbruksarrende eller eljest, upplåtits genom avtal som huvudsakligen har annat ändamål än i första stycket sägs, äger denna lag ej tillämpning.

2 §.

Avtalet skall upprättas skriftligen. I avhandlingen skola samtliga villkor upptagas. Ändring eller tillägg som ej avfattas skriftligen är utan verkan.

Har fiske tillträtts utan att skriftligt avtal upprättats, äger utövaren, därest det ej berott på honom att giltigt avtal sedermera icke kommit till stånd, rätt till ersättning för den skada som därigenom tillskyndas honom.

Talan om skadestånd enligt andra stycket skall väckas inom ett år från det fisket avträdde.

3 §.

Upplåtelse av fiske skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller för arrendatorns livstid. Upplåtelse av gemensamhetsfiske må dock ske för återstoden av den tid, för vilken fisket bildats. Därest upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid, må upplåtelsen ske för sådan tid. Är tiden icke så bestämd som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

I fråga om fideikommissfastighet, som ej är att anse såsom huvudgård, skall vad i 1 kap. 9 § nyttjanderättslagen sägs äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Vid utgången av arrende som gäller för viss tid äger arrendatorn, om ej annat följer av andra eller tredje stycket, rätt till nytt arrende för en tid av fem år. Sådan optionsrätt tillkommer ånyo arrendatorn vid utgången av vart femte år.

Vill ej arrendatorn tillgodonjuta nytt arrende, skall han giva fastighetens ägare det tillkänna senast ett år före arrendetidens utgång på sätt i 2 kap. 38 § nyttjanderättslagen stadgas om uppsägning av jordbruksarrende. Sker ej sådant tillkännagivande inom föreskriven tid, skall arrendatorn anses hava åtagit sig nytt arrende för en tid av fem år.

Bestämmelserna i 2 kap. 53, 67 och 69 §§ nyttjanderättslagen om brytande av optionsrätt och vad därmed har samband skola äga motsvarande tillämpning med avseende å fiskearrende.

5 §.

Vad i 2 kap. 54—56 §§ nyttjanderättslagen är stadgat om ändrade arrendevillkor eller fortsatt tillämpning av äldre villkor skall äga motsvarande tillämpning med avseende å fiskearrende.

6 §.

Den som upplåter fiskearrende må ej i andra fall än lagen stadgar förbehålla sig eller annan ägare av fastigheten rätt att frånträda arrendet före arrendetidens slut.

7 §.

Fardag för tillträde och avträde av arrenderat fiske är den fjortonde dagen i mars månad. Infaller fardag å söndag, skall tillträde eller avträde ske följande dag.

8 §.

Arrendeavgiften skall vara till storleken bestämd och må ej utsättas annorledes än i penningar. Där avgiften likväl bestämts i annat än penningar, skall den beräknas till belopp som med hänsyn till förhållandena vid tiden för avtalets slutande får anses utgöra skäligt arrende. Är ej tid utsatt för erläggande av avgiften, skall den erläggas sist tre månader före varje arrendeårs utgång.

Vad i 2 kap. 25 och 26 §§, 27 § första stycket och 45—48 §§ nyttjanderättslagen är stadgat om nedsättning av arrendeavgift, skadestånd, rätt till uppsägning och arbetsavtal skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fiskearrende. Arrendatorn äger ock rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften, om fisket, utan hans vållande, på grund av fiskpest, vattenförorening eller annan sådan händelse i hög grad försämrats.

Har arrendatorn före förfallodagen påkallat nedsättning av arrendeavgiften i fall då det kan komma i fråga, skall han anses hava guldit den i rätt tid, därest han inom en månad efter det avgiften blivit slutligen bestämd erlägger vad som brister.

9 §.

Utan medgivande av fastighetens ägare må ej arrendatorn åt annan överlåta eller upplåta fisket eller del därav.

10 §.

Dör arrendatorn före arrendetidens utgång, är dödsboet berättigat att i sitt ställe sätta annan, med vilken ägaren skäligen kan nöjas, eller att inom sex månader uppsäga avtalet.

Vid livstidsarrende äger arrendatorns hustru, om äktenskapet var ingånget innan avtalet slöts, efter mannens död tillgodonjuta arrendet så länge hon förbliver änka. Går hon i nytt gifte, må fastighetens ägare uppsäga avtalet.

11 §.

Sker överlåtelse av fastigheten efter det arrendatorn tillträtt fisket, gäller arrendeavtalet utan särskilt förbehåll mot nye ägaren.

De bestämmelser som för övrigt i 2 kap. 29—32 §§ samt 33 § första och tredje styckena nyttjanderättslagen meddelats med avseende å överlåtelse av arrenderad fastighet, utmätning, konkurs och återköp skola äga motsvarande tillämpning vid fiskearrende.

12 §.

Arrenderätten skall vara förverkad och fastighetens ägare förty berättigad att uppsäga avtalet:

1. om arrendatorn dröjer med erläggande av arrendeavgift utöver en månad från förfallodagen;

2. om han gör sig skyldig till vanvård av fisket;

3. om han olovligen överlåter eller upplåter fisket eller del därav;

4. om han å fastigheten för eller tillåter andra att föra ett sådant leverne som väcker allmän förargelse eller verkar störande på omgivningen; eller

5. om han eljest i väsentlig omfattning åsidosätter vad som åligger honom enligt avtalet.

Finnes vad arrendatorn låtit komma sig till last vara av ringa betydenhet, må han ej skiljas från arrendet.

Uppsäges avtalet, vare fastighetens ägare berättigad till skadestånd.

13 §.

Har arrendatorn låtit komma sig till last sådant förhållande som i 12 § 1, 2 eller 4 sägs men sker rättelse innan fastighetens ägare gjort bruk av sin rätt att uppsäga avtalet, eller har i fall varom i 12 § 3 eller 5 sägs ägaren icke uppsagt avtalet inom sex månader från det han fick kunskap om förhållande som där avses, må ägaren ej senare åberopa förhållandet såsom grund för arrendatorns skiljande från arrendet.

14 §.

Vad om sättet för uppsägning, tiden för avträde och verkställighet av avhysning, tid för väckande av talan, rätt att kvarhålla arrendatorn tillhörig egendom och skiljedom är stadgat i 2 kap. 38—43 §§ nyttjanderättslagen skall äga motsvarande tillämpning vid fiskearrende.

15 §.

Förbehåll, som strider mot 2 § andra stycket, 3—5 §§, 8 §, 10 § första stycket eller 11 § första stycket, må ej åberopas av fastighetens ägare.

Arrendenämnden äger dock i samband med avtalets ingående medgiva undantag, såframt avtalet innehåller att sådant medgivande må sökas och särskilda skäl äro till undantaget. Avslås ansökan om undantag i fall då dylikt förbehåll gjorts, är upplåtelsen förfallen, där ej avtalet stadgar annat.

16 §.

Om arrendenämndens sammansättning, granskning av arrendeavtal och besvär över nämndens beslut skall gälla vad i 2 kap. 49 a, 66 och 68 §§ nyttjanderättslagen är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1957.

Har sådan upplåtelse som avses i 1 § muntligen eller skriftligen gjorts för viss tid, som vid lagens ikraftträdande ännu icke utgått, skola å upplåtelsen bestämmelserna i 4 och 5 §§ denna lag tillämpas, därest vid upplåtelse tidens utgång fiskearrendatorn, eller fiskearrendatorn och före honom någon av hans föräldrar, innehåft fiskerätten i dess helhet eller till väsentlig del under sammanlagt minst tio år.

Därest i fall, varom i andra stycket är nämnt, upplåtelse tiden utgår under första året efter lagens ikraftträdande, är fiskearrendatorn berättigad till ny upplåtelse för en tid av ett år; och skall sådan upplåtelse anses hava kommit till stånd, om han icke inom en månad efter det lagen trätt i kraft på sätt om uppsägning är stadgat tillkännagivit sin önskan att avstå från ny upplåtelse. Med avseende å nämnda upplåtelse äger vardera parten på sätt stadgas i 2 kap. 54 § nyttjanderättslagen påkalla ändring av upplåtelsevillkoren senast åtta månader före den ettåriga upplåtelse tidens utgång.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 1 kap. 7 § lagen den 14 juni 1907
(nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom**

Härigenom förordnas, att 1 kap. 7 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 KAP.

7 §.

Vad här — — — — — fem år.

Vid överlåtelse av fastigheten skall ock, såvitt angår fiskearrende, iakttagas vad därom särskilt är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1957.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320)
angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom

Härigenom förordnas, att 46 § förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

46 §.

Utarrendering av lägenhet för annat ändamål än jordbruk må, med iakttagande av stadgandet i 2 kap. 70 § femte stycket lagen om nyttjanderätt till fast egendom, ske i den ordning och under de villkor, som för varje fall provas lämpliga. Å vissa upplåtelser av fiskerätt gälla dock bestämmelserna i lagen om fiskearrenden.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1957.

¹ Senaste lydelse av 46 §, se SFS 1944: 69.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1957.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och jordbruksdepartementen anmäler statsrådet Eliasson fråga angående *lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.* samt anför därvid följande.

Den 26 maj 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök att med beaktande av vad som anförts i propositionen nr 60 till 1950 års riksdag med förslag till lag om rätt till fiske företaga en översyn av bl. a. de i fiskerättskommitténs betänkande med förslag till fiskelag (SOU 1947: 47) upptagna bestämmelserna om upplåtelse av fiskerätt även som att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill nämnda översyn kunde föranleda. Tillika bemyndigade Kungl. Maj:t samma dag chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga att i den utsträckning departementschefen föreskrev biträda vid ifrågavarande översyn. Med stöd av förenämnda bemyndigande samt bemyndiganden den 8 juni och 6 juli 1951 tillkallade chefen för jordbruksdepartementet sistnämnda dag sex sakkunniga att vid utredningen av bl. a. upplåtelse av fiskerätt biträda styrelsen. De sakkunniga var fiskaren A. Aronsson, Ryssebo, Kristinehamn, ledamoten av riksdagens första kammare, förste assistenten F. I. Boo, Borås, förste byråsekreteraren i domänstyrelsen E. G. B. Dyberg, Stockholm, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren S. G. E. Ericsson, Näs, Vimmerby, hovrättsassessorn, numera hovrättsrådet K. W. Modigh, Göteborg, samt hovrättsrådet G. G. Thulin, Lidingö.

Styrelsen avgav den 1 december 1953 ett betänkande (stencilerat) med förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. jämte därmed sammanhängande författningar.

Över betänkandet inhämtades yttranden från ett flertal myndigheter och organisationer.

I anledning av bl. a. anmärkningar som framställts under remissbehandlingen har en överarbetning av förslaget skett inom jordbruksdepartementet. Hovrättsfiskalen Erling Green, som härvid biträtt, har den 11 augusti 1956 avgivit en promemoria (stencilerad) med nytt förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgivits av hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, lagberedningen, kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, samtliga länsstyrelser, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott — utom förvaltningsutskotten inom Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns södra och Jämtlands läns hushållningssällskap, vilka dock beretts tillfälle yttra sig — samtliga fiskeriintendenter, arrendenämnderna i Kalmar läns norra, Blekinge läns, Västmanlands läns, Västerbottens läns och Norrbottens läns hushållningssällskaps områden, fiskerinnämnden för Vänern, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Svenska ostkustfiskarens centralförbund, Svenska insjöfiskarens centralförbund, Svenska fiskevårdsförbundet, Sveriges amatöriskares riksförbund, Södra Sveriges fiskeriförening, Svenska fiskeritjänstemannaförbundet, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Vid myndigheternas utlåtanden har i åtskilliga fall fogats yttranden från olika organisationer. Tillfälle att avgiva yttrande har vidare beretts hushållningssällskapens förbund, Svenska sydkustfiskarnas centralförbund, Skånes fiskareförbund samt Sveriges sportfiskares riksförbund, vilka emellertid icke avgivit yttranden. Den 3 januari 1957 har en skrivelse i ärendet inkommit från Piteå fiskelägenhetsförening, m. b. p. a.

Jag anhåller att nu få anmäla denna fråga.

I. Gällande bestämmelser i huvuddrag

Upplåtelse av fiskerätt brukar, då upplåtelsen icke avser i fastighetsregistret upptagen fiskefastighet, betecknas som en s. k. partiell nyttjanderätt. Enligt 1 kap. 7 § nyttjanderättslagen skall vad förut i kapitlet eller eljest i lag finnes i allmänhet stadgat angående nyttjanderätt till fast egendom tillämpas å sådan fiskerätt. Enligt de angivna lagrummen samt vissa bestämmelser i inteckningsförordningen gäller följande. Avtal om fiskerätt är icke bindande utöver femtio år från det avtalet slöts, dock att livstidsupplåtelse är giltig även om nämnda tid därigenom skulle överskridas. I stad och inom sådan ort å landet, där den för städerna gällande ordningen för bebyggande skall iakttagas, är maximitiden tjugufem år i de fall, då avtalet hänför sig till fastighet inom område för vilket plan för bebyggande är gällande eller fråga är om därutanför belägen jord som hör till tomt. Till säkerhet för beståndet av den upplåtna fiskerätten äger fiskerättshavaren, om upplåtelsen skett i skriftlig handling, erhålla inteckning under de villkor som anges i inteckningsförordningen. Genom bestämmelse i avtalet kan denna rätt dock betagas honom. Upplåten fiskerätt gäller icke mot ny ägare av fastigheten med mindre vid överlåtelsen gjorts förbehåll därom eller fiskerätten på grund av inteckning fortfarande skall gälla. Det senare blir enligt 46 § inteckningsförordningen fallet om fiskerättshavaren söker inteckning för fiskerätten å tidigare inskrivningsdag än fastighetsköparen

söker lagfart. Har vid överlåtelsen förbehåll gjorts om fiskerättens bestånd, blir fiskerätten emellertid gällande mot den nye fastighetsägaren även om denne söker lagfart innan fiskerättshavaren söker inteckning för fiskerätten. Ehuru alltså i sådant fall fastighetsägaren skall respektera fiskerätten fastän den icke intecknats, vinner fiskerättshavaren först genom inteckningen sakrättsligt skydd för sin rätt. Skulle, då fastighetsägaren varit förpliktad att vid överlåtelse göra förbehåll om fiskerättens bestånd, fiskerätten ha gått förlorad till följd av att förbehåll ej gjorts, äger fiskerättshavaren i allmänhet rätt till skadestånd. Avtal kan slutas även på obestämd tid och i sådant fall när som helst uppsägas. Optionsrätt till ny upplåtelse finns ej, liksom ej heller regler om minimitid.

Förutom reglerna i 1 kap. 1—6 §§ nyttjanderättslagen skall enligt 7 § samma kap. beträffande bl. a. rätt att fiska å viss fastighet gälla vad eljest finnes i lag i allmänhet stadgat angående nyttjanderätt till fast egendom. Sådana stadganden är bl. a. 9 kap. 2 § äldre giftermålsbalken, 17 kap. 6 § handelsbalken, 10 kap. 10 § rättegångsbalken samt åtskilliga bestämmelser i utsökningslagen, inteckningsförordningen och expropriationslagen.

Genom de här avhandlade bestämmelserna regleras emellertid rättsförhållandet mellan upplåtaren och fiskerättshavaren endast ofullständigt. Särskilt gäller detta det materiella rättsförhållandet. I den mån denna brist icke utfylles genom regler i avtalet är man hänvisad till allmänna rättsgrundsatser. Dessa får sålunda tillgripas bl. a. beträffande frågan huruvida fiskerättshavaren äger utan samtycke av upplåtaren överlåta nyttjanderätten å annan och beträffande frågan vilka nyttjanderättshavarens åtgärder som skall kunna medföra att avtalet förklaras förverkat.

Upplåtelse av »i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är förenad» eller av annan fiskefastighet anses utgöra *lägenhetsarrende* (arrende för annat ändamål än jordbruk). För sådant arrende finns bestämmelser i 2 kap. 70 § nyttjanderättslagen, varjämte å detsamma bestämmelserna i 1 kap. är tillämpliga om icke annorledes stadgats. En sammanställning av vad som gäller enligt innehållet i nämnda 70 § visar i huvudsak följande beträffande upplåtelse av fiske som utgör särskild fastighet. Fiskerättsavtalet skall i princip slutas skriftligen för att vara gällande. Muntligt avtal gäller emellertid om parterna åsämjas därom. Utan fastighetsägarens medgivande må ej arrendatorn i sin tur till annan upplåta fiskerätten eller del därav. Arrendatorn får i regel icke heller utan upplåtarens samtycke sätta annan i sitt ställe. Om arrendatorn dör före arrendetidens utgång skall, där ej avtalet innefattar annat förbehåll, avtalet fortfarande vara gällande, dock att delägarna i boet kan befria sig från arrendet genom att erbjuda upplåtaren att återtaga fisket. Arrenderätten förverkas om arrendatorn gör sig skyldig till vissa uppräknade handlingar eller underlåtenheter. Sker överlåtelse av fastigheten efter det arrendatorn tillträtt densamma, gäller utan särskilt förbehåll arrendeavtalet mot nye ägaren om det upprättats skriftligen. Har avtalet ej upprättats skriftligt och vill ej nye ägaren låta arrendatorn kvarsitte, måste han uppsäga avtalet inom tre må-

nader efter det överlåtelsen skedde. Göres ej detta, blir avtalet gällande mot honom. Genom förbehåll i avtalet får ej stadgas inskränkning i arrendatorns rätt att vid överlåtelse sitta kvar å fastigheten, ej heller annan förverkande-grund än som angivits gälla enligt lagen. Icke heller beträffande nu avsett slag av fiskerätt gäller regler om minimitid och optionsrätt.

Av vad som nu anförts framgår, att en upplåtelse av fiskerätt i de undantagsfall då den avser en särskild fiskefastighet utgör lägenhetsarrende samt i övriga fall ger upphov till en s. k. partiell nyttjanderätt, som i regel icke hänföres under det juridiskt-tekniska arrendebegreppet. Av praktiska skäl och i viss anslutning till terminologien i lagen om gemensamhetsfiske användes emellertid i det följande beteckningarna *fiskearrende* (arrende) och *fiskearrendator* (arrendator) såsom motsvarigheter till fiskerättsupplåtelse respektive nyttjare av upplåten fiskerätt. Genom införande av dessa beteckningar framhålles även, att vissa allmänna bestämmelser om arrende i andra författningar än nyttjanderättslagen utan särskilt stadgande kan bli tillämpliga på fiskearrenden. Till denna fråga torde jag senare få återkomma.

II. Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen

1. Allmän översikt

Fiskeristyrelsen

Fiskeristyrelsen föreslog i sitt betänkande, att bestämmelser om ökat skydd för fiskearrendatorer skulle införas genom en särskild lag, samt utarbetade i enlighet härmed förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. Lagförslaget omfattade dels de fall, då nyttjanderätten uteslutande avsåg fiskerätt och upplåtelsen skett för yrkesmässigt fiske, dels de fall då upplåtelsen innefattade förutom fiskerätt även annan nyttjanderätt och idkandet av yrkesmässigt fiske var det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen. Lagen föreslogs dock icke bli tillämplig å sådan kombinerad upplåtelse, som helt eller delvis utgjorde s. k. socialt jordbruksarrende eller arrende, som avsågs i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord. Fiskearrendatorn skulle enligt förslaget få rätt att till annan upplåta arrendet, om han på grund av sjukdom eller annan dylik orsak blivit ur stånd att själv driva fisket. Dylik upplåtelse skulle dock icke omfattas av lagens bestämmelser. I övrigt undantogs från lagens tillämpning upplåtelse från fastighet, som tillhörde kronan eller var av ecklesiastik art, samt upplåtelse av gemensamhetsfiske. Enligt förslaget skulle muntliga avtal i och för sig vara giltiga men endast skriftliga avtal åtnjuta lagens skydd. Arrendatorn skulle dock vara berättigad till ersättning om, sedan han efter muntligt avtal börjat utöva nyttjanderätten, det ej berott på honom att skriftligt avtal sedermera ej upprättats. Ersättningen skulle avse gottgörelse för den skada arrendatorn tillskyndats genom att lagens bestämmelser icke blivit tillämpliga på upplåtelsen.

I likhet med vad som gäller för sociala jordbruksarrenden föreslogs upplåtelse skola ske för viss tid, minst fem år, eller för nyttjanderättshavarens livstid. Då tiden för upplåtelse för viss tid gått till ända, skulle arrendatorn äga rätt till ny upplåtelse för en tid av fem år. Sådan optionsrätt skulle tillkomma honom ånyo vid utgången av varje arrendeperiod.

Nyttjanderätten föreslogs skola kunna förverkas på grund av i huvudsak samma anledningar som gäller beträffande jordbruksarrenden. Upplåtaren skulle vidare i likhet med vad som gäller för sociala jordbruksarrenden äga återtaga nyttjandet, om fiskearrendatorn påtagligen eftersatt sina förpliktelser enligt avtalet eller om upplåtaren avsåg att han själv eller vissa honom närstående skulle utöva nyttjanderätten.

I fråga om nyttjanderättens bestånd vid överlåtelse av fastigheten föreslogs, att nyttjanderätten skulle utan särskilt förbehåll gälla mot nye ägaren. Detta innebär en utvidgning till arrendatorns förmån i förhållande till vad som gäller beträffande jordbruksarrenden, i det att sådant arrende äger bestånd mot ny ägare utan särskilt förbehåll endast om arrendatorn tillträtt fastigheten innan överlåtelsen skedde.

I likhet med vad som gäller beträffande sociala jordbruksarrenden skulle tvister angående ändring av avtalsvillkoren för ny upplåtelse avgöras av skiljemän. Arrendenämnden skulle vara skiljenämnd om ej mellan parterna träffats skiljeavtal. Arrendenämnderna tillades ock i övrigt befogenheter av samma art som enligt sociala arrendelagen. Sålunda skulle avtalspart kunna påkalla arrendenämndens granskning av avtalet. Vidare skulle, då rätt till nytt arrende förfallit på grund av att jordägaren avsett att han själv eller vissa honom närstående skulle utöva den upplåtna fiskerätten, jordägaren vara skyldig att inhämta arrendenämndens tillstånd, därest han inom fem år från upplåtelse tidens utgång ville helt eller delvis ånyo upplåta fiskerätten. Brott mot denna föreskrift skulle straffas med dagsböter. Arrendenämnd skulle vidare äga medgiva att avtal undantogs från bl. a. bestämmelserna om minimitid och optionsrätt.

Fiskeristyrelsens betänkande innehöll vidare förslag till vissa följdändringar i nyttjanderättslagen, inteckningsförordningen, utsökningslagen och lagen om regeringsrätt.

Fiskeristyrelsens förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. torde som *bilaga 1* få fogas till detta protokoll.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

I remissyttrandena över fiskeristyrelsens betänkande vitsordades nästan undantagslöst behovet av lagstiftning till skydd för fiskearrendator. Några invändningar gjordes emellertid mot ett införande av regler sådana som de föreslagna. Skälet för dessa invändningar var i regel förmodanden, att reglerna kunde väntas minska fastighetsägarnas villighet att upplåta fiskevattnen till yrkesfiskare. I fråga om utformningen tillstyrktes i allmänhet huvuddragen i förslaget. De avvikande meningar som uttalades hänförde sig

främst till frågan om vilka upplåtelser lagen borde omfatta samt frågorna om optionsrätt och minimitid. Behovet av optionsrätt och minimitid underströks dock i allmänhet. Ett stort antal remissinstanser förordade, att upplåtelser från kronan och kyrkan skulle omfattas av lagen. Mot den föreslagna regeln att vid överlåtelse nyttjanderätten skulle utan särskilt förbehåll äga bestånd mot ny ägare riktade några remissinstanser invändningar.

Av allmänna synpunkter som framförts i yttrandena torde här få återgivas följande.

Hovrätten för Västra Sverige framhöll, att vid utformningen av lagförslag med sådant syfte som det förevarande svårigheter mötte att skapa ett effektivt skydd för arrendatorerna och samtidigt icke så beskära jordägarnas rätt, att de blev mindre benägna att upplåta fiskevatten till yrkesfiskare. Vidare var med hänsyn till föremålet för upplåtelsen möjligheterna att skapa ett effektivt skydd vid fiskearrenden icke lika goda som vid jordbruksarrenden.

Hovrätten för Övre Norrland anförde, att enligt dess mening förslaget utvisade vissa icke helt tillfredsställande avvikelser från vad som gällde för arrenden och att det ändamålsenligaste var att förslaget blev föremål för förnyad översyn, därvid jämväl en utredning beträffande övriga partiella nyttjanderätter borde äga rum.

Kammarkollegiet anmärkte att, då statistiskt material som belyste förekomsten av yrkesmässiga fiskearrenden saknades, man ej hade så säkra hållpunkter för bedömandet av lagstiftningens praktiska betydelse som i och för sig varit önskvärt. Sannolikt hade dock antalet personer, som försörjde sig huvudsakligen genom fiske och som uteslutande eller till någon del fiskade på arrenderade vatten, efter hand minskat. Antalet binäringsfiskare kunde däremot förmodas växla mera konjunkturmässigt. Beträffande båda grupperna måste gälla, att åtskilliga fiskare genom tillkomsten av 1950 års fiskerättslag blivit mindre beroende av eller helt oberoende av möjligheten att arrendera fiskevatten. Å andra sidan kunde man icke be tvivla, att åtskilliga yrkesfiskare redan blivit och framdeles kom att bli trängda genom ökat upplåtande av enskilda fiskevatten till sportfiskare och andra amatörfiskare.

Domänstyrelsen anförde, att syftet med den ifrågasatta lagen syntes vara dels att skapa en tryggare ställning för de fiskare, som för sin utkomst i väsentlig grad var beroende av fiske i arrenderade vatten, dels att genom en arrendetid av minst fem år stimulera arrendatorns intresse för fiskevård och undvika den för kraftiga exploatering av fiskbeståndet, som ett korttidsarrende kunde inbjuda till. Båda dessa synpunkter var betydelsefulla för fiskets utveckling och därför värda beaktande.

Sveriges lantbruksförbund yttrade, att det syntes förbundet rimligt att fiskearrendatorer bereddes samma skydd som det vissa jordbruksarrendatorer erhöll genom arrendelagens bestämmelser för de s. k. sociala arrendena. *Riksförbundet Landsbygdens folk* ansåg, att icke minst konkurrensen från sportfiskeklubbar och jämställda intressen om vissa fiskevatten gJOR-

de det erforderligt, att största möjliga trygghet bereddades den yrkesfiskande befolkningen.

Ur allmän lagteknisk synpunkt gjordes några uttalanden. I de flesta av dessa förordades att de föreslagna bestämmelserna upptogs i en särskild lag. Sålunda förordade *lagberedningen*, att regleringen skedde i en lag av speciallags karaktär och icke inom ramen för den allmänna lagen, d. v. s. nyttjanderättslagen eller den nya jordabalk, till vilken beredningen hade att framlägga förslag. I nyttjanderättslagen, lämpligen i dess 1 kap. 8 §, borde intagas en hänvisning till den föreslagna lagen, i vilken uttömmande borde angivas i vilken utsträckning och med vilka modifikationer bestämmelserna i nyttjanderättslagen skulle äga tillämpning i fråga om upplåtelser, för vilka den särskilda lagen skulle gälla. *Länsstyrelsen i Stockholms län* uttalade däremot, att det borde övervägas att inarbeta de föreslagna nya bestämmelserna i nyttjanderättslagen i samband med en översyn av denna lag.

Departementspromemorian

Efter en redogörelse för huvuddragen i fiskeristyrelsens förslag samt remissinstansernas allmänna inställning till detta förslag anföres i departementspromemorian i huvudsak följande.

Såsom förut anförts är de bestämmelser som gäller för fiskerättsupplåtelser relativt få och lämnar, i vad gäller sådan fiskerätt som följer reglerna om partiell nyttjanderätt, i stort sett det materiella rättsförhållandet mellan parterna oreglerat. Men icke heller reglerna om lägenhetsarrenden utvisar samma ingående reglering av rättsförhållandena som bestämmelserna i nyttjanderättslagen för jordbruksarrenden. För nyttjanderättsupplåtelser av fiskerätt gäller sålunda, oavsett om de följer reglerna för partiella nyttjanderätter eller lägenhetsarrenden, att avtalet kan ingås på obestämd tid och att arrendatorn i sådant fall när som helst kan uppsägas. I fråga om sådana upplåtelser som följer reglerna för partiella nyttjanderätter gäller vidare, att arrendatorn icke kan göra anspråk på att få sitta kvar till fardag. Ytterligare saknas beträffande båda slagen av upplåtelser rätt till minimitid samt optionsrätt. Även i andra hänseenden saknar fiskearrendatorerna det skydd som i allmänhet tillkommer jordbruksarrendatorer. Fiskearrendatorerna har sålunda, såsom ock fiskeristyrelsen och flera remissinstanser framhållit, en otrygg ställning. Arrendatorn kan av upplåtaren försättas i situationer, som i vissa fall kan bli ödesdigra för arrendatorns och hans familjs ekonomi och äventyra arrendatorns möjligheter att bedriva fiske. Dessa förhållanden blir naturligtvis mest kännbara för dem som är yrkesfiskare eller eljest beroende av fisket för sin försörjning. Beträffande just dessa kategorier av fiskare är det emellertid ur samhällsekonomisk synpunkt av särskild vikt, att de bedriver en rationell och långsiktig fiskevård. Intresset härför motverkas av att arrendeavtalen ofta gäller för endast ett eller några få år och att arrendatorn icke kan med någon större säkerhet räkna med att erhålla nytt arrende. Det måste därför vara ur samhällsekonomisk och social synpunkt angeläget att förbättra nyss angivna fiskearrendatorers ställning. Denna ståndpunkt har ock intagits av nästan samtliga remissinstanser. De regler som fiskeristyrelsen föreslagit och som i huvudsak ansluter till vad som inom jordbruket gäller för de sociala arrendena,

torde i stort sett vara väl ägnade att medföra den påkallade förbättringen av ifrågavarande fiskearrendatorers ställning. Såsom uttalats av fiskeristyrelsen och flera remissinstanser torde de föreslagna reglerna icke heller behöva befaras leda till att fastighetsägarna i större omfattning underlåter att utarrendera fiskevatten till angivna kategorier av fiskearrendatorer. Här må även erinras om att 30—32 §§ lagen om rätt till fiske ger möjlighet att komma till rätta med bl. a. sådant uppenbart vanskötande av fiske som består i underlåtenhet att utnyttja detsamma. På grund av dessa bestämmelser torde en fastighetsägare merendels icke kunna övertaga ett givande fiske och sedan låta det vara outnyttjat.

Av de föreslagna reglerna torde de om minimitid och optionsrätt komma att få den största betydelsen för tryggheten av fiskearrendatorernas ställning. Remissinstanserna har också i stort sett varit eniga om att sådana regler bör införas. Från några håll har emellertid rests invändningar. I vissa fall grundar sig dessa på principiella betänkligheter mot att inskränka ägarens frihet att disponera över sin egendom. Andra remissinstanser grundar invändningarna på farhågor för att reglerna skall leda till minskat antal upplåtelser av ifrågavarande slag. Vad beträffar det förstnämnda skälet må erinras om den principdiskussion som föregick antagandet av 1943 års regler om sociala arrenden. Den principiella inställning till frågan om besittningsskydd för arrendatorer, som statsmakterna med antagandet av nämnda regler givit uttryck åt, torde böra tillämpas även å nu ifrågavarande slag av upplåtelser. Detta synes även majoriteten av remissinstanserna ha förutsatt. Den föreslagna minimitidens längd torde icke av jordägaren uppfattas såsom något skäl att vägra upplåtelse. Vad beträffar optionsrätten kan väl icke heller denna annat än i undantagsfall utgöra anledning att icke företaga upplåtelsen. Jordägaren lär i de flesta fall sakna nödig yrkesskicklighet och utrustning för att själv kunna driva fisket. Därtill kommer att det övervägande antalet upplåtare torde inse det berättigade i att arrendatorn tillerkännes den trygghet i näringsutövningen som optionsrätten avser att skapa. Vad beträffar konkurrens från sportfiskeklubbar synes utträngande av yrkesfiskare hittills ha förekommit endast i enstaka undantagsfall. Fiskelagens regler mot vanskötsel av fiskevatten utgör också ett visst skydd mot dylika uttränganden. Det torde nämligen i dessa fall, då en yrkesfiskares vatten övertages, ofta vara svårt för sportfiskeklubbarna att så sköta fisket att de undgår att komma i konflikt med nämnda regler. Skulle det emellertid framdeles visa sig, att yrkesfiskeren på nu antydd väg i väsentlig grad undandras folkförsörjningen, torde detta böra utgöra en anledning till att frågan om skärpta regler mot vanskötsel av fiskevatten tages under övervägande.

Det av fiskeristyrelsen avgivna förslaget torde därför i stort sett vara väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Vissa av de föreslagna reglerna torde dock böra modifieras. I lagtekniskt hänseende synes dessutom vad lagberedningen framhållit böra beaktas. Såsom fiskeristyrelsen föreslagit torde reglerna böra upptagas i en särskild lag. — Ur skilda synpunkter skulle det ha varit till fördel att nu ifrågasätta lagstiftning hade beretts i ett större sammanhang, exempelvis i samband med en översyn av vissa delar av nyttjanderättslagen. Då det emellertid ur social synpunkt synes angeläget att ifrågavarande kategorier av fiskare snarast erhåller den trygghet i yrkesutövningen, som framförallt bestämmelserna om minimitid och optionsrätt avser att skapa, synes övervägande skäl tala för att frågan om införande av de föreslagna bestämmelserna icke sammankopplas med andra frågor rörande nyttjanderättsupplåtelser från fastighet.

Departementspromemorians förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. reglerar i stort sett det ifrågavarande rättsområdet enligt samma grunder som fiskeristyrelsens motsvarande förslag. Vissa avvikelser, delvis av tämligen betydande räckvidd, föreligger dock. Sålunda innebär promemorians förslag en icke oväsentlig utvidgning av tillämpningsområdet för lagen, främst genom att förslaget med vissa begränsningar avser även upplåtelser från kronojord och ecklesiastik jord. Vidare innefattas upplåtelse av gemensamhetsfiske, som i fiskeristyrelsens förslag helt undantagits, under förutsättning att upplåtelsen sker till annan än delägare i fisket. Å andra sidan föreslås en motsvarande regel skola gälla även vissa samfällda fisken, som enligt fiskeristyrelsens lagförslag utan inskränkning skulle omfattas av regleringen.

I fråga om avtalets form har departementspromemorian frångått fiskeristyrelsens förslag samt förordar en lösning i överensstämmelse med vad som gäller beträffande jordbruksarrende. Detta innebär, att endast skriftliga avtal äger giltighet, ehuru ett muntligt avtal under vissa förutsättningar kan medföra skadeståndsskyldighet för upplåtaren. Beträffande reglerna om minimitid och optionsrätt upptages fiskeristyrelsens förslag med viss jämkning i fråga om upplåtelse av gemensamhetsfiske.

Bestämmelsen i fiskeristyrelsens förslag, att vid överlåtelse av fastigheten nyttjanderätten utan särskilt förbehåll skall gälla mot nye ägaren, begränsas i promemorians förslag att avse de fall, där markområde eller byggnad ingår i upplåtelsen och före överlåtelsen tillträtts av fiskearrendatorn.

I lagtekniskt hänseende är skillnaden mellan fiskeristyrelsens och departementspromemorians förslag betydande. I det förra ges relativt utförliga bestämmelser om rättsförhållandet mellan upplåtare och arrendator, varjämte i motiven rekommenderas att i fall som ej omfattas av dessa bestämmelser i viss utsträckning analogisera från nyttjanderättslagens reglering av de sociala jordbruksarrendena. I lagtexten undvikes emellertid i stort sett hänvisningar till nyttjanderättslagen. Departementspromemorians förslag däremot lämnar direkta regler i lagtexten endast i tämligen få hänseenden men gör därutöver genom hänvisning till ett stort antal stadganden i 1 och 2 kap. nyttjanderättslagen dessa stadganden gällande i tillämpliga delar även i fråga om fiskearrenden, som omfattas av den föreslagna lagen.

Departementspromemorians förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. torde som *bilaga 2* få fogas till detta protokoll.

Remissyttranden över departementspromemorian

Den föreslagna lagstiftningens syfte att bereda ökat rättsskydd åt fiskearrendatorerna biträdades i princip eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. Visserligen uttalar några av dem tvekan rörande behovet av lagstiftning, men dessa uttalanden är genomgående begränsade till att avse vissa landsdelar. I regel tillägges också, att behov torde föreligga i andra delar av landet.

Ett par remissinstanser ställer sig emellertid av andra skäl tveksamma till lagförslaget.

Lantbruksstyrelsen säger sig sålunda vara tveksam, om en lagstiftning av den art som föreslagits verkligen kommer att i det långa loppet bli till gagn för de yrkesgrupper, som den är avsedd att stödja. Styrelsens tveksamhet grundar sig på farhågor att lagstiftningen kommer att minska jordägarnas benägenhet att upplåta fiskerätt på arrende till sådana brukare som skulle omfattas av de föreslagna bestämmelserna. Styrelsen åberopar erfarenheterna av lagstiftningen rörande de sociala jordbruksarrendena samt yttrar härom bl. a. följande.

Det torde stå utom allt tvivel att införandet av de sociala arrendebestämmelserna på jordbrukets område och de belastningar, som därigenom lades på jordägarna, varit en mycket kraftigt bidragande orsak till den tendens till avveckling av jordbruksarrenden, som därefter gjort sig gällande. Även om vissa av de bördor för jordägarna, som infördes genom nyssnämnda bestämmelser, exempelvis byggnadsskyldighet, ej har någon motsvarighet beträffande fisket, torde man dock böra räkna med att sådana inskränkningar som exempelvis optionsrätten och möjligheten för arrendator att vid ifrågasatt höjning av arrendet få arrendesummans skälighet prövad av en särskild arrendenämnd, kommer att av jordägarna uppfattas såsom nackdelar och som inskränkningar av deras dispositionsrätt och att de i betydande utsträckning kommer att söka undgå dessa olägenheter genom att taga fisket under eget bruk eller upplåta det till brukare, å vilken de föreslagna bestämmelserna ej äger tillämpning. Det kan i detta sammanhang påpekas, att de praktiska möjligheterna för en jordägare att återtaga den utarrenderade nyttjanderätten under eget bruk uppenbarligen är mycket större då det gäller fiske än då det gäller jordbruk. För många, i synnerhet mindre fisken, kommer det överhuvud ej att erfordras något mera omfattande fiskande. Medan beträffande jordbruk en försummelse i brukandet ganska snart leder till en lätt iakttagbar vanhävd, torde det vidare beträffande fisket vara betydligt vanskeligare att säga, när man nått det stadium, som är att karakterisera som vanhävd, och att konstatera detta. Det torde i detta sammanhang ej heller böra bortglömmas att de upplåtelser det här är fråga om i rätt stor utsträckning torde ske till belopp, som är av relativt ringa betydelse för upplåtarens ekonomi, och att det med hänsyn därtill också ofta kan te sig förmånligare för jordägaren att avstå från arrendebeloppet och samtidigt undgå de inskränkningar i förfoganderätten över fastigheten, som en utarrendering till en yrkesfiskare skulle medföra.

Av de skäl, som nu i korthet antytts, anser sig *lantbruksstyrelsen* böra framhålla att det enligt styrelsens uppfattning föreligger en allvarlig risk för att en lagstiftning av den art, som nu ifrågasatts, i många fall kommer att leda till helt andra resultat än som avsetts och att den föreslagna lagstiftningen, även om den i vissa fall kommer att ge ökad trygghet åt fiskearrendatorer, samtidigt kan komma att leda till en väsentlig nedgång i antalet upplåtelser av fiskerätt till fiskare inom de kategorier, för vilka lagstiftningen är avsedd. Styrelsen saknar möjlighet att bedöma huruvida behovet av lagstiftning är så trängande att denna risk trots allt bör lagas. Därest så skulle anses vara fallet vill styrelsen, vilken såsom förut nämnts helt ansluter sig till själva syftet med lagstiftningen, i princip tillstyrka det nu föreliggande förslaget.

Länsstyrelsen i Blekinge län, som i princip tillstyrker lagförslaget, förklarar sig dock liksom vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande hysa tvivel om att fiskevattensägarna blir benägna att med en dylik

lagstiftning framdeles upplåta fiskevatten till sådana kategorier av fiskare, varom här är fråga.

Hovrätten för Västra Sverige uttalar farhågor i samma riktning samt förmenar, att vid den i departementspromemorian redovisade överarbetningen av fiskeristyrelsens förslag åtskilliga bestämmelser av betydande räckvidd fogats till förslaget utan närmare utredning eller motivering. Hovrätten anför härom bl. a. följande.

Vid utformningen av det förslag till lagregler i nu avsedda ämne, som fiskerättskommittén avgav 1947, liksom i fiskeristyrelsens betänkande av år 1953 har ingen mer ingående reglering föreslagits än som syntts nödigt med hänsyn till önskemålen att öka skyddet för de fiskare som för sin näring är beroende av att arrendera fiskevatten. Farhågor har flerstädes uppats för att en långtgående lagstiftning skulle minska jordägarnas benägenhet att upplåta arrenden av här ifrågavarande slag. När chefen för jordbruksdepartementet år 1950 — i samband med behandlingen av fiskerättskommitténs betänkande — förordade förnyad utredning beträffande fiskearrenden, betonade han, att det måste särskilt förebyggas att de blivande bestämmelserna fick den icke avsedda verkan att minska antalet arrendeeupplåtelser. Fiskeristyrelsen följde också dessa riktlinjer och har i sitt betänkande uttalat att, om man vid lagstiftningens utformning följde principen att jordägaren icke underkastades andra inskränkningar i sin förfoganderätt än dem som var nödvändiga för vinnande av syftet med reglerna om minimitid och optionsrätt, farhågorna för att lagstiftningen skulle minska benägenheten att upplåta fiskevatten på arrende kunde anses såsom förhållandevis små. Oaktat vad sålunda förekommit vid lagstiftningsärendets tidigare behandling har vid den nu verkställda överarbetningen av fiskeristyrelsens förslag utan närmare utredning eller motivering åtskilliga bestämmelser av betydande räckvidd fogats till sistnämnda förslag. Det synes hovrätten under inga omständigheter böra ifrågakomma att viktiga bestämmelser på detta sätt införes utan att ett mera allsidigt utredningsarbete föregått. Möjligheter saknas att på det föreliggande materialet bedöma räckvidden och konsekvenserna av de regler som tillkommit vid överarbetningen.

Å andra sidan uttalar ett stort antal remissinstanser uttryckligen sin tillfredsställelse över departementspromemorians förslag, jämväl sett i jämförelse med fiskeristyrelsens förslag.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län gör invändningar mot uttalandet i departementspromemorian att lagstiftningen var av så brådskande karaktär, att en särlagstiftning var motiverad. Länsstyrelsen, som förklarar sig rent principiellt icke ha något att erinra mot lagförslaget men förordar att de föreslagna bestämmelserna inarbetas i nyttjanderättslagen i samband med en allmän översyn av denna lag, anför att tillkomsten av 1950 års fiskerättslag gjort åtskilliga yrkesfiskare mindre beroende eller helt oberoende av möjligheten att arrendera fiskevatten. Behovet av skyndsamma åtgärder var därför enligt länsstyrelsens förmenande nu mindre trängande än före tillkomsten av 1950 års fiskerättslag.

Föredraganden

Som framgått av redogörelsen för de rättsregler som gäller vid upplåtelse av fiskerätt är fiskearrendatorns rättsställning tämligen otrygg. Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att, i huvudsak efter förebild av de bestämmelser som gäller för de s. k. sociala jordbruksarrendena, förbättra fiskearrendatorernas rättsskydd. Om detta syfte synes råda enighet bland remissinstanserna, vilka också allmänt vitsordat behovet av lagstiftning. Några remissinstanser har dock uttryckt farhågor för att lagstiftningens utformning kommer att minska jordägarnas benägenhet att upplåta fiskerätt till sådana brukare, som skulle omfattas av lagstiftningen. Lantbruksstyrelsen, som bland remissinstanserna starkast framhållit dessa farhågor, uttalar emellertid att styrelsen saknar möjlighet att bedöma huruvida behovet av lagstiftning är så trängande att den nämnda risken trots allt bör tagas.

Otvivelaktigt måste det anses föreligga en viss risk för att fastighetsägarna i ökad utsträckning antingen upplåter fiskerätt åt brukare, som ej skyddas av de föreslagna reglerna, t. ex. sport- eller andra fritidsfiskare eller sammanslutningar av dylika, eller också själva handhar fisket. Med den utformning lagförslaget erhållit torde denna risk emellertid kunna bedömas som förhållandevis ringa. Särskilt är därvid att beakta, att fastighetsägaren får en ovillkorlig rätt att vägra fortsatt arrende, om han önskar själv utöva fisket eller låta någon nära anhörig göra detta. Under sådana förhållanden synes reglerna om minimitid och rätt för arrendatorn att, då jordägaren vill fortsätta att upplåta fisket, i regel få bibehålla arrendet knappast behöva uppfattas som någon alltför kännbar inskränkning i fastighetsägarens förfogandemöjligheter. Man torde vidare kunna förvänta, att de allra flesta fastighetsägare har förståelse för strävandet att på det föreslagna sättet bereda fiskearrendatorerna ett visst skydd i deras yrkesutövning.

Önskemålet att förbättra fiskearrendatorernas rättsställning är enligt min mening högst angeläget. För detsamma talar icke blott intresset att främja en rationell fiskevård i förening med ett effektivt utnyttjande av vårt lands fisketillgångar utan också sociala skäl. Ett rationellt drivet fiske erfordrar i regel betydande investeringar i fråga om redskap m. m. I synnerhet fasta fiskeredskap måste ofta anpassas efter förhållandena på fångstplatserna och kan stundom bli i stort sett värdelösa för fiskearrendatorn, om han ej erhåller förnyat arrende. Detta kan leda till högst betydande ekonomiska förluster och svårigheter för fiskearrendatorn.

I departementspromemorian framhålles, att det ur skilda synpunkter skulle ha varit till fördel, att den nu föreslagna lagstiftningen beretts i ett större sammanhang, exempelvis i samband med en översyn av vissa delar av nyttjanderättslagen, men att det ur social synpunkt synes angeläget, att fiskearrendatorerna snarast erhåller ökad trygghet i sin yrkesutövning. Även jag anser att denna fråga, till vars lösning redan 1947 års fiskerättskommitté framlade förslag, nu bör upptagas till slutlig behandling. Övervägande skäl talar därför enligt min mening för att frågan icke sammankopplas med

andra frågor rörande nyttjanderättsupplåtelser från fastighet. Av dessa skäl framlägger jag nu förslag till särslagstiftning rörande vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. Förslaget torde som *bilaga 3* få fogas till detta protokoll.

2. Avgränsning med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen

Fiskerättskommittén

Fiskerättskommittén föreslog i sitt betänkande, att vissa angivna stadganden i nyttjanderättslagen skulle äga tillämpning å avtal, varigenom utan samband med jordbruk fiskerätt uppläts till den som utövade fiske yrkesmässigt. Kommittén föreslog icke något lagstadgande upptagande definition å begreppet yrkesmässigt fiske. I motiven framhölls dock, att bestämmelserna ansetts böra begränsas till att gälla arrendator som utövade fiske yrkesmässigt. Härunder inbegrep kommittén ej blott den som hade fisket till huvudnäring utan även sådan binäringsfiskare, för vilken fisket var av väsentlig betydelse för hans utkomst (SOU 1947: 47 s. 309).

Fiskeristyrelsen

I fiskeristyrelsens betänkande föreslogs, att lagen skulle omfatta upplåtelse av nyttjanderätt till fast egendom därest

1. nyttjanderätten uteslutande avsåg fiskerätt och upplåtelsen skett för yrkesmässigt fiske; eller

2. upplåtelsen innefattade förutom fiskerätt även annan nyttjanderätt och idkandet av yrkesmässigt fiske var det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen.

I båda punkterna förutsattes alltså, att nyttjanderättshavaren skulle bedriva yrkesmässigt fiske. I 1 § sista stycket av den föreslagna lagen definierade styrelsen detta begrepp på följande sätt: »Med yrkesmässigt fiske förstås i denna paragraf fiske, som bedrivs av person för vilkens utkomst fiske är av väsentlig betydelse.» Definitionen hade upptagits från fiskerättskommitténs uttalanden. Till ledning för avgränsningen av begreppet återgav fiskeristyrelsen vidare vissa uttalanden styrelsen gjort i samband med utredning rörande förbrukningen av bensin vid yrkesmässigt fiske. Av uttalandena framgick, att styrelsen ansåg, att med »verkliga yrkesfiskare» förstods personer, vilka helt eller huvudsakligen livnärde sig av fiske, samt att med begreppet yrkesmässigt fiske förstods ej blott det fiske, som bedrevs av verkliga yrkesfiskare, utan även fiske, vilket utövades i sådan utsträckning att idkaren därav hade en icke alltför oväsentlig inkomst, så att fisket kunde sägas i viss grad utgöra förutsättning för hans livsuppehälle. Med tillämpning härav skulle kunna hävdas, anförde styrelsen i nämnda uttalanden, att fisket fick anses vara yrkesmässigt bedrivet, om utövaren därav hämtade minst omkring 20 procent av sin inkomst. Av uttalandena framgick vidare, att styrelsen ansåg, att en heltidsanställd löntagare, som då och då fiskade på sin fritid, i regel icke kunde anses bedriva yrkesmässigt fiske, även om fisket utövades i sådan utsträckning att en del av fångsten såldes.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

I de flesta remissvaren berördes icke definitionen av begreppet yrkesmässigt fiske. Några remissinstanser gick dock in på frågan. *Lagberedningen*, som ej hade någon principiell erinran i detta hänseende, uttalade att vad särskilt angick avgränsningen mellan de nyttjanderätter, som reglerades i den föreslagna lagen, och de nyttjanderätter, som alltjämt skulle kvarstå under nyttjanderättslagen, ofrånkomligt torde i rättstillämpningen yppas vissa svårigheter. *Hovrätten för Västra Sverige* anförde, att det borde övervägas, huruvida icke det i 1 § sista stycket föreslagna stadgandet, vilket icke lade något objektivt förhållande till grund för bestämmandet av vad som skulle anses såsom yrkesmässigt binäringsfiske, kunde undvaras. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* uttalade, att begreppet yrkesmässigt fiske syntes böra erhålla en klarare avgränsning. Den föreslagna avgränsningen kunde förmodas komma att giva anledning till åtskilliga tolkningstvister mellan ägare och arrendatorer. Även *Gotlands läns hushållningssällskap* ansåg, att risk fanns för olika tolkningar. Sällskapet befarade att detta kunde medföra, att även fiske av relativt liten betydelse gavs karaktär av yrkesmässigt fiske. Härigenom skulle ett verkligt, mera betydelsefullt fiske ej komma in på vattnet i fråga på grund av att optionsrätten utnyttjades av det förstnämnda fisket. Sällskapet tillade dock, att i den mån samma grunder rörande definitionen av begreppet yrkesmässigt fiske tillämpades som vid beräkningen av från fiske erlagd bensinskatt, några risker knappast torde föreligga.

Å andra sidan framhöll *fiskeriintendenten i nedre norra distriktet*, att den föreslagna formuleringen gav möjlighet till en ganska fri bedömning i varje särskilt fall och att detta säkerligen var lyckligt men att diskussioner skulle komma att uppstå i alla de fall, där husbehovsfisket var av vital betydelse. *Fiskeriintendenten i övre norra distriktet* anförde, att begreppet yrkesmässigt fiske givits en så vid innebörd, att ett betydande antal fiskare (även husbehovsfiskare) skulle kunna hänföras till den åsyftade kategorien, samt att mot syftet och utformningen av lagen några väsentliga erinringar icke syntes kunna göras.

Departementspromemorian

I promemorian behandlas först den språkliga innebörden av olika beteckningar på skilda kategorier fiskare. Härvid anføres till en början rörande begreppet yrkesfiskare följande.

Innebörden av begreppet yrkesfiskare har av fiskeristyrelsen angivits vara person som helt eller huvudsakligen livnär sig av fiske. En liknande definition av begreppet återfinnes i gällande instruktion för insamlare av fiskeristatistiska primäruppgifter, fastställd av statistiska centralbyrån i samråd med lantbruksstyrelsen den 5 oktober 1944. I denna instruktion uttalas nämligen, att »som yrkesfiskare anses person, som har sin huvudsakliga inkomst av fisket». *Fiskevattensutredningen* har i sitt betänkande (SOU 1939: 28 s. 68) givit följande definition av begreppet: »Med yrkesfiskare förstås sådana personer, som helt eller huvudsakligen försörja sig på fiske.» *Fiske-*

rättskommittén torde med yrkesfiskare ha avsett de fiskare, som har fisket till huvudnäring (SOU 1947: 47 s. 309). De nu anförda definitionerna på yrkesfiskare synes i stort sett medföra samma avgränsning av begreppet. *Insjöfiskesakkunniga* har i sitt betänkande (SOU 1937: 10) uttalat att »såsom egentliga yrkesfiskare torde kunna betecknas de personer, som regelbundet idka fiske för avsalu och för vilka fisket är en i varje fall viktig del av deras inkomst». Då emellertid begreppet försörjning i allmänhet icke fattas snävt och detta ord redan vunnit burskap i liknande sammanhang (jämför definitionen av begreppet stödjordbruk i 4 § KK ang. statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m. den 11 juni 1948, nr 342) torde man, såsom fiskevattensutredningen gjort, med *yrkesfiskare* böra avse de personer som helt eller huvudsakligen försörjer sig på fiske.

Beträffande indelningen av övriga fiskare framhålles, att terminologien är mera osäker och att olika meningar yppats särskilt angående de fiskarekategorier, som bedriver fiske för att skaffa sig en biinkomst eller för att erhålla husbehovsfisk. Vidare anføres följande.

Insjöfiskesakkunniga ansåg (SOU 1937: 10 s. 43) att såsom egentliga binäringsfiskare borde betecknas de mindre hemmans- och lägenhetsägare, som under hela eller en del av året — då jordbruket ger dem mindre att göra — skaffar sig en biinkomst genom fiske. Såsom husbehovsfiskare betecknades de jordbrukare, som huvudsakligen inskränkte sig till att förse hushållet med fisk. Någon skarp gräns kunde enligt de sakkunnigas mening icke dragas mellan denna grupp och binäringsfiskare. De personer som fiskade huvudsakligen för nöjes skull benämndes av de sakkunniga amatörfiskare. Denna grupp utgjordes enligt de sakkunnigas mening i allmänhet av i städer och industrisamhällen bosatta personer. *Fiskevattensutredningen* (SOU 1939: 28 s. 70) hade indelningen husbehovsfiskare och sportfiskare och räknade såsom husbehovsfiskare dels de jordbrukare som fiskade huvudsakligen för att förse det egna hushållet med fisk, dels de olika kategorier av fastighetsinnehavare som fanns på kronans marker och som där medgavs fiskerätt, t. ex. innehavare av kolonat eller kronotorp. *Kronovattensutredningen*, som hade till uppdrag att verkställa utredning rörande vissa fiskerättsliga spörsmål i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, räknade med yrkesfiske, husbehovsfiske och sportfiske. I KF den 8 juni 1951 angående förvaltningen av kronans fisken talas också om upplåtelser till yrkesfiskare, husbehovsfiskare samt sport- och fritidsfiskare. *Fiskerättskommittén* torde ha räknat med en indelning i binäringsfiskare och amatörfiskare (jfr SOU 1947: 47 s. 252), varvid under beteckningen amatörfiskare innefattades alla de kategorier av fiskande, som i olika sammanhang plägade »kallas amatör-, sport-, nöjes- eller tillfällighetsfiskare». Slutligen bör nämnas att i ovannämnda instruktion för insamlare av fiskeristatistiska primäruppgifter uttalas, att »person, som idkar förvärvsmässigt fiske vid sidan av annan näring, av vilken han har sin huvudsakliga inkomst, eller mera regelbundet driver fiske till husbehov, skall anses hava fisket såsom *binäring*».

Härefter utvecklas skälen för den avgränsning som promemorians lagförslag innehåller. Till en början behandlas därvid frågan om lagstiftningen bör få tillämpning på även andra upplåtelser än sådana som avser yrkesfiske. Därvid anføres följande.

Såsom förut framgått har lagstiftningen i första hand avsetts skola skydda de yrkesfiskare som arrenderar fiskevatten. Att utsträcka skyddet även till

andra fiskearrendatorer kan icke i samma mån grundas på inresset för en rationell fiskevård. Ett sådant utsträckande torde också komma att medföra svårare avgränsningsproblem än de som uppstår vid en begränsning till enbart yrkesfiskare. Även i flera andra hänseenden skapas problem genom inrymmandet av andra grupper fiskare än yrkesfiskare under lagen. Med den avfattning fiskeristyrelsen givit definitionen av begreppet yrkesmässigt fiske uppställs icke några krav på sättet för fiskets bedrivande. Den föreslagna definitionen inbegriper sålunda i och för sig även sådana grupper av fiskande vilkas utrustning och fiskemetoder icke kan betecknas såsom i vanlig mening yrkesmässiga. Det nu anförda talar i viss mån för att begränsa skyddet till blott yrkesfiskare. Å andra sidan talar onekligen starka sociala skäl för att de fiskande, för vilkas försörjning fisket är av större betydelse, erhåller den trygghet i innehavet av fiskerätten som lagen avser att ge. Det måste anses vara ur social synpunkt mycket otillfredsställande, att en fiskare som för sin försörjning är beroende av fisket, skall, exempelvis för rätten till nytt arrende, enbart ha att lita till upplåtarens villighet. En jämförelse med sociala arrendelagen på jordbrukets område visar, att även stödjordbruken omfattas av skyddet utom då arrendatorn arbetar hos upplåtaren. På grund av nu anförda skäl torde det vara befogat, att lagen ges tillämpning även på andra kategorier av fiskare än yrkesfiskare. Remissinstanserna har heller icke haft något att invända mot en sådan ordning. Vissa remissinstanser har framhållit, att den av styrelsen föreslagna definitionen å yrkesmässigt fiske skulle medföra att även husbehovsfiskare kom att i vissa fall inbegripas under lagen. Denna uppfattning synes vara riktig. För många av dem som arrenderar husbehovsfisken kan nämligen fisket troligen anses vara av väsentlig betydelse för deras utkomst. Detta torde bl. a. gälla arrendatorer av kronolägenheter i övre Norrland, vilka såsom ett komplement till arrendet får rätt till husbehovsfiske å visst vatten. Dessamma torde gälla skogsarbetare vilka såsom ett komplement till sin försörjning erhåller rätt att bedriva husbehovsfiske. Nu nämnda upplåtelser torde vara ganska talrika. Enligt vad som upplysts skulle antalet arrendeupplåtelser från av domänstyrelsen förvaltade kronofiskevatten vara ca 1 470, alla upplåtna genom femårskontrakt. I antalet ingår ca 40 upplåtelser till yrkesfiske. De flesta arrendeupplåtelseerna till husbehovsfiske torde förekomma i Norrland. I Götaland och Svealand bedrivs husbehovsfisket i regel icke på arrenderade vatten. Totala antalet husbehovsfiskare som bedriver fisket på vatten som arrenderats utan samband med jordbruk torde därför vara förhållandevis ringa. Det synes av skäl som nu anförts vara motiverat att lagen göres tillämplig, förutom å upplåtelser till yrkesfiskare, även å upplåtelser till sådana binärings- eller husbehovsfiskare, vilka bedriver fisket såsom ett led i sin försörjningsverksamhet. Dessa fiskare utgör en i stort sett homogen grupp, som i regel har det gemensamt att fisket tillgodoser ett varaktigt och väsentligt behov i fiskarens försörjning, aningen detta sker genom att fisket ger biinkomst eller fisk för det egna hushållet.

I promemorian framhålles därefter, att det med hänsyn till den brist på enhetlig terminologi som framgått av det förut anförda torde vara av särskild vikt att söka bestämma den avgränsning av gruppen binärings- och husbehovsfiskare som bör ifrågakomma vid tillämpningen av lagen. Härefter anføres:

Rent språkligt sett torde uttrycket *binäringsfiskare* kunna åsyfta alla dem som jämte sin huvudnäring bedriver fiske såsom ett led i sin försörj-

ningsverksamhet. Så definierat innefattar begreppet även de husbehovsfiskare, som mera regelbundet bedriver fiske till husbehov. Denna gränsdragning ligger, såsom förut anförts, även till grund för den officiella statistiken på fiskets område. De personer som icke omfattas av definitionen torde icke kunna anses bedriva fisket såsom ett led i sin försörjningsverksamhet. Den nyss givna definitionen synes därför kunna läggas till grund vid tillämpningen av lagen. Emellertid torde den innebörd som här gives begreppet binäringsfiskare böra något närmare beröras. Begreppet kan sägas innefatta dels egentliga binäringsfiskare, dels de husbehovsfiskare som mera regelbundet bedriver fiske till husbehov. Till gruppen egentliga binäringsfiskare bör räknas sådana personer, som fiskar huvudsakligen för avsalu och vilkas huvudsakliga näringsverksamhet icke ger dem full sysselsättning året om, exempelvis mindre hemmans- och lägenhetsägare, säsongarbetare och personer, som innehar deltidsanställning. Såsom husbehovsfiskare i lagens mening bör anses endast de personer, som bedriver fisket huvudsakligen för husbehov och som brukar jordbruksfastighet eller är sysselsatta inom skogsbruket. Beträffande sistnämnda kategori märkes, att skogsarbetare stundom av arbetsgivaren erhåller rätt att bedriva fiske till husbehov. Såvida upplåtelsen i dylika fall sker i samband med arbetsavtalet, bör lagen icke bli tillämplig å upplåtelsen. Detsamma bör naturligtvis gälla kronans av ålder förekommande upplåtelser av fiskerätt till vissa ämbets- och tjänstemän.

De nu angivna gruppernas försörjningsverksamhet har som synes i regel en lokal anknytning till fiskevattnen och ett på traditionella näringsförhållanden grundat varaktigt behov av fisket såsom komplement i fråga om försörjningen. Fisket kan i samtliga fall anses ha en väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning. Å andra sidan bör endast fiske av sådan betydelse skyddas. Lagtexten torde därför böra innehålla att, förutom yrkesfiske, endast fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning skyddas. Med denna bestämning avses, trots den formella likheten med fiskeristyrelsens definition å yrkesmässigt fiske, icke att avgränsningen skall ske efter den inkomstprocent styrelsen angivit; även ett fiske som inbringar arrendatorn mindre än 20 procent av hans inkomst, bör kunna anses vara av väsentlig betydelse för hans försörjning. Med hänsyn till att avkastning av fisket under vissa tidsperioder helt kan utebli på grund av förhållanden (fisksjukdomar, vattenförorening etc.), över vilka fiskaren icke kan råda, eller på grund av exempelvis fiskevårdande åtgärder, torde i tveksamma fall hänsyn böra tagas även till andra omständigheter än den avkastning fisket för tillfället ger.

Skulle det förekomma att en yrkesfiskare eller en binäringsfiskare, som innehar av lagen skyddad fiskerätt, arrenderar ett fiskevatten för att bedriva annat än av lagen skyddat fiske (exempelvis sportfiske) blir lagen naturligtvis icke tillämplig å upplåtelsen. Helt tillfälliga upplåtelser bör heller icke omfattas av lagen. Detta torde beträffande binäringsfiske följa redan av kravet på att fisket skall ha väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning, men bör gälla även upplåtelse av yrkesfiske.

I promemorian föreslås, att vid avgränsningen begreppet yrkesmässigt fiske ej skall användas. Förutom de anförda sakliga skälen härför framhålles, att det även ur lagteknisk synpunkt skulle vara olämpligt att i lagen använda nämnda begrepp med den betydelse fiskeristyrelsen angivit. Härom anföres:

Begreppet förekommer exempelvis i 16 § 1. och 27 § andra stycket 1950 års fiskerättslag, i 11 § 1950 års reglemente för statsunderstödd utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område och i 5 § förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit. Det torde dock oftast avse endast det fiske som bedrivs av yrkesfiskare. Denna betydelse lär begreppet i varje fall ha i 1950 års fiskerättslag (jfr prop. 1950: 60 s. 85 och 120).

Beträffande frågan, huruvida svårigheter kan befaras uppkomma vid bedömning om lagen skall anses tillämplig, anföres i promemorian:

Den avgränsning av lagens tillämplighetsområde som avses torde i regel icke medföra några svårigheter i tillämpningen. För parterna torde det i det alldeles övervägande antalet fall vara lätt att förutse, huruvida upplåtelsen faller under lagen eller icke. Detta gäller naturligtvis i synnerhet upplåtelser till yrkesfiske. Men även upplåtelser till binäringsfiske torde endast i sällsynta fall erbjuda svårigheter. De flesta fiskearrendatorer, som bedriver fisket som binäring, torde vid sidan av fisket bruka en mindre jordbruksfastighet. I sådana fall torde i regel fisket utgöra en sådan del av deras försörjningsverksamhet, att det får anses ha väsentlig betydelse för deras försörjning. I fall som nu nämnts lär tvekan i regel icke behöva uppstå i frågan, huruvida lagen är tillämplig. Det kunde dock övervägas att införa en möjlighet för parterna att före eller i samband med slutandet av avtalet begära ett uttalande av myndighet i frågan, huruvida upplåtelsen kom att omfattas av lagen. Mot en sådan anordning kan emellertid anföras, att den knappast skulle motsvaras av något större praktiskt behov och att det icke torde vara möjligt att ge ett förhandsuttalande, av exempelvis arrendenämnd, bindande verkan gentemot domstolarna. Dylik förhandsprövning förekommer icke heller i övrig arrendelagstiftning. Det må ytterligare påpekas, att sedan avtalet slutits, part i regel torde kunna få genom fastställsetalan av domstol avgjort, huruvida t. ex. optionsrätt förefinnes och upplåtelsen omfattas av lagen. På grund av det anförda torde övervägande skäl tala för att icke i lagen stadga någon möjlighet till förhandsprövning. Skulle parterna avse, att upplåtelsen icke skall vara förbunden med t. ex. rätt till minimitid eller optionsrätt, torde denna fråga i nu avsedda gränsfall komma att lösas så, att de upprättar skriftligt avtal med rätt till dispensansökan samt hos arrendenämnden begär dispens från tillämpligheten av de avsedda reglerna. Sådan möjlighet, vartill motsvarighet finnes i 2: 68 nyttjanderättslagen, föreslås i 9 §.

Remissyttranden över departementspromemorian

De flesta remissinstanserna lämnar promemorians förslag på denna punkt utan erinran.

Av dem som uttryckligen behandlar frågan framhåller några, att promemorians förslag innefattar en förbättring i jämförelse med fiskeristyrelsens lösning.

Fiskeriintendenterna i övre norra och nedre norra distrikten anser sålunda, att promemorians formulering innebär ett förtydligande och därför är att föredraga. I samma riktning uttalar sig *Jönköpings läns hushållningssällskap*.

Västernorrlands läns och Norrbottens läns hushållningssällskap anser promemorians förslag innefatta en utvidgning av tillämpningsområdet samt

hälsar detta med tillfredsställelse. Utvidgningen anges av det förstnämnda sällskapet bestå i att icke blott yrkes- och binäringsfiskare (med mer än 20 procent av sin inkomst från fisket) utan även husbehovsfiskare, för vilkas försörjning fisket har en väsentlig betydelse, omfattas av lagen. Det sistnämnda sällskapet har emellertid tolkat fiskeristyrelsens förslag såsom avseende endast yrkesfiskare samt funnit utvidgningen i promemorian bestå i att inom lagens tillämpningsområde förts även sådana binäringsfiskare, för vilka fisket är av väsentlig betydelse.

Några remissinstanser ställer sig emellertid kritiska mot promemorians förslag.

Lantbruksstyrelsen förordar sålunda en begränsning av lagens tillämpningsområde till att avse endast sådant fiske, som är utöva-rens huvudsakliga förvärvskälla. Styrelsen anför härom närmare:

Mot den föreslagna utformningen av bestämmelserna kan till en början anmärkas att det måste komma att erbjuda synnerligen stora svårigheter att i det enskilda fallet avgöra huruvida lagen är tillämplig å upplåtelse av fiske till person, som bedriver fisket helt eller huvudsakligen för husbehov. Redan i remissyttrandena över fiskeristyrelsens förslag anfördes från åtskilliga håll farhågor för att avgränsningen mellan den nyttjanderätt, som skulle regleras i den särskilda lagen, och den nyttjanderätt, som allttjämt skulle kvarstå under nyttjanderättslagen, skulle komma att erbjuda svårigheter. Det är vidare att märka, att fiskeristyrelsens förslag på denna punkt innehöll en regel som skulle varit väsentligt enklare att tillämpa än den i promemorian föreslagna. De betänkligheter, som yppades vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens förslag, torde följaktligen jämväl i än högre grad gälla det nu föreliggande förslaget.

Härtill kommer att det, såvitt lantbruksstyrelsen kan finna, starkt kan ifrågasättas huruvida det föreligger något verkligt behov av ett så vidsträckt tillämplighetsområde som det i promemorian föreslagna.

Vad husbehovsfisket angår nämnes i promemorian att de flesta arrendeupplåtelseerna till husbehovsfiske torde förekomma i Norrland. Det har emellertid icke gjorts gällande att det vare sig där eller annorstädes skulle ha förekommit missförhållanden, vilka skulle göra det angeläget att skydda rätten till husbehovsfiske. Vad gäller de i promemorian särskilt nämnda upplåtelseerna av fiskerätt till arrendatorer av kronolägenheter i övre Norrland torde det väl för övrigt få förutsättas, att frågan om skäligt hänsynstagande till arrendatorernas intressen, därest behov därav skulle uppkomma, kan lösas i annan ordning.

Med hänsyn till vad nu nämnts finner sig lantbruksstyrelsen för sin del böra avstyrka att upplåtelse av fiskerätt, som avser husbehovsfiske, skall inbegripas under lagstiftningen. Icke heller finns det enligt styrelsens åsikt skäl att låta lagstiftningen omfatta sådana upplåtelser av fiskerätt, som avser binäringsfiske, där binäringsfisket endast svarar för en mindre del av arrendatorernas försörjning. Styrelsen vill sålunda förorda att tillämpningsområdet för de nya bestämmelserna begränsas till att avse allenast upplåtelser för sådant fiske, som är utöva-rens huvudsakliga förvärvskälla.

Fiskeristyrelsen, som icke finner någon skillnad i sak föreligga mellan styrelsens och departementspromemorians definitioner av tillämpningsområdet, förklarar sig icke ha blivit övertygad om att den sistnämndas for-

mulering är lämpligare än styrelsens. Styrelsen tillägger, att enligt dess erfarenhet begreppet yrkesmässigt fiske har vunnit en viss stadga, varför det måste vara till fördel att i förevarande lag kunna anknyta till detta begrepp. — Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser fiskeristyrelsens formulering vara att föredraga.

Domänstyrelsen anser i motsats till fiskeristyrelsen, att promemorian utvidgat lagens tillämpningsområde, samt förordar, att lagskyddet begränsas i enlighet med fiskeristyrelsens förslag. Som motivering härför anför domänstyrelsen följande.

Enligt fiskeristyrelsens förslag skall lagen gälla endast för det fall att fiskerättsupplåtelsen skett för yrkesmässigt fiske, medan lagens tillämpningsområde i departementsförslaget utvidgats att avse yrkesfiske eller ock binäringsfiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning.

Domänstyrelsen är för sin del icke övertygad om att den föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde att avse även binäringsfiskare är lämplig eller tillräddig. De fiskeupplåtelser, som numera sker i kronans vatten genom domänverket, avser antingen yrkes-, husbehovs- eller sportfiske. Av dessa är särskilt i Norrland upplåtelseerna för husbehovsfiske talrika. Husbehovsfiskets betydelse för ortsbefolkningens försörjning kan dock under senare år sägas ha minskat med hänsyn till de relativt goda inkomster, som stått till buds icke minst inom skogsbruket, varemot det nöjes- och rekreationsmoment, som väl alltid ingår i en upplåtelse av fiskerätt, i stället har ökat. För att icke skapa onödig konkurrens med yrkesfiskarna har i regel den bestämmelsen tillämpats att vid husbehovsfiske och sportfiske gjord fångst icke får försäljas. Husbehovsfisket (och naturligtvis i ännu mindre grad sportfisket) är alltså numera i allmänhet icke av större betydelse för arrendatorns försörjning, fiskfångsten utgör endast ett välkommet tillskott som dock i de allra flesta fall saknar egentlig ekonomisk betydelse.

Binäringsfiske i departementsförslagets mening förekommer endast i mycket ringa utsträckning i kronans vatten under domänstyrelsens förvaltning. Det bedrivs av ett fåtal arrendatorer inom skärgårdsområdena eller vid de större insjöarna.

Med hänsyn till bl. a. de svårigheter och tvistigheter, som med säkerhet kommer att uppstå vid den avgränsning av den mycket stora gruppen binärings- och husbehovsfiskare på de enskilda vattnen, som bör ifrågakomma vid tillämpningen av lagen enligt departementsförslaget, får domänstyrelsen för sin del förorda att lagskyddet begränsas att avse det yrkesmässiga fisket i enlighet med fiskeristyrelsens förslag.

Domänstyrelsen uttalar vidare, att lagen ej alltid bör vara tillämplig på upplåtelse för yrkesfiske och anför härom:

Med den utformning 1 § departementsförslaget fått kommer lagen att tillämpas även i sådana fall, då en yrkesfiskare, som hämtar sin huvudsakliga försörjning genom fiske i fritt vatten eller inom ett större arrenderat vattenområde, dessutom arrenderar ett mindre fiskevatten, som kanske ej ens bereder honom en inkomst som uppgår till 10 % av vad det fria vattnet eller det stora arrendevattnet ger honom. Det kan t. ex. vara fråga om ett vattenområde om endast något 10-tal hektar, som av yrkesfiskaren nyttjas endast någon vecka under våren för gädd- eller braxenfångst. Om dylika mindre vattenområden även skall inrymmas inom lagens tillämpningsområde, är det enligt styrelsens uppfattning osannolikt att fastighetsägarna längre är villiga att upplåta dem för yrkesfiske. En bestämmelse, som kan

medföra dylika verkningar, kan knappast vara lämplig med hänsyn till lagförslagets ändamål.

Länsstyrelsen i Örebro län ifrågasätter, huruvida icke departementspromemorians bestämning av uttrycket »väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning» är i vidaste laget, samt yttrar härom:

Även ett fiske, som inbringar arrendatorn mindre än 20 procent av hans inkomst, bör — enligt promemorian — kunna anses vara av »väsentlig» betydelse för hans försörjning. Länsstyrelsen ifrågasätter, om man genom att ställa så låga och jämväl obestämda krav å uttrycket »väsentlig» icke löper risken, att exempelvis en person, som av en granne arrenderar ett fiskevatten och tillgodogör sig fångsten i hushållet och genom avsalu, kan komma att åtnjuta lagens speciella skydd även om sport- och hobbyintresset i själva verket är det dominerande. Länsstyrelsen finner angeläget, att denna gräns hålles klar och anser därför, att gränsdragningen bör tagas under omprövning, varvid bör övervägas, huruvida ej en restriktivare tolkning av ordet »väsentlig» är påkallad.

Svenska insjöfiskarens centralförbund anser, att lagens tillämpning bör vara beroende även av den omständigheten, huruvida fiskets utövande kan vara till nytta för bygdens försörjande med fisk i större eller mindre utsträckning.

Främst från lagtekniska synpunkter anmärker *lagberedningen* på lagtextens uttryck »binäringsfiske». Beredningen ifrågasätter, huruvida detta uttryck äger den precision i det allmänna språkbruket att det bör användas som lagterm utan att dess närmare innebörd anges. Beredningen fortsätter:

Även efter en genomgång av motiven framstår avgränsningen som tämligen oklar särskilt i fråga om binäringsfiskets förhållande till husbehovsfisket. Beredningen ifrågasätter huruvida icke »binäringsfiske» skulle kunna utgå som kännetecken; den ifrågavarande bestämmelsen skulle alltså avse »annat fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning». Med denna lydelse kommer förslaget att omfatta upplåtelse av husbehovsfiske även till andra än jordbrukare och skogsarbetare, under förutsättning att sådant fiske är av väsentlig betydelse för vederbörandes försörjning. Några motiv för att, i den mån upplåtelser av denna art förekommer, utesluta dem från lagens tillämpning har icke anförts i promemorian och en sådan uteslutning torde ej heller överensstämma med lagstiftningens allmänna syfte.

Även *Sveriges lantbruksförbund* kritiserar uttrycket »binäringsfiske». Förbundet anför, att med binäring vanligen avses en förvärvsverksamhet, d. v. s. en verksamhet till avsalu, samt att, om lagen skall omfatta även husbehovsfiske, detta bör komma till uttryck i lagtexten. — Förbundet påyrkar vidare en förändring av lagens tillämpningsområde i sådan riktning, att tillämpningen blir beroende såväl av fiskets försörjningsbetydelse som av att fiskarens utnyttjande av fisket motsvarar den rationella fiskevårdens krav. Som motivering härför anför förbundet.

Som »undre gräns» för lagens tillämpning gäller att fisket skall vara »av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning». Gränsdragningen blir synnerligen relativ och beroende av arrendatorns förhållanden i stället för fiskets avkastningsförmåga. Ett och samma fiske kan vara av helt olika be-

tydelse för två skilda arrendatorers försörjning beroende på deras förvärvsverksamhet i övrigt. Förslaget synes således tillåta att en yrkesfiskare, som med anledning av nytillkomna försörjningsmöjligheter övergår från yrkes- till husbehovsfiske, får behålla optionsrätten även om husbehovsfisken ej skulle motsvara den rationella fiskevårdens krav på utnyttjande av hans vatten.

Promemorians ställningstagande i fråga om möjlighet för parterna i en ifrågasatt upplåtelse att erhålla förhandsprövning av myndighet, huruvida upplåtelsen är av beskaffenhet att omfattas av fiskearrendelagen, har föranlett uttalanden från *arrendenämnderna i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område* och i *Blekinge län*. Den förstnämnda av dessa tillstyrker, att en sådan möjlighet stadgas i lagen, samt yttrar som motivering härför följande:

Det må väl vara riktigt, att det icke torde vara möjligt att ge ett sådant förhandsuttalande bindande verkan gentemot domstolarna, men det oaktat synes det kunna vara av ett visst värde för parterna att utan domstolsprövning få ett auktoritativt uttalande i denna liksom andra frågor rörande arrendeförhållandet. Arrendenämnden får i detta sammanhang framhålla, att icke heller den i 2 kap. 66 § nyttjanderättslagen stadgade granskningen av arrendekontrakt har annan karaktär än råd och upplysning för parterna, som icke är att likställa med lagakraftäggande dom. Arrendenämnden får vidare erinra om innehållet i kungörelsen den 18 maj 1934 om bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader för biträde i frågor rörande arrendeförhållanden. Arrendenämnden får ytterligare anförä, att en icke oväsentlig del av arrendenämndernas verksamhet är just av rådgivande eller upplysande karaktär utan samband med den förut nämnda avtalsgranskningen. Arrendenämnden föreslår därför ett allmänt stadgande av innebörd att parterna skall kunna hos arrendenämnden erhålla råd och upplysningar i frågor rörande ej endast fiskearrenden utan även de så kallade sociala arrendena. Stadgandet synes lämpligen kunna intagas i 2 kap. 49 a § nyttjanderättslagen eller i reglementet för arrendenämndernas verksamhet.

Även arrendenämnden i Blekinge län delar den i promemorian framförda uppfattningen, att ett förhandsuttalande icke bör ha bindande verkan mot domstolarna. Nämnden önskar få behandla fiskearrendeavtalet efter samma mönster som jordbruksarrendeavtal samt anför härom:

Enligt 2 kap. 66 § nyttjanderättslagen — som enligt förslaget skall gälla även för fiskearrende — kan endera kontrahenten påkalla arrendenämndens granskning av avtalet. Då sådan granskning givetvis förutsätter ett ställningstagande till spörsmålet om arrendets rättsliga klassificering, föreligger härmed en möjlighet att ernå ett förhandsbesked utan att behöva anlita någon domstolsprocedur. Denna möjlighet har i praktiken flitigt utnyttjats, och erfarenheten giver tydligt vid handen, att kontrahenterna i allmänhet anser sig kunna avstå från rättskraftiga avgöranden. Vad angår de fall, då tveksamhet uppstår redan innan kontrakt slutits, är arrendenämnderna icke ålagda någon förhandsprövning. Åtminstone vid arrendenämnderna i Sydsvrige har dock praxis utvecklats sig därhän, att nämnderna lämna besked, när så lämpligen låter sig göra. Mot bakgrunden av vad nu anförts förefaller vissa uttalanden i förevarande del av promemorian vara mindre tillfredsställande. Särskilt gäller detta om den lämnade rekommendationen att föra fastställelsestalan vid domstol.

Föredraganden

I departementspromemorian framhålls, att syftet med den föreslagna lagstiftningen i första hand är att skydda de yrkesfiskare som arrenderar fiskevatten samt att ett utsträckande av skyddet även till andra kategorier fiskare icke i samma mån kan grundas på intresset för en rationell fiskevård. Det påpekas vidare, att ett sådant utsträckande också torde komma att medföra svårare avgränsningsproblem än de som uppstår vid en begränsning till enbart yrkesfiskare. Då i promemorian likväl föreslås, att lagen skall omfatta även binäringsfiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning, motiveras detta i huvudsak med att starka sociala skäl talar för att sådana fiskande, för vilkas försörjning fisket är av större betydelse, erhålla den trygghet i innehavet som lagen avser att ge. Det måste anses vara ur social synpunkt mycket otillfredsställande, uttalas det i promemorian, att en fiskare som för sin försörjning är beroende av fisket skall, exempelvis för rätten till nytt arrende, enbart ha att lita till upplåtarens villighet.

Remissinstanserna har i allmänhet icke haft något att erinra mot promemoriens gränsdragning. Lantbruksstyrelsen föreslår dock, som tidigare anförts, en begränsning av lagens tillämpningsområde att avse endast yrkesfiske. Även domänstyrelsen uttalar sig för en begränsning i förhållande till promemoriens förslag. De skäl som dessa båda remissinstanser anförtt innefattar emellertid enligt min mening en underskattning av behovet av ökat rättsskydd även för de fiskare, som icke kan betecknas som yrkesfiskare men för vilka fisket ger ett tillskott av avsevärd betydelse för deras försörjning. Även om några säkra statistiska uppgifter icke finns tillgängliga, är det nämligen tydligt att antalet fiskearrendatorer, för vilka fisket icke är huvudyrket men likväl av väsentlig betydelse för deras försörjning, är avsevärt större än antalet fiskearrendatorer, som kan betecknas som yrkesfiskare. En lagstiftning endast beträffande den sistnämnda gruppen skulle därför få ett starkt begränsat tillämpningsområde och komma att avse endast en mindre del av det antal fiskare, beträffande vilka de nyss anförda sociala skälen äger giltighet. Med hänsyn härtill ansluter jag mig i princip till promemoriens ståndpunkt.

I fråga om den närmare bestämningen av gränserna för lagstiftningens tillämpningsområde synes det angeläget att skapa största möjliga klarhet, särskilt som det måste vara av vikt för de avtalsslutande parterna att på förhand kunna bedöma, om en ifrågasatt upplåtelse faller under lagen eller ej. Några större svårigheter att tolka uttrycket yrkesfiske synes åtminstone i regel ej vara att befara. Att kravet på att fisket skall vara av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning formellt icke anknytits även till yrkesfisket beror på att detta krav torde innefattas redan i begreppet yrkesfiske. Utan särskilt stadgande synes det vara klart, att vid denna bedömning hänsyn icke skall tagas exempelvis till eventuell inkomst av kapital. — Domänstyrelsen har förordat en viss begränsning av skyddet för yrkesfiske och därvid anför det fall, att en yrkesfiskare, som

hämtar sin huvudsakliga försörjning genom fiske i fritt vatten eller inom ett större arrenderat område, dessutom arrenderar ett mindre fiskevatten med tämligen obetydlig fångst. I den mån avsikten med upplåtelsen av detta sistnämnda fiske är, att det skall ingå i yrkesfisket och icke t. ex. avse en självständig upplåtelse för rekreationsändamål, torde det emellertid vara naturligtast att lagen blir tillämplig. Jag förordar alltså att lagen utan undantag skall bli tillämplig, då ändamålet är yrkesfiske.

Beträffande lagens tillämpning utanför området för yrkesfiske föreligger onekligen vissa svårigheter att erhålla en klar gräns. Vad först angår det av fiskeristyrelsen föreslagna uttrycket »yrkesmässigt fiske» synes detta uttryck av skäl som anförts i promemorian böra undvikas i lagtexten. Särskilt är därvid att beakta den olägenhet som skulle uppkomma genom att uttrycket tydligen har en annan innebörd i 1950 års lag om rätt till fiske än som åsyftas i fiskeristyrelsens förslag. Mot promemorians formulering »binäringsfiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning» har lagberedningen och Sveriges lantbruksförbund riktat anmärkning i fråga om den språkliga innebörden av ordet »binäring». Sätillvida kan jag instämma med dessa båda remissinstanser, att det förefaller mig något tveksamt om uttrycket »binäringsfiske», såsom i promemorian göres gällande, bör anses kunna inbegripa även fiske för husbehov. För undanröjande av all tvekan på denna punkt förordar jag, att i stället det av lagberedningen föreslagna uttrycket »annat fiske» användes.

Huruvida ett fiskes betydelse för fiskearrendatorns försörjning bör anses vara väsentlig eller ej kan otvivelaktigt i en del fall bli föremål för skilda meningar. I anledning av vad länsstyrelsen i Örebro län anført härom vill jag framhålla angelägenheten av att betydelsen av ordet »väsentlig» icke uttunnas i tillämpningen. Av den i lagtexten föreslagna sammanställningen yrkesfiske och annat fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning torde framgå att, även då ändamålet ej direkt kan betecknas som yrkesfiske, starka krav bör ställas på fiskets betydelse för fiskearrendatorn. Med denna utgångspunkt skall givetvis från tillämpningsområdet uteslutas det av nyssnämnda länsstyrelse angivna fallet, då sport- och hobbyintresset i själva verket är det dominerande. Såsom framhållits i departementspromemorian bör den i fiskeristyrelsens betänkande antydda gränsdragningen, grundad på den andel av fiskearrendatorns hela inkomst som fisket ger, icke vara normgivande. Uttalandet i promemorian, att även ett fiske som inbringar arrendatorn mindre än 20 procent av hans inkomst kan vara av väsentlig betydelse för hans försörjning, bör kompletteras med ett påpekande, att det å andra sidan mycket väl kan länkas fall då procentsiffran är högre utan att lagen dock kan anses tillämplig. Som exempel må nämnas, att en rörelseidkare, vilken arrenderar ett mindre fiske, redovisar liten eller ingen vinst på rörelsen, så att även en ganska obetydlig försäljning av fisk eller värdet av husbehovsfångst uppgår till eller överstiger rörelseinkomsten. Avgörande bör alltså icke vara förhållandet mellan arrendatorns hela inkomst och hans inkomst av fisket utan i stället huruvida fisket faktiskt är av väsentlig betydelse för hans försörjning eller icke.

De önskemål, som framförts av Svenska insjöfiskarens centralförbund, att lagens tillämpning bör göras beroende även av fiskets betydelse för bygdens fiskförsörjning, samt av Sveriges lantbruksförbund, att tillämpningen bör vara beroende såväl av fiskets försörjningsbetydelse som av att fiskets utnyttjande motsvarar den rationella fiskevårdens krav, synes väl icke kunna fränkännas ett visst berättigande. Emellertid skulle regler härom i lagen medföra tolkningssvårigheter och i vissa fall kunna föranleda att lagens rättskydd undandrages en fiskearrendator, ehuru fisket är av väsentlig betydelse för dennes försörjning. Då enligt min mening de sociala synpunkter som tidigare utvecklats bör vara avgörande för lagens avgränsning, anser jag icke de nämnda önskemålen böra föranleda ändring av tillämpningsområdet. I regel torde väl för övrigt önskemålen tillgodoses även med den gränsdragning som förordas av mig.

Den gränsdragning som här föreslagits synes i regel icke behöva medföra svårigheter vid tillämpningen. Man kan dock icke bortse från att fall kan uppkomma, där det för parterna i en ifrågasatt fiskerättsupplåtelse framstår som tveksamt, huruvida upplåtelsen är av den beskaffenhet, att den omfattas av fiskearrendelagen. I en dylik situation skulle det uppenbarligen vara av intresse för parterna att kunna erhålla ett förhandsbesked härom. Såsom framhålles i promemorian torde det dock icke vara möjligt att ge ett sådant förhandsuttalande, som väl närmast borde ankomma på vederbörande arrendenämnd, bindande verkan mot domstolarna. Enligt vad som vid remissbehandlingen av departementspromemorian upplysts har emellertid åtminstone vid en del arrendenämnder praxis, när det gäller de sociala arrendebestämmelserna för jordbruk, utvecklat sig därhän att nämnderna, när så lämpligen låter sig göra, lämnar icke bindande besked. I fråga om de sociala jordbruksarrendena föreligger därjämte möjlighet för den som innehar eller ämnar tillträda sådant arrende att få råd, upplysningar och annat biträde av vissa inom varje län för detta ändamål särskilt utsedda personer. Sökande som provas vara i behov därav kan få kostnaderna härför ersatta av allmänna medel. Detta gäller även utredningar för att klarlägga, huruvida de sociala bestämmelserna är tillämpliga på arrendet. Föreskrifterna om den här avsedda rådgivningen finns intagna i kungörelsen den 18 maj 1934 (nr 150) om bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader för biträde i frågor rörande arrendeförhållanden. Enligt min mening bör denna kungörelse göras tillämplig jämväl på upplåtelser enligt den nu föreslagna lagen. Därest denna min ståndpunkt vinner gillande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderlig författningsändring. Kostnaderna torde liksom i fråga om den nuvarande sociala arrenderådgivningen få bestridas ur det under nionde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till Arrenderådgivning åt vissa arrendatorer. Utöver de möjligheter att erhålla råd och biträde, för vilka jag nu redogjort, förefinnes den i promemorian anvisade utvägen att parterna, om de t. ex. avser att upplåtelsen icke skall vara förbunden med optionsrätt men är tveksamma om upplåtelsen faller utanför lagens tillämpningsområde, upprättar skriftligt avtal, vari intages bestäm-

melse om rätt till dispensansökan, samt därefter i enlighet med 11 § i lagförslaget begär dispens från regeln om optionsrätt. Medges ej dispens, skall i sådant fall avtalet om upplåtelsen i regel vara förfallet.

3. Kombinerade upplåtelser

Med kombinerade upplåtelser avses här sådana upplåtelser, som innefattar både fiskerätt och annan nyttjanderätt till fast egendom. Uttryckliga regler om upplåtelser av detta slag förekom ej i fiskerättskommitténs förslag utan upptogs först av fiskeristyrelsen.

Fiskeristyrelsen

I betänkandet föreslog fiskeristyrelsen, att lagen skulle tillämpas, förutom å upplåtelser av uteslutande fiskerätt, även å upplåtelser som innefattade både fiskerätt och annan nyttjanderätt i de fall då idkandet av yrkesmässigt fiske var det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen. Sådan kombinerad upplåtelse skulle icke falla under lagen då den helt eller delvis utgjorde arrende, som avsågs i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom eller i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

Styrelsens förslag om inrymmande under lagen av de kombinerade upplåtelseerna mötte i allmänhet icke gensaga från remissinstanserna. Några invändningar gjordes dock. *Hovrätten för Västra Sverige* förordade sålunda, att frågan om de kombinerade upplåtelseernas ställning skulle överlätas åt rättstillämpningen. *Lagberedningen* uttalade, att det i och för sig var välmotiverat att de kombinerade upplåtelseerna indrogs under lagen, men befarade tvister, huruvida fråga var om kombinerad upplåtelse eller om inbördes självständiga upplåtelser, av vilka allenast den som avsåg rätt att fiska föll under den föreslagna lagen. Beredningen tillade:

Tydligt är å ena sidan att en kombinerad upplåtelse icke uteslutes därigenom att skilda handlingar upprättas, samtidigt eller med tidsmellanrum, samt å andra sidan att inbördes självständiga upplåtelser kan ske i samma handling. Möjligen i viss motsättning till styrelsen (se betänkandet s. 29 angående de s. k. fisketorpen) anser beredningen, att ej heller den omständigheten, att rättigheterna har skilda fastigheter till föremål, utesluter kombinerad upplåtelse. I detta sammanhang har i motiven behandlats det fall att upplåtelse skett dels av ett socialt arrende och dels av fiskerätt. Är här fråga om en kombinerad upplåtelse skall den särskilda lagen enligt nämnda lagrum ej vara tillämplig å någon del av upplåtelsen. Finnes åter här vara fråga om inbördes självständiga upplåtelser bör tydligen med hänsyn till varje särskild upplåtelse avgöras, vilken lag som skall åga tillämpning.

Departementspromemorian

I promemorian anföres följande rörande de kombinerade upplåtelseerna.

De kombinerade upplåtelseerna kan, såsom fiskeristyrelsen framhållit, förekomma i flera olika former. Här kommer huvudsakligen i fråga sådana

upplåtelser som förutom fiskerätten innefattar rätt att nyttja markområde eller byggnad eller bådadera eller som inbegriper hyresupplåtelse. Även andra kombinationer, t. ex. av fiskerätt med jakträtt, kan emellertid tänkas. Då upplåtelse sker av jord för jordbruk har brukaren enligt 25 § fiskerättslagen rätt att nyttja det fiske som hör till jorden, om ej annorlunda avtalas. Fiskerätten ingår sålunda i regel bland arrendatorns rättigheter. Om arrendet utgör socialt arrende följer sålunda fiskerätten de sociala arrendereglerna. För sådant arrende gäller vidare enligt 2 kap. 63 § nyttjanderättslagen att arrendatorn ej må förbjudas att för husbehov nyttja det fiske, som hör till den arrenderade jorden, i vidare mån än såvitt angår kräftfångst eller visst fiskevatten, där särskilda åtgärder av jordägaren vidtagits till fiskets förbättrande. Då fisket följer de sociala arrendebestämmelserna bör nu ifrågavarande lag icke tillämpas. Skulle emellertid jordbruksarrendet icke lyda under de sociala arrendebestämmelserna kan annan lösning knappast komma i fråga än att låta de för jordbruksarrendet gällande bestämmelserna gälla även fiskerätten. Emellertid kan det ibland tänkas förekomma att fiskerätten utgör det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen. Då så är fallet bör naturligen de för fiskerätten i allmänhet gällande reglerna tillämpas å fiskerättsdelen. Det skulle dock i ett sådant fall kunna medföra avsevärda olägenheter att icke låta samma regler gälla för hela upplåtelsen. Nämda olägenheter skulle även starkt framträda då upplåtelse skedde av dels fiskerätt, dels av ett markområde för annat ändamål än jordbruk, samt å markområdet fanns eller var avsett att uppföras fiskebod, båthus eller annan byggnad. Vad nu sagts torde även gälla kombinationen fiskerätt-hyresrätt. Styrelsens förslag att, då idkandet av fisket utgör det huvudsakliga ändamålet med den kombinerade upplåtelsen, nu ifrågavarande lag bör tillämpas på hela upplåtelsen synes därför böra genomföras. Att, såsom hovrätten för Västra Sverige förordat, åt rättstillämpningen överlämna frågan om de kombinerade upplåtelsearnas ställning, förefaller väl ur vissa synpunkter vara en möjlig utväg, men med hänsyn bl. a. till de tvister och den osäkerhet en dylik metod säkerligen skulle föranleda, torde den icke böra införas. Såsom nämnda hovrätt vidare framhållit kan det, och detta även med den omfattning av lagens tillämplighetsområde som nu föreslagits, inträffa att ett fiske som, om det självständigt upplåtits, skulle ha omfattats av lagen, kommer att vara undantaget från lagens tillämplighetsområde på grund därav, att det ingår i en kombinerad upplåtelse men icke utgör denna upplåtelses huvudsakliga ändamål. Detta kan synas stötande men en dylik motsättning lär icke kunna undvikas, såvida man över huvud taget vill låta lagen gälla för annat än fiskerättsdelen. Det är här fråga om en gränsdragning. Det kan nämligen knappast ifrågakomma att låta alla kombinerade upplåtelser omfattas av lagen då i upplåtelsearna ingår en fiskerätt som, självständigt upplåten, skulle ha inrymts under lagen. En sådan metod kunde leda till en, i behörigt sammanhang icke övervägd, utvidgning av de sociala reglerna på markarrendenas område. Styrelsens avgränsning synes därför vara lämpligast. Det må emellertid framhållas, att vid bedömandet av huruvida idkandet av fisket utgör upplåtelsens huvudsakliga ändamål, stor vikt synes böra tillmätas frågan, vilken del av upplåtelsen som ur försörjningssynpunkt är viktigast. Skulle exempelvis värdet av en i samband med fisket upplåten nyttjanderätt, t. ex. hyresrätt, enligt taxeringsmässiga normer vara högre än den nettoinkomst som influtit av fisket, bör detta förhållande icke alltid få avgöra frågan, huruvida lagen skall tillämpas å upplåtelsen. I flera fall kan det exempelvis förhålla sig så, att en bostad eller ett markområde med eller utan fiskebod eller annan byggnad brukar »följa med» fisket och alltså närmast är att anse som en för fiskets bedri-

vande nödvändig del av upplåtelsen. I andra fall åter kan fisket ha utgjort arrendatorns hela eller huvudsakliga försörjningsverksamhet, trots att det icke inbringat en nettoinkomst som taxeringsmässigt uppväger värdet av en eventuell hyresrätt.

Såsom lagberedningen yttrat bör den omständigheten att rättigheterna har skilda fastigheter till föremål icke utesluta kombinerad upplåtelse. Finnes det vara fråga om inbördes självständiga upplåtelser, skall däremot med hänsyn till varje särskild upplåtelse avgöras, vilken lag som skall äga tillämpning å upplåtelsen.

Remissyttranden över departementspromemorian

De allra flesta remissinstanserna lämnar denna punkt i förslaget utan erinran. Två instanser, nämligen *hovrätten för Västra Sverige* och *länsstyrelsen i Malmöhus län*, anmäler emellertid avvikande meningar. Hovrätten vidhåller sin vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens förslag intagna ståndpunkt, att frågan om de kombinerade upplåtelseernas ställning bör överlåtas åt rättstillämpningen. Länsstyrelsen förordar den i fiskeristyrelsens betänkande föreslagna formuleringen och finner icke departementspromemorias förslag innebära någon förbättring.

Som motivering för sin ståndpunkt yttrar hovrätten:

Förslagets reglering synes bygga på principer beträffande kombinerade avtal, som är erkända i rättstillämpningen. Tvister kan emellertid befaras uppkomma huvudsakligen i anslutning till frågan huruvida sakligt sett ett enhetligt eller två särskilda avtal föreligger. För dylika fall ger den ingående regleringen av de kombinerade upplåtelseerna ringa ledning. Riskerna för ett schematiskt bedömande av de kombinerade avtalen kan icke uteslutas, därest detaljerade lagregler införes.

Föredraganden

I fråga om de kombinerade upplåtelseerna kan jag i stort sett ansluta mig till vad som anföres i promemorian. Tillräckliga skäl för det däri föreslagna undantaget för upplåtelse av fiskerätt i samband med vattenfallsrätt synes emellertid enligt min mening ej finnas. Att i lagtexten närmare angiva, när i tveksamma fall en kombinerad upplåtelse eller två eller flera självständiga upplåtelser skall anses föreligga, torde knappast vara möjligt. Frågor härom bör i de förmodligen tämligen fåtaliga fall, då tvekan uppkommer, kunna överlåtas åt rättstillämpningen att avgöra.

4. Avgränsning med hänsyn till upplåtaren

Fiskerättskommittén

Fiskerättskommittén föreslog ingen begränsning med hänsyn till kretsen av upplåtare. Bestämmelserna om fiskearrenden skulle som en följd därav ha blivit tillämpliga på alla upplåtelser som avses i 1 kap. nyttjanderättslagen, sålunda även på upplåtelser exempelvis från kronan och från ecklesiastisk jord.

Fiskeristyrelsen

Styrelsen föreslog betydande begränsningar av tillämpningsområdet. Visserligen framhölls i betänkandet, att den ifrågasatta lagstiftningens tillämpningsområde icke syntes böra begränsas till fiskearrenden, vilka upplåtits av de kategorier jordägare som den sociala arrendelagstiftningen avsåg, samt anfördes såsom skäl för denna ståndpunkt att de fiskearrenden, som var i särskilt behov av skydd, i stor utsträckning torde ha upplåtits av andra än nämnda jordägare. Styrelsen föreslog dock, att lagen icke skulle äga tillämpning å upplåtelse från fastigheter tillhörande kronan eller å upplåtelser från ecklesiastisk jord. Som motiv för dessa undantag anförde styrelsen, att styrelsen ansåg sig kunna förutsätta att kronans fiskearrendatorer icke erhöi en sämre ställning än de skulle ha haft om upplåtelser från kronans fastigheter ej undantagits från den föreslagna lagstiftningen. Med upplåtelse från kronofastighet syntes enligt styrelsens mening böra likställas upplåtelser från ecklesiastisk jord. Däremot ansåg styrelsen icke tillräckliga skäl föreligga att från den föreslagna lagstiftningen undantaga upplåtelser från kommuner. Även upplåtelse av gemensamhetsfiske på arrende föreslogs av styrelsen skola undantagas. Till motivering härför framhöi styrelsen:

Gemensamhetsfiske skall inrättas för visst antal år, minst tio och högst tjugufem. Beslut om att gemensamhetsfiske skall vara utarrenderat kan fattas även sedan gemensamhetsfisket under en del av sin giltighetstid har drivits under annan förvaltningsform. Likaså kan ett beslut om att fisket skall drivas under annan förvaltningsform fattas även efter det fisket en tid varit utarrenderat (se 20 och 25 §§ i lagen). Med dessa regler och grunderna i övrigt för gemensamhetsfiske torde bestämmelser om minimitid och optionsrätt vara mindre väl förenliga. — — — Till förebyggande av missförstånd vill fiskeristyrelsen tillägga att vad nu sagts icke har avseende å fiskerätt som upplåtits av någon enskild delägare i ett gemensamhetsfiske. Å sådan upplåtelse bör naturligtvis den nya lagen kunna vara tillämplig.

Fiskeristyrelsen föreslog ytterligare, att fiskearrendator skulle äga upplåta fiskerätten då han av sjukdom eller annan dylik orsak var ur stånd att själv driva fisket och att sådan upplåtelse icke skulle falla under lagen. Lagen skulle ej heller tillämpas på sådan kombinerad upplåtelse som utgjorde, helt eller delvis, socialt arrende eller arrende som avsågs i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

Flera remissinstanser uttalade, att upplåtelser från kronans och kyrkans jord icke borde undantagas. *Hovrätten för Övre Norrland* yttrade, att vad fiskeristyrelsen anförde för sin ståndpunkt att undantaga upplåtelser från kronans fastigheter och från ecklesiastisk jord icke syntes hovrätten övertygande. *Kammarkollegiet* anförde, att lika väl som i fråga om jordbruksarrenden torde beträffande fiskearrenden böra gälla att de principer av social art, som lagfästs för upplåtelser från privata fastigheter, skulle, där så kunde ske, tillämpas på upplåtelser från fastigheter i publik ägo. Kollegiet anförde vidare, att såvitt fråga var om förhållandet mellan upplåtare och arrendator något hinder icke torde möta mot att de skilda specialregle-

ringarna för olika publika fastighetskategorier anpassades efter innehållet i den nu föreslagna lagstiftningen, men att saken låg annorlunda till i den mån den nya lagstiftningen reglerade avtalsgiltighet mot ny ägare av fastighet eller med andra ord tredje mans rätt. *Länsstyrelsen i Uppsala län* uttalade, att det från skilda håll framförts önskemål att upplåtelser från kronans fastigheter icke borde undantagas och att dessa önskemål torde äga berättigande. Mot undantagen vände sig också länsstyrelserna i *Jönköpings, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands och Västmanlands län*. Mot eller ifrågasättande nu ifrågavarande undantag eller något av dem uttalade sig också *Hushållningssällskapens förbund, tolv hushållningssällskap, sex fiskeriintendenter, Svenska insjöfiskarens centralförbund, Sveriges lantbruksförbund* samt *arrendenämnden i Blekinge län*. Sistnämnda remissinstans anförde angående undantagandet av upplåtelser från kronofastigheter och fastigheter av ecklesiastik natur:

Till stöd för detta undantagande kan givetvis åberopas, att ej heller nyttjanderättslagens specialreglering gjorts direkt tillämplig på kronans eller ecklesiastik myndighets upplåtelser. Emellertid torde denna ägarekategoris fritagande från 1943 års sociala arrendelagstiftning väsentligen ha berott på vissa med byggnadsskyldigheten sammanhängande svårigheter och jämväl på andra omständigheter, som icke eller endast i mindre mån kan antagas ha motsvarighet vid fiskerättsupplåtelser. Då berörda inskränkning av den sociala arrendelagstiftningen ej sällan bedömts såsom opåkallad och mindre rättvis och det måste medgivas att den från principiell synpunkt ter sig föga tilltalande, vill arrendenämnden ifrågasätta lämpligheten av att den tages till förebild i den nu tillämnade regleringen av fiskerättsupplåtelse. Denna synes med fördel kunna inbegripa alla jordägarer kategorier.

Av remissinstanserna tillstyrkte endast ett par undantagen. *Domänstyrelsen* förklarade sig sålunda intet ha att erinra mot undantaget beträffande kronans fastigheter. *Länsstyrelsen i Stockholms län* sade sig icke vilja göra någon invändning mot undantagen men förutsatte, att i samband med den nya lagstiftningen de föreskrifter som fanns om upplåtelser från kronans fastigheter och ecklesiastik jord blev föremål för översyn för att i görligaste mån enhetlighet skulle åstadkommas.

Övriga remissinstanser har icke berört nu avhandlade undantag.

Beträffande upplåtelser från k o m m u n e r ansåg *kammarkollegiet* det tveksamt, huruvida tillräckliga skäl fanns att låta en social fiskearrendelagstiftning, som icke skulle vara omedelbart tillämplig å alla publika fastigheter, gälla för fastigheter till vilka kommun hade äganderätt eller ständig besittningsrätt.

Det föreslagna undantaget för upplåtelse av gemensamhetsfiske lämnades i allmänhet utan erinran. Vissa remissinstanser gjorde dock invändningar. Sålunda ifrågasatte *länsstyrelsen i Kopparbergs län* om icke sådan upplåtelse borde undantagas allenast om den skedde till delägare i fisket. Då upplåtelse skedde till annan än delägare inträdde däremot samma behov av skydd som vid annat arrende av fiskerätt. *Länsstyrelsen i Kalmar län* samt *länets södra hushållningssällskap* ansåg att arrendator av

gemensamhetsfiske borde erhålla samma skydd som övriga fiskearrendatorer. Sällskapet överlämnade ett yttrande från dess fiskerinämnd i vilket denna som sin mening uttalade, att det syntes mindre välbetänkt att undantaga gemensamhetsfisken. Ur yttrandet må anföras:

Inom Kalmar läns södra hushållningssällskaps verksamhetsområde finns ett 25-tal sådana arrendefisken, vilka vanligen fastställts att gälla 25 år. I länsstyrelsens resolution angående gemensamhetsfiskets fastställelse m. m. finns alltid angivet att ändamålet är upplåtelse av fiskerätt. En ändring härav kan sedan icke ske med mindre än att länsstyrelsen upphäver det tidigare beslutet och i förekommande fall fastställer den nya formen för fiskets nyttjande. Vanligen utarrenderas fiskena, som uteslutande är ålfisken, genom auktions- eller anbudsförfarande. Då ålbottengarnen, som det här är fråga om, måste avpassas efter utsättningsplatsen och varje redskap betingar ett nyanskaffningsvärde på 3 000—7 000 kronor, måste förlusten i redskapsvärdet bli betydande vid en avflyttning efter något eller några få år. Därtill kommer att för bottengarnen ofta måste utläggas stenkistor och förankringsstenar eller, när bottnen består av berg, nedborras förankringsjärn, vilket alltsammans går förlorat för arrendatorn vid arrendets frånträdande. Flera exempel på att fiskearrendatorer vid gemensamhetsfisken tvingats avflytta till förmån för annan finnes.

Även *Kristianstads läns hushållningssällskap* framhöll såsom önskvärt att gemensamhetsfiske medtogs i lagstiftningens tillämpningsområde.

I några remissyttranden behandlades frågan, huruvida upplåtelser från häradsallmänningar, allmänningsskogar, byalag och universitetens donationsjordar borde omfattas av lagen. *Lagberedningen* erinrade om att enligt fiskeristyrelsens förslag från lagens tillämpning icke uteslöt upplåtelser från häradsallmänningar, från allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna eller från universitetens donationsfastigheter. *Kammarkollegiet* framhöll, att det icke av betänkandet framgick, huruvida fiskeristyrelsen utgått från att universitetsjorden föll inom begreppet fastigheter som tillhörde kronan. Kollegiet anförde, att äganderätsfrågan syntes oklar, i varje fall beträffande en stor del av Uppsala universitets egendom, och att det även beträffande andra fastigheter stundom var ovisst, huruvida de tillhörde kronan eller utgjorde exempelvis stiftelseförmögenhet. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhöll att praktiskt taget allt fiskevatten var oskiftat inom länet. Lagen om gemensamhetsfiske hade dock icke vunnit tillämpning. I de fall, då fisket ej förslog att låta samtliga hemmansägare på en gång fiska, hade olika metoder tillämpats för att uppdelat fisket. I en del fall skedde en lottdragning mellan samtliga delägare i fastigheterna om fiskeplatserna. Flera år kunde således förflyta, innan en fiskeägare återkom till turen att nyttja en fiskeplats. I andra fall skedde en lottdragning eller en auktion mellan fastighetsägarna om fiskeplatserna. De som därvid blev utan fiskeplats, tillerkändes ersättning i pengar. I ytterligare andra fall var det vid auktionen tillåtet för vem som helst, oberoende av om han hade del i byalaget, att inropa fiskeplats. Enligt länsstyrelsens uppfattning borde den föreslagna lagen icke äga tillämpning i de båda första fallen. Skulle emel-

lertid vid det tredje fallet en person, som ej var delägare i hyn, erhålla rätt till fiske, torde en sådan upplåtelse föreligga, att lagen borde kunna tillämpas om förutsättningarna i övrigt därför förelåg.

Även *fiskeriintendenten i övre norra distriktet* framhöll, att lagen torde böra tillämpas då bydelägarna utarrenderade fiske genom arrendekontrakt med sådana fiskare som icke ägde del i byns samfällighet.

Beträffande upplåtelser från enskilda personer gjordes i allmänhet icke erinringar mot fiskeristyrelsens mening, att lagen icke borde begränsas till att gälla endast de fiskearrenden, vilka upplåts av de kategorier jordägare som den sociala arrendelagstiftningen omfattade. *Malmöhus läns hushållningssällskap* ansåg emellertid, att från lagstiftningen borde undantagas upplåtelser från ägare, för vilka inkomst av fiske var av väsentlig betydelse. Sällskapet framhöll att dylika ägare syntes vara att jämställa med jordägare, som besatt fastighet för att bereda sig sin huvudsakliga inkomst av jordbruket, och att dessa jordägare ej var underkastade den sociala arrendelagstiftningen. Samma ståndpunkt intog *Sveriges lantbruksförbund*.

Förslaget att arrendator skulle äga upplåta arrendet till annan, då han av sjukdom eller annan dylik orsak var ur stånd att själv driva fisket, avstyrktes av några remissinstanser. *Arrendenämnden i Blekinge län* anförde sålunda:

Detta stadgande, som saknar motsvarighet i lagstiftningen om jordbruksarrende, utgör ett undantag från det förbud mot sublokation, som hittills ansetts gälla. Man kan fråga sig, om en sådan särbestämmelse motsvarar något starkare behov och om den representerar en med hänsyn till avtalstypen skäligen intresseavvägning. Om en fiskerättshavare genom oförutsedd sjukdom hindras från att själv fiska och ej heller kan anställa någon ersättare, torde en jordägare mycket sällan vilja vägra sitt samtycke till ett rimligt arrangemang, detta så mycket mindre som ett chikanöst uppträdande i en sådan angelägenhet vanligen skulle skada hans egna intressen. Såsom ett skäl mot den föreslagna undantagsbestämmelsen må andragas, att densamma under vissa konjunkturbetingelser lätt nog skulle kunna missbrukas till spekulativa affärstransaktioner. Det vore föga tilltalande, om en fiskerättshavare, som exempelvis genom arrendenämndens medverkan fått sin lega bestämd under beaktande av sociala synpunkter, sedan skulle kunna, under förebärande av vissa krämpor, sublokera sin fiskerätt mot ett sådant överpris, som kan förekomma i den fria marknaden.

Departementspromemorian

I jämförelse med fiskeristyrelsens förslag innehåller promemorians förslag ett nytt undantag från lagens tillämpningsområde, nämligen beträffande fiskerättsupplåtelse som sker i samband med arbetsavtal. Härom anföres i promemorian:

Såsom grund för undantaget för fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal har främst legat domänstyrelsens praxis att i vissa fall till sina skogsarbetare och till statliga ämbets- eller tjänstemän upplåta fiskevatten.

Avsikten är i dylika fall i regel att fisket skall få utnyttjas under vederbörandes anställningstid eller en del därav. Sedan anställningen upphört bör naturligtvis vederbörande icke kunna resa anspråk på att få bedriva fisket. Detta kunde möjligen anses vara klart även utan nu ifrågavarande undantag. Till förekommande av tvistigheter har emellertid undantaget upptagits. Med den utformning stadgandet har, beröres icke endast kronans upplåtelser av fiskerätt i samband med arbetsavtal utan alla dylika upplåtelser.

Beträffande det i fiskeristyrelsens betänkande föreslagna undantaget för upplåtelser från fastighet, som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk natur, erinras i promemorian till att börja med om vad som i motsvarande hänseende förekommit inom arrendelagstiftningen på jordbrukets område. Bl. a. påpekas, att 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom från sin tillkomst i princip omfattar även upplåtelser från kronofastigheter och från fastigheter av ecklesiastisk natur. I samband härmed anföres följande uttalande av lagberedningen i motiven till 8 § nämnda lag:

Att kronan, när den till enskilda träder i rättsförhållande av privaträttslig natur, också är underkastad de för sådana förhållanden gällande normer och att sålunda icke heller kronan vid upplåtelse av nyttjanderätt till kronojord är fritagen från att efterkomma de tvingande föreskrifter, vilka för dylika upplåtelser är meddelade, ligger i sakens natur och står icke i någon strid med vad 77 § regeringsformen bestämmer.

Vidare anföres vissa uttalanden av departementschefen i den proposition, vari 1943 års sociala arrendelagstiftning förelades riksdagen (se prop. nr 346 vid 1943 års riksdag, s. 41 f). Departementschefen uttalade där bl. a., att det visserligen ur flera synpunkter var lämpligt, att arrendelagstiftningen liksom dittills uppdelades i en allmän och en speciell avdelning, men att därvidlag borde beaktas skillnaden mellan sådana brukningsdelar, vilka allenast av tillfälliga orsaker blev föremål för utarrendering, och de fastigheter där jordens brukande genom arrendatorer var det normala. Att behovet av avtalsfrihet gjorde sig starkare gällande vid de tillfälliga än vid de permanenta arrendena torde, yttrade departementschefen, ligga i öppen dag.

I promemorian framhålles härefter att, ehuru sålunda gränsdragningen ansetts böra ske med hänsyn till huruvida upplåtelsen var av tillfällig eller permanent karaktär, kronoarrendena och de ecklesiastiska arrendena icke omfattades av 1943 års lagstiftning. Promemorian fortsätter:

De principer som kom till synes i nämnda lagstiftning, lades emellertid under de närmaste åren efter dennas tillkomst till grund för författningsbestämmelser, som reglerade arrenden av publik jord. Sålunda skedde år 1944 ändringar i förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom och tillämpningskungörelsen till samma förordning. År 1945 tillkom dels ny ecklesiastisk arrendestadga, dels stadga angående utarrendering av universitetsjord. År 1946 tillkom den kommunala arrendelagen och år 1949 utfärdade Kungl. Maj:t cirkulär angående provisoriska bestämmelser för utarrendering av vissa kyrkofastigheter i Skåne, Halland och Blekinge. Slutligen företogs år 1950 ändringar i ecklesiastika

boställsordningen, vars regler i tillämpliga delar därigenom i stort sett anpassades till reglerna i 1943 års lagstiftning.

Förvaltningen av kronans fisken regleras, såsom förut anmärkts, numera av Kungl. Maj:ts kungörelse den 8 juni 1951 samt cirkulär samma dag rörande tillämpningen av kungörelsen. Upplåtelser av fiskearrenden från ecklesiastik jord regleras av bestämmelser i ecklesiastika arrendestadgan, varjämte vissa bestämmelser i ecklesiastika boställsordningen möjligen kan komma att tillämpas beträffande upplåtelser från där avsedd fastighet.

Under hänvisning till lagberedningens tidigare återgivna uttalande vid nyttjanderättslagens tillkomst ger promemorian uttryck åt uppfattningen, att det ur principiell synpunkt är angeläget att upplåtelser från kronofastigheter och ecklesiastika fastigheter regleras av samma lag som fiskerättsupplåtelser i övrigt. Som ytterligare motivering tillägges:

Härtill kommer, att de av kronan upplåtna fiskearrendena är förhållandevis talrika. Detta gäller särskilt i Norrland, där i vissa län antalet av kronan utarrenderade fisken torde överstiga antalet av enskilda utarrenderade. Det synes också ur synpunkten av förtroendet för statens verksamhet över huvud taget framstå såsom betydelsefullt att misstanke icke kan uppstå att staten skulle gentemot sina arrendatorer vilja förbehålla sig större rättigheter än de som får förekomma vid arrenden från enskilda. Ett mycket stort antal remissinstanser har även uttalat sig för att nu ifrågavarande upplåtelser inbegripes under lagen, medan endast ett par uttryckligen förordat att upplåtelseerna i fråga undantages. För ett inbegripande under lagen talar också dessa upplåtelsers permanenta karaktär. Det kan visserligen häremot invändas att 1943 års sociala arrendelagstiftning icke gjordes tillämplig på upplåtelser från kronan och från ecklesiastika myndigheter. Förhållandena är emellertid, såsom ock arrendenämnden i Blekinge län framhållit, annorlunda vid nu ifrågavarande slag av upplåtelser. Några väsentliga praktiska problem torde knappast uppstå, om upplåtelseerna föres in under lagen, när det statliga s. k. »kortfisket» torde bli oberört av bestämmelserna och de statliga upplåtelseerna till yrkes- eller husbehovsfiske regelmässigt torde ske genom kontrakt. Lagen torde därför böra gälla även upplåtelser från kronofastigheter och fastigheter av ecklesiastik natur. Undantag torde dock böra göras i fråga om upplåtelser i samband med jordbruksarrende.

I promemorian uttalas vidare, att upplåtelser från universitetens donationsjor­dar torde böra omfattas av lagen av samma skäl som upplåtelser från kronan och från ecklesiastika fastigheter samt att, såsom fiskeristyrelsen föreslagit, lagstiftningen bör gälla även upplåtelser från kommuner.

Det i fiskeristyrelsens betänkande föreslagna undanlaget för upplåtelse, som en fiskearrendator företar beträffande det av honom arrenderade fisket, sammanhänger tydligen med frågan, huruvida en sådan upplåtelse bör få äga rum utan samtycke av den ursprunglige upplåtaren (fastighetsägaren). Som tidigare nämnts skulle fiskearrendator enligt fiskeristyrelsens lagförslag äga sådan rätt, om han i följd av sjukdom eller annan dylik orsak blivit ur stånd att själv driva fisket. Häremot anföres i promemorian — under åberopande jämväl av vad

arrendenämnden i Blekinge län framhållit i sitt remissyttrande — att det praktiska behovet av en sådan rätt för fiskearrendatorn icke torde vara så stort, att det motiverar ett avsteg i detta hänseende från vad som gäller i fråga om jordbruksarrende. Med denna ståndpunkt bortfaller, fortsätter promemorian, också problemet huruvida lagen borde vara tillämplig på sådan upplåtelse.

Det av några remissinstanser yrkade undantaget för upplåtelse från ägare, för vilken fisket är av väsentlig betydelse, upptages icke i departementspromemorians förslag. I promemorian anföres härom:

Vad dessa remissinstanser anfört i frågan grundar sig på en analogi från de sociala arrendereglerna på jordbrukets område. Emellertid torde förhållandena vid fiskerättsupplåtelser i regel vara sådana, att en dylik analogi icke bör göras. Då, exempelvis, en å fastigheten mantalsskriven jordbrukare upplåter ett till fastigheten hörande fiske, torde hans behov av att kunna före minimitidens utgång återtaga fisket för eget eller anhörigas räkning icke kunna uppväga fiskearrendatorns krav på minimitid. Helt allmänt torde kunna sägas att vid fiskerättsupplåtelser av nu ifrågavarande slag förhållandena i regel är sådana, att arrendatorns trygghet i besittningen icke bör få vara beroende av vilken jordägarekategori upplåtaren tillhör.

Vad beträffar förslaget om undantag för upplåtelse av gemensamhetsfiske Erinras i promemorian till en början, att sådant fiske enligt stadgande i 2 § 1913 års lag om gemensamhetsfiske kan upplåtas på arrende. Härefter fortsätter promemorian:

Såsom fiskeristyrelsen uttalar låter sig emellertid vissa regler i nämnda lag icke väl förena med reglerna om minimitid och optionsrätt i det nu aktuella lagförslaget. Dessa hinder torde emellertid lätt kunna undanröjas därigenom, att i bestämmelserna om minimitid och optionsrätt sådant undantag göres att arrendet icke på grund av nämnda bestämmelser skall löpa utöver den tid för vilken fisket inrättats. Ifrågavarande hinder torde alltså icke behöva tillmätas avgörande betydelse. I själva sakfrågan torde, såsom flera remissinstanser yttrat, övervägande skäl tala för att arrendator av gemensamhetsfiske erhåller samma skydd som övriga fiskearrendatorer; detta så mycket hellre som man kan utgå ifrån att, om fisket utarrenderats, delägarna icke själva har något större behov av själva fiskerätten. Då fisket upplåtes till delägare i fisket torde dock upplåtelsen icke böra omfattas av lagen, när sådana upplåtelser, åtminstone om de sker efter lottning mellan delägarna eller efter viss bestämd ordning, närmast torde vara att anse såsom en form för delägarnas nyttjande av fisket och i vart fall arrendatorn har sin andel i fisket kvar efter arrendetidens utgång och kan öva inflytande på den fortsatta dispositionen av fisket.

I promemorian föreslås på grund av det nu anförda, att upplåtelse av gemensamhetsfiske skall undantagas från lagens tillämpningsområde endast då upplåtelsen sker till delägare i fisket. Vidare uttalas, att upplåtelser från häradsallmänningar, allmänningsskogar och byalag synes böra behandlas på samma sätt som upplåtelse av gemensamhetsfiske och att lagen alltså bör göras tillämplig på upplåtelse från de nämnda samfälligheterna, då upplåtelsen icke sker till delägare i fisket (samfälligheten).

Remissyttranden över departementspromemorian

Vad först angår det i promemorian föreslagna undantaget för fiskerättsupplåtelse i samband med arbetsavtal har endast en remissinstans, nämligen *arrendenämnden i Blekinge län*, uttalat sig härom. Nämnden avstyrker undantagsstadgandet samt anför:

Av motiveringen till detta undantagsstadgande framgår, att man härvid tänkt på sådana fall då en viss arbetsanställning, exempelvis en heltidstjänst, kan betraktas såsom förutsättning för fiskerättsupplåtelsen och dess bestånd. Emellertid synes med den valda formuleringen räckvidden av undantagsstadgandet bli vida större än sålunda angivits. Då i 7 § av förslaget saknas hänvisning till reglerna i 2 kap. 45—48 §§ nyttjanderättslagen, torde den slutsatsen få dragas, att fiskearrendelagen ej skall vara tillämplig, så snart fiskearrendatorn i upplåtelseavtalet eller annat avtal åtagit sig skyldighet att arbeta åt jordägaren. Detta spelar givetvis ej någon roll, när upplåtelsen förutom fiskerätt innefattar arrende, som lyder under de sociala arrendelagbestämmelserna eller avser fastighet under kronan och därmed likställd jordägare; i dessa fall skall enligt förslaget tillämpas arrendelagbestämmelser och därmed också nyssnämnda reglering i 2 kap. 45—48 §§ nyttjanderättslagen. Men om den i upplåtelsen innefattade rätten till jord eller hus är av annan art än nyss nämnts — t. ex. allmänt jordbruksarrende, lägenhetsarrende eller hyra — blir situationen annorlunda. Om i ett dylikt fall idkandet av fisket är upplåtelsens huvudsakliga ändamål, synes det föga tillfredsställande, att nyttjanderättshavaren skall gå miste om en fiskearrendators sociala skydd enbart därför, att han är skyldig att utgöra arbete åt jordägaren. Vad angår det fall, att upplåtelsen icke innefattar någon rätt till jord eller hus, vore det väl ej heller riktigt, om en jordägare skulle kunna sätta fiskearrendelagen ur funktion genom att träffa förbehåll om arbetsskyldighet. Arrendenämnden anser sålunda stadgandet böra ändras, så att dess räckvidd ej blir större än som avsetts. Det kan härutöver ifrågasättas, om något verkligt behov av detta stadgande förefinnes. Det för lagens tillämplighet uppställda villkoret, att upplåtelsen skall avse yrkesfiske eller binnäringsfiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning, borde i allmänhet utesluta de fall, då heltidsanställning är kombinerad med fiskerätt.

Promemorian förslag att upplåtelse från fastighet, som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk natur, i princip skall omfattas av lagen har mött gillande från ett stort antal remissinstanser, särskilt bland länsstyrelserna, fiskeriintendenterna och hushållningssällskapen.

Även *fiskeristyrelsen* finner sig i sitt remissyttrande kunna biträda promemorian förslag på denna punkt. Styrelsen innefattar därvid i sitt uttalande även upplåtelse från jord, som förvaltas av universitet eller annan inrättning.

Några remissinstanser uttalar dock betänkligheter.

Hovrätten för Västra Sverige medger sålunda visserligen, att goda skäl för den ståndpunkt promemorian inlagit anförts vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens förslag, men tillägger:

Emellertid torde, även om nu berörda kategorier av arrendatorer icke medtages, erforderligt skydd kunna beredas dem. Frågan om lagens tillämpning å dessa arrenden har jämväl andra aspekter och konsekvenser än som

påvisats vid överarbetningen. Det kan därför enligt hovrättens mening ifrågasättas, om den föreslagna ändringen nu bör vidtagas.

Kammarkollegiet framhåller, att kronan — liksom en kommun — endast i sällsynta undantagsfall kan såsom en enskild upplåtare av fiskerätt vägra förnyad upplåtelse för att själv utnyttja fisket. Det synes kollegiet mycket ovisst, om icke den föreslagna lagstiftningen kommer att hindra eller starkt försvåra för kronan att tillgodose det sociala intresset av att lämpliga fiskevatten tillhandahålles för fritidsfiske.

Domänstyrelsen avstyrker bestämt, att lagen göres tillämplig på upplåtelser från kronan, samt framhåller, att en sådan tillämpning enligt styrelsens mening skulle komma att stå i strid med intentionerna i gällande föreskrifter angående utnyttjande av kronans fisken. Styrelsen åberopar särskilt, att dess strävanden att ordna kortfiske för allmänheten i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 8 juni 1951 (nr 395) angående förvaltningen av kronans fisken skulle försvåras i icke oväsentlig grad, samt anför härom närmare:

På många kronoegendomar, i synnerhet i närheten av tätorter där behovet av möjligheter till fritidsfiske varit stort (Bogesund, Lovö, Eldgarn m. fl.), har styrelsen under senare år utfärdat dispositionsbeslut, som avser utnyttjande av vattnen genom yrkesfiske i kombination med sportfiske för allmänheten. Yrkesfiskarna, som tidigare disponerat vattnen med ensamrätt, har därvid erhållit sänkta arrenden med hänsyn till det intrång, som sportfisket på samma vattenområde utgjort. Då erfarenheterna av detta kombinationsfiske varit goda, skulle det enligt styrelsens mening vara beklagligt, om hinder genom optionsrättens införande skulle resas mot den omläggning till rationellare utnyttjande av kronans fiskevatten, som systemet innebär.

Styrelsen framhåller vidare, att dess möjlighet att till sina skogsarbetare upplåta fiske som rekreation och avkoppling varit av icke ringa betydelse för anskaffningen av arbetskraft men att sådana upplåtelser skulle kunna förhindras av en optionsberättigad fiskearrendator. Styrelsen, som måste slå vakt också om sina egna anställdas och allmänhetens intressen, skulle komma att se sig nödsakad att avstå från att upplåta ytterligare kronans vatten för yrkesfiske med ensamrätt.

Styrelsen tillägger:

I detta sammanhang må påpekas, att styrelsen, som sedan lång tid tillbaka upplåtit yrkesfiske mot i allmänhet 5-åriga, skriftliga avtal, icke känner till något fall, där en yrkesfiskare frångått fiskerätten i kronans vatten vid arrendeavtalets utgång. Däremot har den förnyade upplåtelsens art och villkor i många fall ändrats, dels för att tillgodose uppkomna krav och önskemål från kronans egna arrendatorer och skogsarbetare, dels för att i enlighet med bestämmelserna i 9 § av förenämnda kungörelse bereda allmänheten möjlighet till fritidsfiske.

Lantbruksstyrelsen anser att, om lagen skall tillämpas även på upplåtelser från fastighet som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk natur, innebörden av vissa bestämmelser blir synnerligen svår att överblicka, samt anför härom:

I den allmänna motiveringen för förslaget att lagen borde omfatta även vissa upplåtelser för husbehovsfiske har i promemorian framhållits, att särskilt arrendatorerna av kronolägenheter i Norrland skulle ha behov av en dylik anordning. En del av dessa upplåtelser förefaller emellertid att vara kombinerade, d. v. s. avse både jordbruk och fiske. Enligt de i nu förevarande ordning föreslagna bestämmelserna torde dylika kombinerade upplåtelser komma att bli undantagna från lagens tillämpning.

Styrelsen ifrågasätter vidare, huruvida — därest lagen på sätt styrelsen förordat begränsas till att avse yrkesfiske — något egentligt behov föreligger av att låta den gälla även vid upplåtelser från kronan.

Vad angår upplåtelse, som en fiskearrendator företar beträffande det av honom arrenderade fisket, förklarar *fiskeristyrelsen*, att den icke vill motsätta sig promemorians förslag att utesluta bestämmelserna härom. Styrelsen framhåller dock, att den anser de av en remissinstans uttalade farhågorna mot en sådan sublokationsrätt för arrendatorn vara åtskilligt överdrivna.

Departementspromemorians ståndpunkt, att något undantag från lagens tillämpning icke bör göras för upplåtelse från ägare, för vilken fisket är av väsentlig betydelse, har föranlett uttalande endast från *Sveriges lantbruksförbund*, som vidhåller sin vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande framförda motsatta mening. Gentemot promemorians motivering anför förbundet:

Då det i promemorian uttalas, att ägarens behov av att före minimitidens utgång kunna återta fisket icke skulle uppväga fiskearrendatorns krav på en skyddad minimitid av 5 år, är detta ett oberättigat eftersättande av ägarens intresse. Det torde vara tillräckligt att anföra det fallet, att en jordbrukare av åldersskäl upplåter till fastigheten hörande fiske och behåller jordbruket men före minimitidens utgång konstaterar, att han icke heller orkar med det. Om han då önskar upplåta eller överlåta jordbruket jämte fiske, är fisket bundet för återstoden av minimitiden och — till följd av optionsrätten — den därefter följande femårsperioden. En sådan bundenhet minskar på ett betydande sätt jordägarens möjlighet att för sin försörjning förfoga över hela sin fastighet. Hans intresse av att kunna förfoga över fastighet jämte fiske är lika berättigat som arrendatorns behov av skyddad minimitid.

I fråga om lagens tillämplighet på upplåtelse av gemensamhetsfiske eller eljest av fiske, som är samfällt för två eller flera fastigheter, har ett tämligen stort antal remissinstanser uttalat sig.

Fiskeristyrelsen förklarar att den, under förutsättning att stadgandena i 3 § andra stycket och 4 § andra stycket i departementspromemorians förslag godtages vid den definitiva utformningen av lagen, numera ej har något att erinra mot att även upplåtelse av gemensamhetsfiske faller inom lagens gillighetsområde. Styrelsen förordar emellertid, att lagen göres tillämplig även vid upplåtelse till delägare i fisket, och anför härom:

Styrelsen är medveten om att under vissa förhållanden svårigheter kan uppstå, om lagen skulle göras tillämplig även i dylika fall. Rent principiellt

kan man dock fråga, varför en yrkesfiskare, som är delägare i ett byalag, skulle vara sämre ställd än en utomstående yrkesfiskare. Regeln torde vara, att den som ägnar sig åt yrkesmässigt fiske i allmänhet har liten andel i den fastighet, vars fiske utarrenderas, och därför också har relativt liten möjlighet att påverka arrendevillkor och val av arrendator. Enligt styrelsens mening synes med hänsyn till de möjligheter till meddelande av dispens från vissa av lagens bestämmelser som inrymts i departementsförslagets 9 § det vara föga risk att låta lagen omfatta även här ifrågavarande upplåtelser. På grund härav vill styrelsen föreslå att punkt c) i tredje stycket av 1 § i departementsförslaget skall utgå.

Önskemål att även upplåtelser till delägare skall omfattas av lagen framföres vidare av *länsstyrelsen i Kristianstads län*, som bl. a. åberopar att ålfiskareföreningen i länet vid uppvaktning hos länsstyrelsen givit uttryck åt samma åsikt, *fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt*, *arrendenämnden i Blekinge län*, som bl. a. framhåller att den i promemorian föreslagna regeln synes stå i strid med vad som tillämpats beträffande jordbruksarrende i analoga fall, *Kristianstads läns hushållningssällskap*, som åberopar ett yttrande från fiskerinämnden i länet, *Sveriges fiskares riksförbund* och *Svenska ostkustfiskarens centralförbund*.

En del remissinstanser intar en mellanställning och anser, att upplåtelse till delägare bör omfattas av lagen i sådana fall, där möjlighet att lämna anbud på arrendet stått öppen även för andra än delägarna. I denna riktning uttalar sig *länsstyrelserna* och *hushållningssällskapen i Västerbottens och Norrbottens län*, av vilka länsstyrelsen i Norrbottens län bifogar yttrandet av i huvudsak samma innehåll från överlantmätaren i länet och Norrbottens läns kustfiskareförbund, *fiskeriintendenten i övre norra distriktet* och *arrendenämnden i Norrbottens län*.

Malmöhus läns hushållningssällskap anser, att undantagandet av upplåtelse till delägare skulle medföra avsevärda olägenheter inte minst inom områden, där oskiftat fiske förekommer i betydande utsträckning, samt förordar, att lagen utformas på sådant sätt att från dess tillämpningsområde ej uteslutes varje delägare i oskiftat eller samfällt fiske, men anger ej närmare huru gränsen bör dragas.

Lagberedningen påtalar viss oklarhet i departementspromemorians uttalanden rörande fiske tillhörigt häradsallmänning eller allmänning som avses i lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna samt tillägger:

Enligt beredningens mening tillhör fisket inom häradsallmänning eller därmed likställd allmänning icke de fastigheter som äger del i allmänningen utan allmänningen såsom ett särskilt rättssubjekt. Det kan alltså icke hänföras till oskiftat fiske eller annat fiske som är samfällt för två eller flera fastigheter. Det nu ifrågavarande fisket omfattas alltså av lagen sådan denna är avfattad. Vad angår sockenallmänning torde såsom framgår av 45 § lagen om häradsallmänningar sockenallmänning i vissa särskilda fall vara att jämställa med häradsallmänning.

Arrendenämnden i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område förordar, att undantaget i 1 § tredje stycket c) göres tillämpligt även å sådant allmänningssiske, som avses i 23 § lagen om rätt till fiske (d. v. s. fiske till-

hörigt sådan allmänning, som avses i lagen om häradsallmänningar eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna), och å upplåtelser från sockenallmänning. Därest sådana fisken skall erhålla en undantagsställning, fortsätter nämnden, synes detta uttryckligen böra framgå av lagtexten.

Föredraganden

Som tidigare nämnts har i departementspromemorian föreslagits ett i fiskeristyrelsens betänkande icke upptaget undantag från lagens tillämpningsområde, nämligen beträffande fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal. Som grund för undantaget anföres främst domänstyrelsens praxis att i vissa fall till sina skogsarbetare och tjänstemän upplåta fiskevatten, varvid avsikten i regel är att fisket skall få utnyttjas under vederbörandes anställningstid eller en del därav. Undantaget motiveras med att genom detsamma klargöres, att vederbörande sedan anställningen upphört icke bör kunna göra anspråk på att få fortsätta att bedriva fisket.

Emellertid kan, såsom arrendenämnden i Blekinge län framhållit, det föreslagna undantaget öppna möjlighet för jordägaren att sätta fiskearrendelagen ur funktion genom att träffa avtal om arbetsskyldighet. Vidare synes det befogat att i likhet med nämnden ifrågasätta, om något verkligt behov av stadgandet förefinnes. Domänstyrelsen har i annat sammanhang i sitt remissyttrande över promemorian uttalat, att vid upplåtelse av fiskerätt till styrelsens skogsarbetare det väsentliga varit rekreationsmomentet i fisket och att fiskets betydelse ur försörjningssynpunkt för arbetaren i regel är mycket ringa. Motsvarande torde gälla även upplåtelser från enskilda i fall, då det är fråga om upplåtelse i samband med en verklig arbetsanställning. Även om undantagsstadgandet utgår faller dylika upplåtelser utanför fiskearrendelagens tillämpningsområde. Om fisket däremot någon gång är av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning och förhållandena är sådana att det bör upphöra i samband med arbetsavtal, som träffats mellan upplåtaren och arrendatorn, finns utvägen att i arrendeavtalet införa förbehåll om dispensmöjlighet på sätt angives i 11 § av lagförslaget. Jag förordar därför, att i enlighet med fiskeristyrelsens förslag något uttryckligt undantag för fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal ej göres i lagtexten.

Vad härefter angår upplåtelser från fastighet, som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk natur, ansluter jag mig till promemorians uttalande om de principiella skälen för att fiskearrendelagen bör bli tillämplig. De flesta remissinstanserna, däribland fiskeristyrelsen som tidigare föreslagit undantag för dylika upplåtelser, synes nu vara ense om att lagen bör omfatta dessa. Kammarkollegiets och domänstyrelsens betänkligheter med hänsyn till de befarade svårigheterna att, om något undantag ej göres, tillgodose det sociala intresset av att allmänheten får möjligheter till fritidsfiske synes mig ej avgörande. Något hinder mot

att vid ny arrendeupplåtelse, varå denna lag blir tillämplig, stadga den inskränkningen att fiskearrendatorn får finna sig i att rätt till sportfiske i begränsad omfattning upplåtes å det utarrenderade fiskevattnet föreligger ej. I fråga om äldre upplåtelser kan vid behov möjligheterna till ändring av arrendevillkoren vid förnyat arrende användas.

Eftersom kronan icke är underkastad lagstiftningen om sociala jordbruksarrenden bör emellertid fiskearrendelagens tillämpningsområde begränsas så tillvida, att lagen ej blir tillämplig på fiskerätt, som upplåtes i samband med jordbruksarrende av kronojord.

I fiskeristyrelsens förslag gjordes undantag jämväl för upplåtelse, som en fiskearrendator i vissa fall företar beträffande det av honom arrenderade fisket. Detta sammanhänge med att enligt det nämnda förslaget en fiskearrendator, som i följd av sjukdom eller annan dylik orsak blivit ur stånd att själv driva fisket, skulle äga rätt att även utan samtycke av jordägaren helt eller delvis upplåta nyttjanderätten till annan person, dock högst för den tid varunder hindret kunde beräknas vara. Något stadgande om en sådan rätt, vilken icke föreligger för jordbruksarrendator, har icke medtagits i departementspromemorians lagförslag. Med denna ståndpunkt bortfaller enligt promemorian också problemet, huruvida fiskearrendelagen bör vara tillämplig på en upplåtelse av ifrågavarande slag. Häremot har ingen erinran gjorts under remissbehandlingen.

Enligt min mening föreligger ej tillräckliga skäl att med avvikelse från regleringen beträffande de sociala jordbruksarrendena medge fiskearrendatorn rätt att oberoende av samtycke från fastighetsägaren upplåta fiskerätten eller en del därav till annan. Med fastighetsägarens samtycke kan emellertid givetvis en dylik upplåtelse äga rum. I dylika fall torde problemet om fiskearrendelagens tillämplighet kvarstå. Vanligen torde det därvid vara fråga om mera tillfälliga upplåtelser, t. ex. vid sjukdom hos fiskearrendatorn, varvid fiskerättsupplåtelsen knappast kan bli av väsentlig betydelse för den tillfällige fiskerättshavarens försörjning. Även om upplåtelsen skulle bli av längre varaktighet, torde det av lagens grund få anses följa, att den ursprungliga fiskearrendatorn skall äga rätt att återinträda i arrendet utan att behöva mötas av invändningen att den, till vilken han för en begränsad period upplåtit arrendet, skyddas av fiskearrendelagen. I tveksamma fall kan även här vid avtalets ingående utvägen med dispens från arrendenämnden ifrågakomma. Med hänsyn till det anförda anser jag något särskilt undantagsstadgande på denna punkt icke erforderligt.

I departementspromemorian behandlas vidare ett av några remissinstanser framfört förslag om undantag för upplåtelse från ägare, för vilken fisket är av väsentlig betydelse. Något undantag föreslås emellertid ej. Som skäl anföres att förhållandena i regel är sådana, att arrendatorns trygghet i besittningen icke bör få vara beroende av vilken jordägarekategori upplåtaren tillhör. Mot detta har Sveriges lantbruksförbund anmärkt, att fastighetsägarens intresse att kunna förfoga över sin fastighet

jämte fiske kan vara lika berättigat som arrendatorns behov av skyddad minimitid. Vid denna intresseavvägning torde det emellertid enligt min mening, om lagstiftningens sociala syfte skall kunna tillgodoses, vara nödvändigt att åtminstone i regel ge företräde åt fiskearrendatorn. I situationer av den art, som förbundet anför till belysning av sitt uttalande, kan måhända i vissa fall fastighetsägaren tillgodoses genom dispensbeslut av arrendenämnden. I övrigt torde han vara hänvisad att försälja eller eljest förfoga över fastigheten med förbehåll för fiskerättens bestånd. Att märka är emellertid, att en ny ägare, som själv önskar utöva fisket, har en ovillkorlig rätt härtill vid den löpande arrendeperiodens utgång. Förekomsten av en genom fiskearrendelagen skyddad fiskerätt torde därför ej i någon högre grad påverka det pris fastighetsägaren kan erhålla vid fastighetens försäljning. Jag biträder därför promemorians ståndpunkt.

I fråga om upplåtelse av gemensamhetsfiske eller eljest av fiske, som är samfällt för två eller flera fastigheter, har skilda förslag framkommit. Enighet synes emellertid i stort sett råda om att sådana upplåtelser till annan än delägare bör omfattas av lagen. Beträffande upplåtelse till delägare är meningarna mera delade. Å ena sidan framhålles, att t. ex. en yrkesfiskare med en obetydlig andel i ett samfällt fiske kan vara i lika stort behov av fiskearrendelagens skydd som en helt utomstående arrendator. I synnerhet framträder detta behov i sådana fall, där arrendet nu årligen eller med några få års mellanrum utbjudes på auktion. Å andra sidan påpekas de fall, där fisket fördelas mellan delägarna i viss turordning. I dessa fall bör givetvis lagen inte bli tillämplig och förhindra en kontinuerlig växling mellan delägarna. På grundval av vad som anförts i fiskeristyrelsens betänkande, i departementspromemorian samt i remissyttrandena har jag kommit till den ståndpunkten, att något särskilt undantagsstadgande på denna punkt icke är erforderligt. I de fall, där en verklig utarrendering sker, synes behov av fiskearrendelagens skydd böra tillkomma även delägare. Om det däremot är fråga om en fördelning av fisket mellan delägarna efter lottning, enligt viss turordning eller på annat liknande sätt, torde knappast lagtextens krav på att en upplåtelse mot vederlag skall föreligga vara uppfyllt. Fiskearrendelagen blir då, såsom synes vara naturligt, ej tillämplig. Med denna lösning föreligger tydligen ej heller någon anledning att stadga undantag för upplåtelser från sådan allmänning, som avses i lagen om häradsallmänningar eller lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna. Sådan allmänning torde för övrigt, såsom lagberedningen påpekat, utgöra särskilt rättssubjekt och omfattas därför icke av det undantagsstadgande som upptagits i promemorians lagtext.

Vad här ovan förordats innebär i jämförelse med departementspromemorians förslag ett slopande av undantagen för dels fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal dels upplåtelse i vissa fall av gemensamhetsfiske, oskiftat fiske eller annat samfällt fiske. Undantaget för upplåtelse av i fiskeområde ingående fiske bortfaller vidare redan av den anledningen, att en ifrågasatt lagstiftning om fiskeområde ännu icke kommit till stånd.

De kvarvarande undantagen avser dels fiskerätt som upplåtits i samband med upplåtelse på arrende av kronojord, ecklesiastik jord, universitetsjord m. m. dels kombinerad upplåtelse, vilken helt eller delvis utgöres av socialt jordbruksarrende eller arrende som avses i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord. I förenklande syfte har dessa undantag, i stort sett utan saklig förändring, beskrivits på annat sätt än i promemorians lagförslag. Härom hänvisas till den speciella motiveringen beträffande 1 § tredje stycket.

5. Avtalets form

Såsom förut anförts följer upplåtelser av fiskerätt antingen reglerna för upplåtelse av partiell nyttjanderätt eller reglerna för upplåtelse av helnyttjanderätt. I förra fallet, som avses i 1 kap. 7 § nyttjanderättslagen, finns inga bestämmelser om avtalets form; i senare fallet däremot, då man har att göra med lägenhetsarrende, skall enligt 2 kap. 70 § nyttjanderättslagen avtalet upprättas skriftligen, där ej upplåtaren och arrendatorn annorlunda åsämjas. Dylikt åsämjande kan vara uttryckligt eller ock framgå av omständigheterna, t. ex. därav att arrendatorn fått börja utöva fiskerätten eller att upplåtaren dessförinnan mottagit arrendeavgift. Beträffande jordbruksarrenden gäller enligt 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen, att avtalet skall upprättas skriftligen och att muntliga avtal icke gäller såsom arrendeavtal. Ändring eller tillägg som ej avfattats skriftligen är utan verkan. Har fastigheten övertagits till brukande utan att skriftligt avtal upprättats, äger brukaren, där det ej berott på honom att giltigt arrendeavtal sedermera icke kommit till stånd, rätt till ersättning för den skada som därigenom tillskyndas honom. Bestämmelsen är tvingande och gäller för både allmänna och sociala arrenden.

Fiskerättskommittén

Fiskerättskommittén föreslog samma regel som gäller beträffande lägenhetsarrenden, d. v. s. att avtalet skall upprättas skriftligen, där ej parterna annorlunda åsämjas.

Fiskeristyrelsen

Enligt fiskeristyrelsens förslag skulle endast skriftligen upprättade avtal omfattas av lagens bestämmelser. Muntliga upplåtelser skulle dock i och för sig vara gällande. Då upplåtelsen ej skett skriftligen och nyttjanderättshavaren börjat utöva nyttjanderätten, skulle han, där det ej berott på honom att skriftligt avtal sedermera ej upprättats, ha rätt till ersättning för den skada som tillskyndats honom genom att bestämmelserna i lagen ej blivit tillämpliga å upplåtelsen.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

I allmänhet gjordes från remissinstansernas sida inga erinringar mot fiskeristyrelsens förslag i denna del. Vissa betänkligheter yppades emellertid.

Lagberedningen, som icke hade någon principiell erinran, uttalade att det dock inställde sig vissa problem då en del av upplåtelsen var skriftlig och en annan del skett muntligen, t. ex. då till en skriftlig upplåtelse gjordes ett muntligt tillägg som utvidgade upplåtelsen till ett annat slag av fiske eller till ett markområde. Det var enligt förslaget oklart, huruvida skadeståndsskyldighet i sådant fall förelåg och, om frågan besvarades jakande, vad skadeståndsskyldigheten skulle omfatta. Enligt beredningens mening borde förslagets ståndpunkt närmare klarläggas.

Kammarkollegiet ställde sig frågande inför det sätt, varpå fiskeristyrelsen sökt lösa problemet om ett begränsat formkrav, samt anförde härom:

Förslaget innebär att de sociala reglerna blott skall gälla, därest skriftligt avtal föreligger, men att vid muntligt avtal arrendatorn under vissa betingelser skall äga rätt till ersättning för den skada han lider genom att sagda regler icke blir tillämpliga. Oaktat sin formella likhet med skadeståndsregeln i 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen torde den föreslagna regeln få karakteriseras som en i svensk lagstiftning hittills oprövad och till sin effektivitet mycket oviss metod att främja iakttagande av skriftlig form. Såsom styrelsen framhåller kan det vidare ofta bli svårt att uppskatta storleken av liden skada.

Kollegiet framhöll i fortsättningen, att det var värt att överväga, huruvida icke 1927 års arrendelagstiftning anvisade en lämpligare utväg för lösandet av frågan om formkrav. De sociala reglerna skulle då bli tillämpliga dels när skriftligt avtal upprättats och dels då efter muntligt avtal fiskerätten börjat utövas. I sistnämnda situation skulle vardera parten äga påfordra att skriftligt avtal upprättades. Någon skadeståndsregel skulle ej behövas.

Domänstyrelsen uttalade, att enligt dess mening starka skäl talade för att även yrkesfiskare vilka grundade sin fiskerätt å muntligt avtal borde, i de fall upplåtelsen varit gällande någon längre tid, exempelvis minst fem år, beredas möjlighet att komma i åtnjutande av de förmåner, som lagförslaget avsåg att tillförsäkra nyttjanderättshavaren. Styrelsen ville därför ifrågasätta, huruvida icke rätt borde medgivas innehavare av sådana avtal att få sina muntligen bestämda arrendevillkor fastslagna i skriftlig form. *Västerbottens läns hushållningssällskap* framhöll, att det var allmänt bekant att fiskearrendeupplåtelser hittills oftast skett muntligt och att det syntes föreligga risk att yrkesfiskaren skulle komma att få en ofta tvivelaktig rätt till skadestånd i stället för den garanti för minimitid och option beträffande arrendet, som framförallt borde eftersträvas och som fiskearrendatorerna var i behov av. Det borde enligt sällskapets mening övervägas, om ej möjlighet kunde skapas att på begäran av endera parten få ett muntligt arrendavtal prövat och godkänt av arrendenämnden för inordning under lagens tillämpning. I huvudsak samma synpunkter har i förevarande fråga anförts av *Svenska ostkustfiskarens centralförbund*.

Departementspromemorian

I promemorian göres till en början ett allmänt uttalande i frågan om avtalets form:

De betänkligheter som framförts av förutnämnda remissinstanser till förmån för att muntliga upplåtelser skulle kunna omfattas av lagen synes i och för sig värda beaktande. Såsom i några av yttrandena anmärkts lär flertalet fiskearrenden upplåtas muntligen. Ätminstone i de södra delarna av landet torde emellertid upplåtelseerna till yrkesfiske i regel ske skriftligen. Nuvarande praxis torde emellertid i varje fall icke utgöra något starkare skäl mot skriftlig form, enär det kan förväntas att kännedomen om ett formkrav numera hastigt sprides till de därav berörda. Härvid torde olika intresseorganisationer komma att spela en viktig roll. Vidare torde det på grund av nuvarande formkrav i fråga om jordbruksarrenden framstå såsom i hög grad naturligt att »sociala» arrendeupplåtelser iklädes skriftlig form.

Härefter avvisas både betänkandets lösning och kammarkollegiets under remissbehandlingen framförda alternativ samt förordas en regel av samma innehåll som nu enligt nyttjanderättslagens 2 kap. 1 § gäller för jordbruksarrenden. Därvid förklaras först, att svårigheterna med fiskeristyrelsens lösning mera torde ligga på det principiella än på det praktiska planet, samt anföres vidare, att det ur principiell synpunkt är synnerligen tveksamt huruvida det kan anses förenligt med allmänna principer om skadestånd i här ifrågavarande förhållanden att ålägga upplåtaren skadeståndsskyldighet för den skada, som drabbat arrendatorn genom att skriftligt avtal ej kommit till stånd, utan att samtidigt föreskriva att den skriftliga formen skall iakttagas. Någon föreskrift av sistnämnda slag hade emellertid styrelsen icke föreslagit. Det hade i stället avsetts att lämna kontrahenterna frihet att med giltig verkan muntligen ingå avtal om fiskearrende av beskaffenhet att omfattas av lagen. På grund av nu anförda synpunkter torde icke fiskeristyrelsens konstruktion böra komma i tillämpning. I promemorian anföres vidare:

Vid ståndpunktstagandet till spørgsmålet om avtalets form torde, såsom förut antytts, en ledande synpunkt böra vara att avtal om arrenden som omfattas av sociala arrendebestämmelser av här ifrågavarande art bör avfattas skriftligen (jämför arrendeutredningen, SOU 1938: 38 s. 227 f och prop. 1943: 346 s. 206 f). I regel torde ock den skriftliga formen behövas för undvikande av tvister om avtalets innehåll. Såsom ett ytterligare skäl för krav på skriftlig form kan beträffande nu förevarande arrenden anföras, att på grund av dessa avtals i regel enkla natur formkravet blir föga betungande. Ur nu anförda synpunkter framstår det av kammarkollegiet förordade alternativet såsom mindre lämpligt och knappast påkallat av något verkligt behov. Mot detsamma kan ock åtskilliga andra skäl framföras (jfr NJA II 1928 art. 1:1 s. 13 f). En annan ledande synpunkt bör därför vara att den skriftliga formen göres obligatorisk beträffande avtal av sådant slag som lagen avser att skydda och att muntliga avtal av sådant slag blir utan verkan. Skulle kontrahenterna fritt få välja mellan att lagen blev tillämplig eller icke, torde ofta jordägaren vilja sluta avtalet muntligen. Detta skulle säkerligen få till följd att avtalen i många fall slöts muntligen. Såsom förut utvecklats, är det knappast möjligt att i sådant fall ålägga upplåtaren skadestånd för att lagen icke blivit tillämplig. Arrendatorn skulle sålunda kunna ställas utan ersättning för de förmåner lagen avsett att tillförsäkra honom. Ur nu anförda synpunkt ter sig ock en formregel sådan som den som gäller vid lägenhetsarrenden otillfredsställande.

Av det anförda torde ha framgått att i princip någon annan lösning av formfrågan än den som enligt 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen gäller vid jordbruksarrenden knappast kan komma i fråga.

Det anförda avser självfallet upplåtelser efter lagens ikraftträdande. Vid utformandet av övergångsbestämmelserna torde emellertid såväl skriftliga som muntliga avtal, vilka bestått viss längre tid, kräva särskilt beaktande.

Remissyttranden över departementspromemorian

De flesta remissinstanserna lämnar förslaget på denna punkt utan erinran. Uttrycklig ståndpunkt till förmån för förslaget intages av två remissinstanser, nämligen *fiskeriintendenten i mellersta distriktet*, som anser skriftliga avtal trots vissa övergångssvårigheter vara att föredraga framför muntliga avtal, eftersom ett väsentligt bättre rättsskydd för fiskearrendatorn synes bli följden av den föreslagna skriftliga avtalsformen, och *Kristianstads läns hushållningssällskap*, vilket åberopar ett bifogat yttrande från länets fiskerinämnd, vari promemorian förslag livligt tillstyrkes.

Lagberedningen framhåller, tydligen såsom en fördel, att reglerna i formfrågan utformats i direkt överensstämmelse med motsvarande reglering beträffande jordbruksarrende.

En del remissyttranden går emellertid i avstyrkande riktning. *Hovrätten för Västra Sverige* anser sålunda, att i fiskeristyrelsens betänkande förebragts övertygande skäl för att avsaknad av skriftlig form icke bör föranleda upplåtelsens totala ogiltighet. En lösning av formkravet efter den av kammarkollegiet vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande förordade linjen torde emellertid, fortsätter hovrätten, äga ett bestämt företräde. *Fiskeristyrelsen* vidhåller sitt i betänkandet framlagda förslag samt anför:

De invändningar, som i promemorian göres mot förslaget, är enligt styrelsens mening föga bärande, och vid desammas utformande synes ej tillbörlig hänsyn ha tagits till de speciella förhållandena beträffande fiskearrendena. Med hänsyn till att bestämmelserna om formkrav lätt kan leda till rättsförluster bör enligt styrelsens mening sådana bestämmelser över huvud icke införas utan tvingande skäl. Särskilt gäller detta i fråga om en lagstiftning som denna, vilken avser att skapa ökat skydd åt den svagare parten i ett avtalsförhållande. Det bör observeras att uppställandet av skriftlig form vid jordbruksarrende var mycket omtvistat vid 1943 års ändringar i arrendelagstiftningen (se NJA 1944 avd. II s. 167). Flertalet av de där anförda skälen för mildrande av formkravet äger större bärkraft vid fiskearrende än vid jordbruksarrende.

För likställighet mellan muntliga och skriftliga avtal uttalar sig *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som åberopar att flertalet fiskearrenden upplåtes muntligt, och *Svenska ostkustfiskarens centralförbund*, som gör en bestämd erinran mot kravet på skriftlig form.

Länsstyrelsen i Västerbottens län samt *hushållningssällskapet i länet* anser, att den i departementspromemorian föreslagna regleringen innebär större ingripanden än behovet påkallar, samt förordar, att lagstiftningen begränsas till skriftliga avtal enligt fiskeristyrelsens förslag men med möjlighet för part att även få muntliga avtal prövade och inordnade under lagen.

Föredraganden

Fiskeristyrelsens förslag innebar, att såväl skriftliga som muntliga upplåtelser av fiskerätt skulle äga giltighet men att endast de förstnämnda skulle omfattas av lagens skyddsregler för fiskearrendatorerna. Muntliga avtal skulle dock, där det ej berott på fiskearrendatorn att skriftligt avtal sedermera ej upprättats, medföra skadeståndsskyldighet för upplåtaren gentemot fiskearrendatorn. I promemorian avvisades förslaget, främst av principiella skäl. Det betecknades såsom synnerligen tveksamt, huruvida det var förenligt med allmänna principer om skadestånd i här ifrågavarande förhållanden att ålägga upplåtaren skadeståndsskyldighet för den skada, som drabbat arrendatorn genom att skriftligt avtal ej kommit till stånd, utan att samtidigt föreskriva att den skriftliga formen *skall* iakttagas. I stället föreslogs en regel av samma innehåll som enligt 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen gäller för jordbruksarrenden. Regeln innebär, att endast skriftliga avtal äger giltighet i enlighet med sitt innehåll men att muntliga avtal kan föranleda skadeståndsskyldighet enligt samma grunder som enligt fiskeristyrelsens förslag. Promemorians förslag har i allmänhet lämnats utan erinran av remissinstanserna. Invändningar har dock framställts från några håll, bl. a. från fiskeristyrelsen, som har gjort gällande att fara för rättsförluster kan uppstå genom kravet på skriftlig form.

2 kap. 1 § nyttjanderättslagen erhöll sin nuvarande utformning i samband med tillkomsten av den sociala arrendelagstiftningen på jordbrukets område år 1943. Därvid förekom åtskillig diskussion om lämpligheten att kräva skriftlig form vid jordbruksarrende. Erfarenheterna av formkravet synes emellertid ha varit gynnsamma. Även om förhållandena vid jordbruksarrende och fiskearrende icke är helt jämförbara, talar de nämnda erfarenheterna till förmån för promemorians ståndpunkt. På grund av reglerna om minimitid och optionsrätt kan fiskearrendena i regel beräknas bli långvariga, vilket ökar behovet både för upplåtaren och fiskearrendatorn att skriftligen fixera arrendevillkoren för att därigenom undvika tvist om innehållet i dessa. För inteckning av arrenderätten fordras skriftligt avtal liksom för möjligheten att i vissa fall genom tillträde erhålla skydd för arrenderätten vid överlåtelse av fastigheten. Med de väl uppbyggda intresseorganisationer, som förefinns, torde man kunna förvänta att formkravet kommer att snabbt bli känt för de befolkningsgrupper, som beröres av den föreslagna lagen.

Av skäl som nu anförts ansluter jag mig till promemorians förslag på denna punkt. Till frågan om giltigheten av muntliga avtal, som träffats innan den föreslagna lagen trätt i kraft, återkommer jag i samband med spörsmålet om övergångsbestämmelser.

6. Minimitid och optionsrätt

Fiskerättskommittén föreslog, att beträffande minimitid och optionsrätt 2 kap. 50—54 §§ och 55 § första stycket nyttjanderättslagen skulle i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet å upplåtelsen. Förslaget innebar

bl. a. att avtal i princip skulle gälla för en tid av minst fem år med rätt för arrendatorn till nytt arrende vid utgången av vart femte år.

Fiskeristyrelsen föreslog, att avtalet skulle ingås för viss tid, minst fem år, eller ock för nyttjanderättshavarens livstid; dock att, där upplåtelsen angick huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke ägde förfoga utöver sin egen besittningstid, upplåtelsen jämväl skulle kunna ske för sådan tid. Var icke upplåtelse tiden så bestämd som nu sagts, skulle avtalet likväl gälla för en tid av fem år. Gällde upplåtelsen för viss tid, skulle arrendatorn ha rätt till nytt arrende på fem år åt gången.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

Mot förslaget att avtal, varå lagen ägde tillämpning, skulle ingås på viss tid gjordes icke någon egentlig erinran. Beträffande längden av den föreslagna minimitiden samt utformningen av optionsrätten restes dock vissa invändningar.

I fråga om minimitidens längd ansåg sålunda *länsstyrelsen i Kronobergs län*, att arrendeavtal borde kunna ingås på kortare tid än fem år utan att dispens skulle behöva sökas hos arrendenämnden. Liknande åsikt framfördes av *hushållningssällskapet i länet. Stockholms läns och stads hushållningssällskap* samt *fiskeriintendenten i mellersta distriktet* uttalade däremot, att minimitiden borde vara tio år. *Fiskeriintendenten i nedre södra distriktet* ansåg, att man i regel måste räkna med att en fiskare, som genom fiskodling, byggande av fiskvägar eller upprensning av vattendrag sört för en förbättrad fisktillgång, måste disponera vattnet i omkring tio år för att han skulle få ett rimligt utbyte av sina ansträngningar. Intendenten anförde vidare, att ur denna synpunkt kunde kanske fem år vara för kort tid för avtalets giltighet, men då fiskaren erhöll optionsrätt till förnyat arrende, syntes några erinringar ej vara behövliga.

Fiskeristyrelsens förslag i fråga om optionsrätt hälsades i allmänhet med tillfredsställelse av remissinstanserna. Några remissinstanser uttalade dock tvivel om den föreslagna optionsrättens effektivitet.

Hovrätten för Västra Sverige anförde, att enligt hovrättens mening det åsyftade skyddet skulle kunna göras effektivare, utan att jordägarens berättigade intressen likväl eftersattes, om nyttjanderättshavaren erhöll rätt att, då jordägaren ville bryta optionsrätten, få genom skiljemannaförfarande eller i annan ordning prövat, huruvida det med hänsyn till omständigheterna skulle vara uppenbart obilligt att optionsrätten bröts. *Lagberedningen* hänvisade till fiskeristyrelsens uttalande, att jordägaren uppenbarligen hade avsevärt lättare när det gällde fiskearrenden än i fråga om jordbruksarrenden att sätta optionsrätten ur kraft genom en förklaring att han själv ville övertaga nyttjandet, samt anförde därefter:

Från denna utgångspunkt inställer sig naturligen frågan om icke möjligheterna att bryta optionsrätten skulle kunna något begränsas och därigenom syftet med optionsrätten bättre tillgodoses. — — — Beredningen an-

sluter sig i denna fråga till den mening fiskeristyrelsen uttalat. — — — Även om den föreslagna optionsrätten ur effektivitetssynpunkt kan göras till föremål för vissa erinringar får man ej förbise det skydd som den lika visst i många och törhända de flesta fall skulle komma att bereda fiskearrendatorerna.

Kammarkollegiet uttalade, att fastighetsägaren då han återtog arrendet ofta torde åsyfta ett fiskande av mindre yrkesmässig karaktär än det arrendatorn bedrev. Det var uppenbarligen ej med optionsrättens syfte förenligt att fastighetsägaren för att driva ett rent sport- eller amatörfiske kunde återtaga stora fiskevatten, varå kunde bedrivas ett lönande yrkesfiske. Kollegiet anförde vidare:

Å mindre vatten torde en yrkesfiskare däremot i vissa fall böra få vika även om ägaren blott avser att bedriva amatörfiske, t. ex. om en ny ägare bosatt sig å fastigheten och till denna ej hör annat fiskevatten än det utarrenderade. Vid tvist torde fall av sistnämnda slag, för vilkas lösande några riktlinjer knappast torde böra givas i lagtexten, få bedömas under särskilt beaktande av sittande arrendators villighet att vid förlängt arrende inrymma åt ägaren rätt att bedriva sport- och husbehovsfiske.

Svenska insjöfiskarens centralförbund ansåg, att optionsrätten borde upphöra sedan arrendatorn icke längre, på grund av framskriden ålder eller minskad avkastning av fisket, kunde effektivt utöva yrkesfiske samt att, om arrendatorn begått svårare brott mot gällande fiskelagar, han på grund därav borde mista optionsrätt. Även *Sveriges lantbruksförbund* underströk, att optionsrätten borde göras beroende av att yrkesmässigt utnyttjande verkligen skedde. *Riksförbundet Landsbygdens folk* anförde, att om jordägaren förklarade, att han själv ville nyttja fisket för egen räkning eller återtaga del av annan anledning än att utarrendera det till annan person, detta måste anses tillräckligt för att optionsrätten skulle förfalla, i varje fall då det gällde sådana jordägarkategorier, som var bosatta på fastigheten. *Arrendenämnden i Blekinge län* gjorde ej någon principiell erinran mot utformningen av reglerna om optionsrätt men fortsatte:

Det faller i ögonen, att den effektivitet, på vilken man hoppas, måste bli beroende av delvis andra faktorer än dem som vid jordbruksarrendena utgör ett stöd, särskilt när det gäller att motverka den med tvångsreglering av frivilliga nyttjanderättsupplåtelser oundvikliga tendensen till minskning av upplåtelseernas antal. Vill en jordägare undgå lagstiftningens verkningar, torde detta i allmänhet kunna genomföras vida lättare beträffande en fiske-rättsupplåtelse än i fråga om ett jordbruksarrende. Möjligheten att bryta optionsrätten genom att taga fisket under eget bruk torde sällan möta några avgörande svårigheter av ekonomisk eller teknisk art. Nu antydda omständigheter till trots synes det icke oberättigat att till den avsedda reformen knyta vissa förhoppningar om en verklig förbättring av de s. k. fiskearrendatorernas ställning. Detta sammanhänger därmed, att innehållet i de föreslagna lagreglerna i själva verket icke behöver utgöra någon påfrestning på jordägarnas villighet att anpassa sig efter den nya ordningen. Denna pålägg icke jordägarna några mera betydande offer, och då önskemålet om större trygghet för de näringsutövare som här avses torde delas av de flesta, får det antagas, att stödet av den allmänna rättsuppfattningen blir tillräckligt starkt för att garantera effektivitet i lagens verkningar.

Departementspromemorian

I promemorian anföres först beträffande den föreslagna minimitiden:

Den föreslagna regeln om fem års minimitid överensstämmer med vad som gäller för sociala jordbruksarrenden. Beträffande minimitiden för fiskearrenden gör sig ock i stort sett samma synpunkter gällande som beträffande jordbruksarrenden. Möjligen är dock en fiskearrendator, som efter minimitidens slut icke kommer i åtnjutande av nytt arrende, i vissa fall i ett svårare läge än en jordbruksarrendator, i det att tillgången på fisken av det slag fiskearrendatorn skaffat sig utrustning för, kan vara mycket begränsad. Skulle fiskearrendatorn icke få tillgång till lämpligt fiske, kan naturligtvis ett sådant förhållande få ödesdigra verkningar på hans ekonomi; detta särskilt i det fall att han ännu häftar i skuld för fiskredskapen. Ur samhällsekonomisk synpunkt är det även ett intresse, att minimitiden blir så lång att arrendatorn stimuleras till ett rationellt fiske och en god fiskevård. Vad vissa remissinstanser anfört i denna fråga till stöd för en längre minimitid än fem år synes alltså värt att uppmärksamma. Emellertid kan det förväntas att en längre minimitid än den som gäller för jordbruksarrenden skulle kunna avsevärt minska jordägarnas villighet att arrendera ut fiskevatten. Styrelsens förslag synes därför lämpligast. Såsom förut antytts bör dock för arrende av gemensamhetsfiske stadgas, att bestämelsen om minimitid icke föranleder att arrendet skall gälla för längre tid än den för vilken fisket bildats.

I fråga om optionsrätten uttalas i promemorian:

Såsom tidigare anförts har styrelsens förslag i fråga om optionsrätten i allmänhet hälsats med tillfredsställelse av remissinstanserna. Det synes ock vara tydligt att erforderlig trygghet i besittningen i allmänhet icke kan uppås, såvida icke arrendatorn kan påräkna att efter arrendeperiodens slut få tillgodonjuta ny upplåtelse. Att arrendatorn erhåller optionsrätt synes alltså ur social synpunkt vara synnerligen välmotiverat. Men även ur samhällsekonomiska synpunkter är det angeläget att arrendatorns besittningstid icke blir så kort, att intresset för ett rationellt fiske och en god fiskevård undergräves. Ur denna synpunkt kunde det även vara av vikt att, med hänsyn till de vid fiskearrenden särskilda förhållandena, begränsa jordägarens möjligheter att återtaga fisket. En regel av sådant slag ifrågasättes även i vissa remissuttalanden. Emellertid torde det beträffande optionsrätten vara av särskild vikt att ansluta till vad som gäller beträffande sociala jordbruksarrenden. Därigenom torde förståelsen för den nya ordningen väsentligt underlättas. En regel av antytt slag skulle vidare ha krävt principiella överväganden av annan natur än som nu förekommit. Fiskeristyrelsens förslag torde därför böra genomföras, varvid dock förut antytt undantag bör göras beträffande gemensamhetsfisken. Med en sådan utformning torde det kunna förväntas, att arrendatorernas utsikter till ökad trygghet i yrkesutövningen kommer att mötas med förståelse från jordägarnas sida. Någon större minskning av antalet fortsatta upplåtelser till de fiskare som avses i lagen torde därför knappast behöva befaras.

Remissyttranden över departementspromemorian

Det stora flertalet remissinstanser lämnar promemorians förslag i de ifrågavarande delarna utan erinran. Liksom vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens motsvarande förslag förordas emellertid en förkortning av mini-

mitiden, förslagsvis till tre år, av *länsstyrelsen i Kronobergs län*. Å andra sidan uttalar *länsstyrelsen i Kopparbergs län* samt *hushållningssällskapet i länet* önskemål om en minimitid av tio år. *Fiskerintendenten i mellersta distriktet* samt *Stockholms läns och stads hushållningssällskap* föreslår, att minimitiden för den första arrendeperioden sättes till tio år med optionsrätt avseende fem år varje gång.

I fråga om optionsrätten anmäles tveksamhet av *Värmlands läns hushållningssällskap*, som redan vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens förslag anförde betänkligheter mot lagstiftningen i dess helhet med hänsyn till konsekvenserna särskilt av optionsrätten. Sällskapet framhåller, att jordägarna kan komma att i första hand utarrendera fiskena till fritidsfiskeorganisationer, framförallt som de därvid kan påräkna betydligt högre arrendesummor än vid utarrendering till yrkesfiskare.

Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter en ändrad utformning av optionsrätten samt erinrar — dock utan att nu framställa något direkt yrkande — om sitt förslag vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande att låta brytande av optionsrätten vara beroende av en av skiljemän gjord billighetsprövning.

En särskild fråga upptages till behandling av *arrendenämnden i Västmanlands län*, som ifrågasätter om icke institutet livstidsupplåtelse av fiskerätt borde kunna utgå. Nämnden framhåller, att sådana upplåtelser numera torde vara mycket sällsynt förekommande men att institutet föranleder ganska invecklade bestämmelser.

Föredraganden

De föreslagna reglerna om minimitid och optionsrätt är av central betydelse för den förbättring av fiskearrendatorernas rättsställning som åsyftas med det framlagda lagförslaget. Såväl i fiskeristyrelsens betänkande som i promemorian föreslås minimitiden till fem år i likhet med vad som gäller vid socialt jordbruksarrende. Även i övrigt är reglerna i huvudsak utformade på samma sätt som motsvarande stadganden i den sociala jordbruksarrendelagstiftningen. Från remissinstanserna har i allmänhet ingen erinran gjorts. Förslag har dock framställts såväl om längre som om kortare minimitid. Vidare har ifrågasatts begränsning av fastighetsägarens möjlighet att bryta optionsrätten genom en förklaring att han själv eller någon honom närstående skall utöva fisket. Från ett håll har föreslagits att bestämmelserna om livstidsarrende såsom saknande större praktisk betydelse måtte utgå.

Enligt min mening är det önskvärt att de nu ifrågavarande reglerna så nära som möjligt anslutes till motsvarande stadganden i fråga om jordbruksarrende i nyttjanderättslagen. Visserligen är, såsom påpekats under remissbehandlingen, förhållandena såtillvida annorlunda vid fiskearrende, att det för en fastighetsägare som önskar bryta sin arrendators optionsrätt i allmänhet är lättare att själv överta ett fiske än ett jordbruk. Lagstiftningen rörande sociala jordbruksarrenden har emellertid vunnit en viss hävd,

och dess stadganden om minimitid och optionsrätt torde allmänt ha godtagits som berättigade. Tillräcklig anledning att i denna del föreslå andra regler beträffande fiskearrenden synes ej föreligga. Ej heller kan jag biträda det av en remissinstans framförda förslaget att, med avvikelse från vad som gäller såväl vid allmänt som vid socialt jordbruksarrende, utesluta möjligheten till livstidsupplåtelse. Jag ansluter mig därför till fiskeristyrelsens och promemorianas ståndpunkt.

7. Upplåtelsens bestånd mot ny ägare av fastigheten

Fiskerättskommittén

Kommittén föreslog ingen särskild regel till skydd för upplåtelsens bestånd mot ny ägare. Kommitténs förslag innebar därför, att bestämmelserna i 1 kap. 3 § nyttjanderättslagen skulle vara att tillämpa i denna del, d. v. s. upplåtelsen skulle, om ej särskilt förbehåll gjorts, gälla mot ny ägare endast om avtalet intecknats.

Fiskeristyrelsen

I fiskeristyrelsens betänkande föreslogs, att nyttjanderätten utan särskilt förbehåll skulle gälla mot ny ägare av fastigheten. Till stöd härför åberopades, att sociala skäl motiverade avsteg från den princip som gällde i fråga om nyttjanderätt i allmänhet, samt att lagberedningen i sitt förslag till jordabalk, del 1, förordat viss ändring av denna princip.

Remissyttranden över fiskeristyrelsens betänkande

Fiskeristyrelsens förslag på denna punkt lämnades i allmänhet utan erinran. Endast tre remissinstanser anmälde avvikande mening.

Lagberedningen hemställde, att förslaget måtte omarbetas till överensstämmelse med principerna i nyttjanderättslagen, samt anförde härom bland annat följande.

Det föreslagna stadgandet torde endast ha en direkt motsvarighet i gällande rätt. I 15 § lagen den 22 juni 1920 om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. är sålunda föreskrivet, att om överlåtelse sker av fastighet, varifrån rätt till elektrisk kraft genom skriftligen upprättat avtal upplåtits, avtalet utan särskilt förbehåll gäller mot nye ägaren. — — — Den nyssnämnda regeln i fråga om rätt till elektrisk kraft är betingad av alldeles speciella förhållanden (se NJA II 1920 s. 602 f). Dessa förhållanden saknar uppenbarligen motsvarighet vid upplåtelser av fiskearrenden. — De skäl styrelsen anfört till stöd för stadgandet är enligt beredningens uppfattning icke bärande. De sociala skäl som styrelsen framhållit kan med lika stort fog åberopas i fråga om åtskilliga andra kategorier innehavare av särskilda rättigheter till fast egendom. Vål är det riktigt att, såsom styrelsen nämnt, beredningen ämnar till skydd för innehavare av särskilda rättigheter föreslå en regel, enligt vilken en nyttjanderätt, varom nye ägaren ägt eller bort äga kännedom, kommer att bestå även utan uttryckligt förbehåll. I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att den gällande rättens krav på förbehåll väsentligt uppmjukats i rätts-

tillämpningen. — — — Med hänsyn till vad nu sagts och då den skadeståndsskyldighet, som är förenad med underlåtenhet att göra förbehåll, för jordägaren måste anses utgöra ett viktigt motiv att fullgöra sin skyldighet härutinnan, synes man enligt beredningens mening vara berättigad att utgå från att också vid en regel, som bygger på principerna i gällande rätt, allenast ett fåtal rättigheter, i allmänhet av mindre värde, skulle komma att gå förlorade. Rätten till skadestånd kan här anses göra till fyllest.

Beredningen anförde vidare i yttrandet (daterat den 15 september 1954), att dess arbete på en ny jordabalk då fortskridit så långt att ett förslag torde komma att framläggas inom de närmaste åren. Därvid skulle bli tillfälle att i ett sammanhang taga ställning till alla frågor rörande skyddet vid överlåtelse av fastighet för innehavare av rättigheter däri. Enligt beredningens mening utgjorde detta förhållande ytterligare ett starkt skäl mot att i förevarande lag inom dess begränsade tillämpningsområde införa en regel som i hög grad avvek från grunderna för gällande rätt.

Kammarkollegiet anförde, att fiskeristyrelsens förslag innebar att en ny typ av osynliga belastningar å fastigheter skulle tillkomma. Visserligen skulle de fall då en fastighetsköpare på grund härav gjorde en kännbar rättsförlust sannolikt bli sällsynta. Kollegiet vågade dock för sin del icke antaga annat än att åtskilliga fastigheter fanns, i vilkas försäljningsvärde ingick som en beaktansvärd del värdet av fiskerätt, exempelvis rätt till lax- eller ålfiske. I motsats till fiskeristyrelsen ansåg kollegiet, att det förhållandet att lagstiftningen om nyttjanderätt f. n. var föremål för revision snarast talade emot den föreslagna regeln. Kollegiet förordade, att frågan om fiskerättsupplåtelseernas giltighet mot ny ägare av fastigheten reglerades i närmast möjliga överensstämmelse med bestämmelserna härutinnan om jordbruksarrende. *Länsstyrelsen i Uppsala län* ansåg det vara lämpligast att man icke, innan revisionen av nyttjanderättslagen kommit till stånd, införde andra eller strängare bestämmelser än som följde av en analogisk tillämpning av nyttjanderättslagens nuvarande föreskrifter.

Departementspromemorian

I promemorian föreslås, att den för jordbruksarrenden stadgade regeln i 2 kap. 28 § nyttjanderättslagen att nyttjanderätten gäller mot ny ägare av fastigheten under förutsättning att arrendatorn tillträtt denna före överlåtelsen, skall tillämpas på fiskearrendena i den mån ett verkligt tillträde kan äga rum. Härom anføres närmare:

Vid såväl de allmänna som de sociala jordbruksarrendena gäller, att om överlåtelse av fastigheten sker efter det arrendatorn tillträtt densamma, arrendeavtalet gäller mot nye ägaren utan särskilt förbehåll därom. Vid utformandet av sociala arrenderegler för fiskearrenden framstår det därför såsom naturligt att om möjligt följa utformningen av reglerna för jordbruksarrenden. Emellertid har vid dessa arrenden arrendatorns tillträde av fastigheten tillagts en avgörande betydelse. Med sådant tillträde avses enligt lagberedningens motiv till 2 kap. 28 § nyttjanderättslagen (jfr NJA II 1908 art. n:r 5:1 s. 87) arrendatorns faktiska besittningstagande av den arrenderade fastigheten. Med upplåtelse av partiell nyttjanderätt anses emeller-

tid icke följa besittningsrätt. Vid arrenden av särskild fiskefastighet synes en besittning motsvarande den vid markarrenden endast i undantagsfall kunna tagas och utövas. Inskränkningen i säljarens rätt torde vid sådana rena fiskearrenden kunna konstateras endast då arrendatorn fiskar eller för fisket vidtagits särskilda iakttagbara anordningar. Då i upplåtelsen även ingår nyttjanderätt till markområde eller byggnad kan däremot ett faktiskt besittningstagande av markområdet eller byggnaden ske och konstateras liksom vid rena jordbruksarrenden och hyra, ehuru lättheten att konstatera inskränkningen i säljarens rätt är mindre än vid dessa.

Anledningen till att tillträdet fått bli avgörande för huruvida arrendeavtalet skall åga bestånd eller icke är att det antagits vara efter tillträdet lätt iakttagbart för en köpare, att fastigheten besittes av annan än säljaren. Köparen skulle sålunda icke behöva lida rättsförluster. Om den närmare omfattningen av arrendatorns rätt gav ju sedan det skriftliga avtalet besked. I enlighet med denna tankegång har beträffande lägenhetsarrenden stadgats, att regeln skall gälla endast om avtalet var skriftligen upprättat.

Fiskeristyrelsen har föreslagit, att upplåtelsen alltid skall utan särskilt förbehåll gälla mot ny ägare. Såsom förut anförts har blott ett fåtal remissinstanser framställt erinringar i anledning av den föreslagna regeln. Såsom framgår av de förut återgivna remissuttalandena måste emellertid regeln anses innebära en nyhet i vad gäller nyttjanderätt till fastighet. Det torde heller icke kunna förnekas, att en regel av sådan principiell vikt icke bör införas i lagstiftningen genom en lag av så begränsad räckvidd som den nu aktuella, då regeln icke framkommit såsom ett resultat av en allmän översyn av rättsreglerna angående nyttjanderätts bestånd mot ny ägare. Den föreslagna regeln skulle möjligen även kunna få en hämmande effekt på fastighetsomsättningen, därigenom att en köpare skulle löpa risken att bli tvungen att respektera upplåtelser, vilkas existens han icke känt till (eller bort känna till). Nämda synpunkt torde emellertid icke böra tillmätas särskilt stor betydelse. Redan nu redogöres ofta i köpeavtalen för huruvida till fastigheten hör fiske samt intages i regel en försäkran om att fastigheten icke besväras av andra än de i köpeavtalet angivna belastningarna. Man torde också kunna utgå ifrån att säljare av fastighet icke underlåter att upplysa köpare om eventuella fiskerättsupplåtelser. I flertalet fall torde det också vara väl bekant i orten huruvida fisket är utarrenderat eller icke, och en köpare torde därför i regel icke ha några svårigheter att av de i orten boende få besked huruvida fisket är utarrenderat. Med hänsyn till det sagda torde man kunna antaga, att de fall då köparen skulle lida rättsförlust på grund av en regel av det innehåll fiskeristyrelsen föreslagit skulle bli mycket få.

I promemorian behandlas därefter de fall då man kan anse att tillträde av fiskearrende skett på ett sätt som kan jämföras med tillträde av jordbruksarrende. Här om anfördes:

Beträffande de fall då i upplåtelsen ingår, förutom fiskerätt, även nyttjanderätt till markområde eller byggnad, kan, liksom vid jordbruks- och lägenhetsarrenden, ett tillträde i den mening uttrycket har i nyttjanderättslagen ske av markområdet eller byggnaden. I dessa fall skyddas f. n. nyttjanderätten till marken eller byggnaden mot ny ägare enligt tillämplig regel i nyttjanderättslagen (2: 28, 2: 70, 3: 28). En inskränkning i detta skydd bör rimligen icke komma i fråga på den grund att markområdet eller byggnaden ingår i en kombinerad upplåtelse, som kommer att följa reglerna i den nu aktuella lagen. Det synes heller icke utgöra något avsteg från de hänsyn,

som ligger till grund för nyssnämnda lagbud, att låta även fiskerätten omfattas av skyddet. Ofta användes ett dylikt markområde såsom båtplats eller såsom upplagsplats för fiskeutrustning. Förekommande byggnad torde ofta vara ett båthus eller en fiskebod. I sådana fall har en köpare naturligt nog anledning att fråga sig om icke även till fastigheten hörande fiske är utarrenderat. Närmare kännedom om upplåtelsen kan han ju ock erhålla genom att ta del av avtalet mellan parterna. Sedan tillträde skett av i upplåtelsen ingående markområde eller byggnad, torde därför hela upplåtelsen böra erhålla det skydd mot ny ägare, som nu tillkommer upplåtelsen av markområdet eller byggnaden. Nämnda kombinerade upplåtelser torde vara ganska talrika. Det kan antagas, att en stor del av fiskearrendatorerna kommer att få skydd genom en sådan regel. En regel av sådant innehåll bör därför med hänsyn till förut anförda principiella skäl ersätta den av fiskeristyrelsen förordade. Frågan huruvida under begreppet byggnad kan föras även vissa större permanenta fiskebyggnader, särskilt sådana vid lax- eller ålfisken i älvar, torde kunna överlämnas åt rättstillämpningen.

I promemorian anföres slutligen i denna del, att, med hänsyn särskilt till sådana upplåtelser vid vilka tillträde i lagens mening icke kan ske, i n t e c k n i n g s s k y d d alltid bör stå till buds. Därför borde stadgas, att fiskearrendatorn icke, såsom för närvarande är fallet, skulle kunna betagas rätten att genom inteckning av avtalet trygga sig mot ny ägare.

Remissyttranden över departementspromemorian

De flesta remissinstanserna lämnar förslaget på denna punkt utan erinran. Några av dem framhåller uttryckligen dess fördelar. *Lantbruksstyrelsen* uttalar sålunda, att bestämmelserna överensstämmer, så långt sådant synes möjligt, med vad som gäller jordbruksarrenden och följaktligen avgjort synes vara att föredraga framför fiskeristyrelsens förslag. *Kammarkollegiet* anser promemorians regel vara i princip godtagbar men säger sig dock icke vilja fördölja, att densamma kan komma att orsaka en fastighetsägare överraskningar, i vart fall om fråga är exempelvis om endast en mindre bod vari några nät hängts in och det av upplåtelsen omfattade fiskevattnet är beläget på avstånd därifrån. *Lagberedningen* erinrar om att dess allvarligaste anmärkning vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande föranleddes av ställningstagandet rörande upplåtelsens bestånd mot ny fastighetsägare samt att beredningen därvid hävdade, att man icke gärna kunde gå längre än vad promemorian nu gjort.

Ett par remissinstanser förordar i viss utsträckning en ändrad utformning av promemorians förslag. *Hovrätten för Övre Norrland* anser sålunda, att som förutsättning för upplåtelsens bestånd bör, i analogi med det föreslagna stadgandet i 2 § andra stycket i promemorians lagförslag, gälla att arrendatorn börjat utöva rättighet som ingår i upplåtelsen. Hovrätten tillägger, att tillträde av markområde vid fiskearrende synes svårbevisligt. *Kalmar läns norra hushållningssällskap* önskar, att upplåtelsen skall äga bestånd, om arrendatorn påbörjat fisket och anskaffat utrustning härför.

Fiskeristyrelsen vidhåller sitt förslag samt anför:

Styrelsen var vid utarbetandet av sitt förslag fullt medveten om att vissa strängt juridiskt principiella synpunkter måhända skulle kunna anföras mot detsamma. Den föreslagna bestämmelsen är emellertid av så vital betydelse för hela lagens syfte, att man i detta fall måste låta rent praktiska synpunkter dominera, delta så mycket mera som styrelsen hyser samma åsikt som den, vilken kommit till uttryck i departementspromemorian, alltså att farran för rättsförlust genom den föreslagna bestämmelsen är mycket liten.

Till fiskeristyrelsens förslag ansluter sig *Malmöhus läns hushållningssällskap*, som anser att departementspromemorians förslag ej tillförsäkrar fiskearrendatorn skälig trygghet i yrkesutövningen, samt *fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt*, som i andra hand ifrågasätter, om icke arrendet kunde gälla mot ny ägare så snart arrendatorn börjat utnyttja fisket.

En annan lösning, nämligen att fiskearrende utan särskilt förbehåll skall gälla mot ny ägare av fastigheten om den nye ägaren vid överlåtelsen ägt eller bort äga kännedom om upplåtelsen, förordas av *arrendenämnden i Västmanlands län*. Regeln bygger på ett uttalande av lagberedningen i dess år 1947 avgivna betänkande med förslag till ny jordabalk (SOU 1947: 38 s. 153).

Arrendenämnden i Norrbottens län finner det icke nödvändigt att i avbidan på en ny jordabalk införa en särregel på denna punkt för fiskearrenden.

Vissa invändningar, dock utan ändringsförslag, anföres av *Västmanlands läns hushållningssällskap*, som anser att det föreslagna stadgandet kommer att ge anledning till viss irritation vid överlåtelser av fastigheter med utarrenderade fiskerätter, samt *Svenska fiskevårdsförbundet*, som påpekar att svårigheter kan uppstå för fiskearrendatorn vid fastighetens försäljning, därest ej hus eller markområde ingår i upplåtelsen.

Promemorians förslag, att fiskearrendatorn icke skall kunna betagas rätten att genom inteckning skydda nyttjanderättens bestånd, har föranlett uttalanden från några remissinstanser. *Lagberedningen*, som upplyser att förslaget överensstämmer med vad beredningen i sitt förslag till ny jordabalk ämnar föreslå beträffande nyttjanderätt och därmed likställda rättigheter, framställer ingen saklig anmärkning men tillägger:

Det i promemorian åberopade skälet att tillträdet ej kommer att bli av rättslig betydelse i fråga om beståndet av vissa fiskearrenden kan emellertid göras gällande även vad angår alla andra nyttjanderättsupplåtelser med undantag av arrende och hyra, t. ex. jakträtt, ävensom beträffande rätt till servitut. Lämpligheten av att allenast för nu åsyftade fall genomföra en avvikelse från en rättsgrundsats, som i övrigt skulle bestå oförändrad, kan uppenbarligen ifrågasättas. Frågan om giltigheten av ett dylikt förbehåll beror dessutom ur mera allmänna synpunkter ej enbart av de i promemorian anförda omständigheterna. I detta sammanhang måste sålunda också uppmärksammas spörsmålet om inskrivningens betydelse för rättighetens bestånd vid exekutiv auktion, något som också gäller i fråga om arrende och hyra.

Kammarkollegiet ställer sig mera kritiskt samt påpekar bl. a. att vissa svårigheter kan uppstå, då inteckning sökes. Härom anför kollegiet:

Enligt förslaget skall ett förbehåll i avtalet, att fiskearrendatorn icke skall äga rätt till inteckning av den upplåtna rättigheten, vara utan verkan. Emel-

lertid är ett dylikt förbehåll giltigt, såframt upplåtelsen, ehuru skriftlig, icke har ett i 1 § första och andra styckena nu ifrågavarande lag angivet ändamål. Det kan icke antagas att av upplåtelsehandlingen alltid otvetydigt framgår, huruvida denna lag är tillämplig. Inskrivningsdomaren kan därför, då inteckning sökes på grund av ett avtal som innehåller förbud mot inteckning, nödgas ingå på en för meddelandet av nyttjanderättsinteckningar eljest tämligen främmande materiell prövning av upplåtelsen.

Kollegiet uttalar vidare, att starka skäl kan anföras för att från den föreslagna regeln undantaga fastigheter i publik ägo, samt yttrar till motivering härför:

Dessa fastigheter är icke föremål för omsättning i samma utsträckning som enskildas fastigheter. De myndigheter som verkställer upplåtelse av fiskerätt får antagas sörja för att arrendatorns rätt icke utsläckes vid en försäljning eller i följd av dubbelupplåtelse. Slutligen är vissa kronofastigheter av den storleken, att de vid ett mera allmänt utnyttjande av befogenhet att söka inteckning skulle bli belastade med ett stort antal nyttjanderättsinteckningar, som fick partiellt dödas vid varje frånsäljande av ett markområde.

I anslutning till det sist sagda må såsom en allmän olägenhet av den ovillkorliga rätten till inteckning av fiskearrenderätt erinras att dödandet av dylik inteckning måste — då på grund av optionsrätten ofta ej kan av upplåtelsehandlingen utläsas, huruvida nyttjanderätten upphört — kräva en för fastighetsägaren mången gång tämligen betungande utredningsplikt.

Örebro läns hushållningssällskap föreslår, att den ovillkorliga rätten för fiskearrendatorn att söka inteckning utgår. Sällskapet framhåller att, i den mån fiskearrendatorn ej genom tillträde i lagens mening kan erhålla skydd mot ny fastighetsägare, skadeståndsrätt mot upplåtaren dock tillkommer honom, samt fortsätter:

Att härutöver kräva rätt för fiskearrendatorn till inteckning av varje rättighet, som omfattas av här berörda lag, går längre än vad som i andra sammanhang, exempelvis i den allmänna nyttjanderättslagen, ansetts vara erforderligt för att trygga arrendatorns rätt vid överlåtelse. En dylik bestämmelse kommer dessutom säkerligen att medföra en betydande ovillighet hos ägare av fiskevatten att utarrendera dessa med hänsyn till de konsekvenser ett dylikt inteckningsförfarande kan få för dem. En regel sådan som den i § 8 kommer därigenom i sista hand att verka till nackdel för den yrkeskår, den avser att skydda.

Föredraganden

Vid överlåtelse av en fastighet behåller en nyttjanderätt med avseende på fastigheten givetvis giltighet, om säljaren gör förbehåll härom vid försäljningen. Vidare kan nyttjanderätten vara skyddad genom inteckning. Om intet av dessa båda fall föreligger, är den svenska rättens huvudregel, att nyttjanderätten ej kan göras gällande mot fastighetens nye ägare men att nyttjanderättshavaren i stället i princip kan kräva skadestånd av den tidigare fastighetsägaren. För de vanligaste nyttjanderätterna, arrende och hyra, har skyddet för nyttjanderätten emellertid på olika sätt förstärkts. Om arrendatorn tillträtt arrendet blir sålunda vid jordbruksarrende detta skyd-

dat mot ny ägare av fastigheten, även om förbehåll vid försäljningen ej gjorts och nyttjanderätten ej heller blivit intecknad. Såsom framhålles i promemorian kan emellertid något tillträde i nyttjanderättslagens mening i regel icke äga rum vid fiskearrende. Endast om i detta ingår nyttjanderätt till markområde eller hus eller, möjligen, större fiskebyggnad kan lagens fordringar på tillträde anses uppfyllda. Förhållandena vid fiskearrende är därför i detta avseende i rätt hög grad annorlunda än vid jordbruksarrende.

Mot bakgrunden av vad nu anförts får man se fiskeristyrelsens förslag att upplåtelse av fiskearrende alltid skall vara skyddat mot ny fastighetsägare. Detta innebär — bortsett från ett av speciella förhållanden betingat stadgande som avser elektriska anläggningar — en nyhet för svensk rätt. Förslaget lämnades dock i allmänhet utan erinran av remissinstanserna. Från några håll, bl. a. från lagberedningen och kammarkollegiet, restes emellertid invändningar mot den av fiskeristyrelsen föreslagna lösningen. I stället förordades en reglering i så nära överensstämmelse som möjligt med motsvarande stadganden rörande jordbruksarrende. Dessa önskemål tillmötesgicks i departementspromemorian. Därvid avvisades fiskeristyrelsens förslag främst av den anledningen, att det innefattade en regel av sådan principiell vikt att den icke borde införas i lagstiftningen genom en lag av så begränsad räckvidd som den nu aktuella. I promemorian framhölls också, att kombinerade upplåtelser av sådant slag att ett tillträde kunde äga rum torde vara ganska talrika, varför det kunde antagas, att en stor del av fiskearrendatorerna skulle få skydd genom den i promemorian föreslagna regeln.

Vid remissbehandlingen av promemorian har dess förslag på denna punkt lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Fiskeristyrelsens förslag har dock förordats av några instanser, bl. a. av styrelsen, som framhållit att bestämmelsen var av så vital betydelse för hela lagens syfte att de rent praktiska synpunkterna borde få vara avgörande. Från andra håll, bl. a. hovrätten för Övre Norrland, har föreslagits att som förutsättning för upplåtelsens bestånd skulle gälla att arrendatorn börjat utöva fisket eller annan rättighet som ingick i upplåtelsen. Ytterligare en lösning har anvisats, nämligen av arrendenämnden i Västmanlands län, som uttalat att förutsättningen för upplåtelsens bestånd borde vara att den nye fastighetsägaren vid överlåtelsen ägt eller bort äga kännedom om upplåtelsen.

Vid valet mellan de olika förslagen är att beakta syftet med kravet på tillträde vid jordbruksarrende, nämligen att en för en fastighetsspekulant lätt uppmärksammas omständighet skall tyda på att nyttjanderätt upplåtits. Detta krav har uppgivits i fiskeristyrelsens förslag. Jag ansluter mig till den i promemorian uttalade meningen, att en ur principiell synpunkt så betydelsefull nyhet i lagstiftningen icke bör införas utan övervägande i ett större sammanhang än det nu förevarande. Samma invändning kan riktas mot de övriga förslagen till ändring av den i promemorian förordade regeln. Det sist nämnda av dem, nämligen att förutsättningen för nyttjanderättens bestånd skall vara att den nye ägaren ägt eller bort äga kännedom om upplåtelsen, bygger visserligen på ett uttalande av lagberedningen i dess betän-

kande med förslag till ny jordabalk. Lagberedningens slutliga förslag i denna del och statsmakternas ståndpunktstagande till detta bör emellertid icke föregripas. Skulle en regel av antytt innehåll komma att införas beträffande jordbruksarrenden, torde frågan om vidtagande av motsvarande ändring i fiskearrendelagen få övervägas. Även förslaget om ovillkorlig rätt för fiskearrendator att låta inteckna nyttjanderätten, vilket framlagts i promemorian, innebär en avvikelse från vad som gäller vid jordbruksarrenden. Som lagberedningen framhållit torde lämpligheten av att i detta sammanhang införa en sådan regel kunna ifrågasättas. Även de praktiska olägenheter, som kammarkollegiet påpekat, talar mot att fränkänna ett mellan upplåtare och fiskearrendator i avtal träffat förbehåll om förbud mot inteckning laga verkan. Vidare kan de av Örebro läns hushållningssällskap anförda betänkligheterna mot promemorieförslaget icke fränkännas visst berättigande. Vid bedömandet av skälen för och emot en ovillkorlig rätt till inteckningsskydd bör särskilt beaktas, att upplåtarens skadeståndsskyldighet mot fiskearrendatorn i händelse av en försäljning av fastigheten utan förbehåll om fiskearrendets bestånd utgör ett väsentligt skydd för arrendatorn. I regel torde denna skyldighet leda till att upplåtaren gör förbehåll om arrenderätten vid en försäljning av fastigheten. Efter övervägande av samtliga dessa synpunkter har jag kommit till den uppfattningen, att ej heller i denna del avsteg nu bör göras från de regler som i samma hänseende gäller för jordbruksarrenden. I enlighet med det anförda förordar jag, att promemorians förslag i fråga om förutsättningarna för upplåtelsens bestånd mot ny ägare genomföres med den jämkningen, att laga verkan icke fränkännes en avtalsbestämmelse om att nyttjanderätten icke må intecknas.

8. Den lagtekniska utformningen av lagstiftningen

Fiskerättskommitténs förslag innebar, att i 2 kap. nyttjanderättslagen skulle införas en ny paragraf, betecknad 71 §, vari *dels* lämnades en regel om formen för upplåtelse av vissa fiskerätter, *dels* föreskrevs, att å dessa vissa stadganden i samma kapitel i tillämpliga delar skulle äga motsvarande giltighet.

Fiskeristyrelsen däremot föreslog en särskild lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m., vari rättsförhållandena vid de ifrågavarande upplåtelseerna relativt utförligt behandlades. Styrelsen framhöll emellertid, att lagstiftningen icke innebar någon fullständig reglering av rättsförhållandet mellan jordägaren och fiskearrendatorn utan att endast de bestämmelser medtagits som funnits nödvändiga för att syftet med lagstiftningen skulle vinnas. En analogisk tillämpning av bestämmelserna i 2 och 3 kap. nyttjanderättslagen kunde, tillade styrelsen, ofta vara på sin plats i frågor, som icke reglerades i den föreslagna lagen. Styrelsen föreslog vidare bl. a. ett flertal följdändringar i nyttjanderättslagen.

Vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens förslag uttalade sig några av remissinstanserna rörande de lagtekniska problemen. De flesta av dem, bl. a.

lagberedningen, förordade en speciallag framför en reglering inom ramen för den allmänna lagen, d. v. s. nyttjanderättslagen eller den nya jordabalk, till vilken beredningen hade att framlägga förslag. *Länsstyrelsen i Stockholms län* uttalade dock, att det borde övervägas att inarbela de föreslagna nya bestämmelserna i nyttjanderättslagen i samband med en översyn av denna lag. Beträffande den närmare utformningen förordade *lagberedningen*, att i nyttjanderättslagen, lämpligen i dess 1 kap. 8 §, intogs en bestämmelse innehållande en hänvisning till den föreslagna lagen samt att i sistnämnda lag uttömmande angavs i vilken utsträckning och med vilka modifikationer bestämmelserna i nyttjanderättslagen skulle äga tillämpning i fråga om upplåtelser, för vilka den särskilda lagen skulle gälla.

I *departementspromemorian* förordas, att särskild lag utfärdas, samt anföres vidare:

I lagtekniskt hänseende synes vad *lagberedningen* framhållit böra beaktas. Ur skilda synpunkter skulle det ha varit till fördel att lagstiftningen beretts i ett större sammanhang, exempelvis i samband med en översyn av vissa delar av nyttjanderättslagen. Då det emellertid ur social synpunkt torde vara angeläget att ifrågavarande kategorier av fiskare snarast erhåller den trygghet i yrkesutövningen, som framförallt bestämmelserna om minimid och optionsrätt avser att skapa, synes övervägande skäl tala för att frågan om införande av de föreslagna bestämmelserna icke sammankopplas med andra frågor rörande nyttjanderättsupplåtelser från fastighet.

Beträffande den närmare utformningen innebär *departementspromemorian* lagtekniska metod, att endast de bestämmelser, vilka för parterna i arrendeförhållandet i allmänhet är av särskilt stort intresse, direkt intagits i den föreslagna lagen samt att därutöver genom hänvisningar till ett stort antal stadganden i 1 och 2 kap. nyttjanderättslagen dessa stadganden i tillämpliga delar blir gällande även vid de fiskearrenden, som omfattas av den särskilda lagen.

Metoden med hänvisningar till nyttjanderättslagen har lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Mot densamma har emellertid i ett tämligen stort antal remissyttranden gjorts uttalanden, vilka är mer eller mindre avvisande. I klart tillstyrkande riktning uttalar sig endast två remissinstanser, nämligen *lagberedningen*, som konstaterar att i *departementspromemorian*s lagförslag anlitats den hänvisningsmetod som beredningen rekommenderat vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande, samt *Uppsala läns hushållningssällskap*, som anser att *promemorian* förslag genom bl. a. anslutning till annan lagstiftning erbjuder en god lösning.

Övriga remissinstanser, som uttalat sig, framhåller i allmänhet att hänvisningarna gör laginnehållet svårtillgängligt. *Hovrätten för Västra Sverige* antyder, att hänvisningarna kan föranleda betydande osäkerhet vid tillämpningen. Även *hovrätten för Övre Norrland* befarar tolkningssvårigheter. *Hovrätten* förordar därför fiskeristyrelsens metod, möjligen med hänvisningsmetoden använd i fråga om kombinerade upplåtelser. *Fiskeristyrelsen* hävdar, att dess utformning av lagtexten -- utan en mängd hänvisningar till en författning, som ej alls avser fiskeförhållanden -- är bättre ägnad att väg-

leda gemene man. Även *länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, fiskeriintendenterna i övre norra distriktet och Västerhavets distrikt, arrendenämnden i Norrbottens län, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Västmanlands, Västernorrlands och Västerbottens läns hushållningssällskap, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska fiskevårdsförbundet och Södra Sveriges fiskeriförening* tar i mer eller mindre bestämda ordalag avstånd från hänvisningsmetoden. För den händelse denna likväl skulle komma till användning vid lagens slutliga utformning hemställer flera av dessa remissinstanser, att en broschyr rörande lagens innehåll ulges genom statens försorg.

För ett inarbetande i nyttjanderättslagen av de föreslagna bestämmelserna uttalar sig några remissinstanser. *Arrendenämnden i Västmanlands län* ifrågasätter sålunda, om det icke skulle vara mera praktiskt och överskådligt att låta bestämmelserna ingå som ett särskilt kapitel i nyttjanderättslagen. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* hävdar att behovet av skyndsamma åtgärder för att stärka fiskearrendatorernas rättsskydd, vilket behov åberopas till förmån för en särlagstiftning, nu är mindre trängande än före tillkomsten av 1950 års fiskerättslag. *Länsstyrelserna i Stockholms och Blekinge län* begränsar sina yrkanden att avse en framtida inarbetning.

Föredraganden

Förekomsten i lagtexten av hänvisningar till skilda stadganden i nyttjanderättslagen minskar otvivelaktigt den föreslagna fiskearrendelagens överskådlighet. Å andra sidan skulle en direkt utformning av samtliga bestämmelser — alltså utan hänvisningar — kräva ett omfattande arbete med anpassning av de ifrågavarande stadgandena i nyttjanderättslagen till förhållandena vid fiskearrenden. De flesta stadgandena kan nämligen ej oförändrade införas i fiskearrendelagen. Fiskeristyrelsen har i sitt förslag i viss utsträckning genomfört en sådan anpassning samt i övrigt i motiven hänvisat till att en analogisk tillämpning av bestämmelserna i 2 och 3 kap. nyttjanderättslagen ofta kunde vara på sin plats i frågor, som icke reglerades i den föreslagna lagen. Enligt min mening bör emellertid i fiskearrendelagen till ledning för rättstillämpningen uttömmande anges de bestämmelser i nyttjanderättslagen vilka skall tillämpas vid fiskearrenden. Därest detta skall ske utan hänvisning till nyttjanderättslagen måste fiskearrendelagen bli mycket omfattande samt dess färdigställande bli försenat. Härtill kommer att lagberedningen inom ett eller annat år väntas framlägga förslag till bl. a. en reviderad arrendelagstiftning. De nyheter som därvid är att emotse torde i sin tur komma att föranleda jämkningar även i fiskearrendelagen.

Vid nu angivna förhållanden har jag icke ansett mig kunna tillmötesgå önskemålen att hänvisningarna helt skall slopas. I viss utsträckning har jag emellertid begränsat dem i förhållande till promemorians förslag till lagtext. Ledmotivet har därvid varit, att de bestämmelser som i regel är av praktisk betydelse för de avtalsslutande parterna intagits direkt i lagtexten, medan hänvisningarna avser sådana stadganden som blott i särskilda

fall behöver tillämpas. Det är min förhoppning, att på detta sätt lagtexten icke skall visa sig svårhanterlig i sin användning i det praktiska rättslivet. Jag förmodar, att de önskemål vissa remissinstanser uttalat om en broschyr rörande den nya lagen kommer att tillgodoses därigenom att, på sätt vanligen brukar ske i samband med tillkomsten av ny lagstiftning, på enskilt initiativ utges kommentarer till lagen. Härjämte får jag erinra om möjligheterna för parterna i arrendeförhållandet att i viss utsträckning erhålla upplysningar av arrendenämnden och att, om mitt tidigare omnämnda förslag härom genomföres, erhålla biträde av särskilda för rådgivning i arrendefrågor utsedda personer.

III. Specialmotivering

1. Förslaget till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m

1 §.

I denna paragraf anges lagens tillämpningsområde. Avgränsningen härav har i sak utförligt behandlats i den allmänna motiveringen. Vissa frågor av mera formell eller teknisk art torde emellertid kräva ett närmare klarläggande.

Första stycket behandlar avgränsningen med hänsyn till ändamålet med fiskeupplåtelsen. I stort sett överensstämmer stadgandet med vad som föreslagits i fiskeristyrelsens betänkande och i departementspromemorian. Utbytet av uttrycket »binäringsfiske» i promemorians lagtext mot »annat fiske» kan betecknas som en redaktionell ändring. Härom hänvisas till den allmänna motiveringen.

Andra stycket avser s. k. kombinerade upplåtelser, d. v. s. upplåtelser som innefattar såväl fiskerätt som annan nyttjanderätt. Lagtexten överensstämmer i sak med fiskeristyrelsens förslag samt innebär i förhållande till promemorian endast den förändringen, att undantaget för vattenfallsrätt slopats.

I tredje stycket anges avgränsningen av lagens tillämpningsområde i fråga om kretsen av upplåtare. Området har utvidgats i förhållande till såväl fiskeristyrelsens som departementspromemorians förslag. Det av fiskeristyrelsen föreslagna undantaget för upplåtelse från fastighet, som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk natur, har sålunda begränsats till att gälla upplåtelser i samband med arrende av jordbruk, varjämte undantagen för upplåtelse av gemensamhetsfiske samt för viss upplåtelse från fiskearrendator borttagits. I promemorian föreslogs bl. a. undantag för upplåtelse av fiskerätt i samband med arbetsavtal ävensom för upplåtelse i vissa fall av gemensamhetsfiske, i fiskeområde ingående fiske samt oskiftat fiske eller annat samfällt fiske. Bortsett från att dessa undantag slopats överensstämmer stycket i sak praktiskt taget med promemorians förslag, ehuru det i redaktionellt hänseende helt omarbetats.

*Departementspromemorian***Första stycket**

I promemorian behandlas till en början vissa särskilda frågor rörande avgränsningen av lagens tillämpningsområde. Härom anföres bl. a. följande.

Liksom i fiskeristyrelsens förslag omfattar lagen endast skriftliga avtal, jämför 2 §. Upplåtelsen skall, för att omfattas av lagen, ha skett *mot vederlag*. Lagen är alltså tillämplig endast å till privaträtten hörande förmögenhetsrättslig fiskerätt och, i förekommande fall, annan nyttjanderätt upplåten genom skriftligt avtal mot vederlag. Utesluten från lagens tillämpningsområde är således dels familjerättslig nyttjanderätt (jämför bestämmelserna i 4 kap. 2—9 §§ testamentslagen), dels rent benefik upplåtelse. Vad sistnämnda slag av upplåtelser angår, är det dock uppenbart att fall kan tänkas, då en till formen vederlagsfri upplåtelse måste anses falla under lagen. Att så blir fallet om själva upplåtandet skett i en handling och bestämmandet av vederlaget i en annan, är tydligt. Vidare torde i fråga om kombinerad upplåtelse en bestämmelse, att vederlag icke skall utgå för fiskerätten men utgå för annan i upplåtelsen ingående rättighet, icke föranleda att fiskerätten anses ha upplåtits utan vederlag. Motsvarande torde böra gälla, om vederlaget knutits till fiskerätten och den andra rättigheten formellt erhålles utan vederlag. Det sagda följer av att upplåtelsen måste betraktas som en enhet även i vad gäller vederlagsbestämmelserna. Förhållandet blir självfallet ett annat om det befinnes vara fråga om två självständiga upplåtelser. Detta torde dock höra till undantagen, om det endast är fråga om en upplåtare. Avgörande för huruvida en till formen vederlagsfri upplåtelse i själva verket måste anses ha skett mot vederlag, bör vidare vara upplåtelsens verkliga karaktär; parternas konstruktion av avtalet bör alltså icke vara utslagsgivande.

Såsom förut antytts omfattar lagen icke upplåtelser, som grundas på ett offentlig-rättsligt förhållande.

Frågan om vad som innefattas i ordet »fiskerätt» torde i allmänhet icke komma att vålla några svårigheter vid tillämpningen. I vissa fall kan dock tvekan tänkas uppkomma. Till ledning för avgränsningen bör i första hand läggas vad i fiskerättslagen åsyftas med begreppet samt innehållet i 1 § första stycket fiskeristadgan. — Den fastighet som är föremål för fiskerätten kan vara av olika natur; upplåtelse kan ske av fiske å »fiskeri, varmed äganderätten till grunden ej är förenad» (jämför 5 § 1895 års lag angående vad till fast egendom är att hänföra) eller av fiske å andra fiskefastigheter (sådana förekommer undantagsvis) eller, slutligen, av fiske å vattenområde till fastighet av annat slag, exempelvis jordbruksfastighet. Beträffande upplåtelser av såväl fiskerätt som annan nyttjanderätt hänvisas till andra stycket.

Såsom fiskeristyrelsen anført (betänkandet s. 26) måste bedömandet av för vilket ändamål upplåtelsen ägt rum ske med hänsyn till omständigheterna vid avtalets tillkomst. Härvid må hänvisas till vad som gäller vid sociala jordbruksarrenden. Avgörande bör alltså ytterst bli de objektiva omständigheter som kännetecknar upplåtelsen. Självklart är att bland dessa omständigheter svaret på frågan, huruvida fiskevattnets avkastning är tillräcklig för att upplåtelsen skall kunna omfattas av lagen, måste tillmätas stor betydelse.

I detta sammanhang må anmärkas, att med det tillämpningsområde som lagen föreslås skola erhålla några särskilda bestämmelser icke torde erford-

ras för de fall då tillämpningen av lagen beror av att arrendatorn redan innehar fiskerätt. Sådana fall torde nämligen bli mycket sällsynta, och lösandet av de problem som därvid kan uppstå torde kunna överlämnas åt rätts-tillämpningen. Det kunde visserligen ifrågasättas att icke låta lagen av sådan orsak bli tillämplig, men detta skulle i vissa, ehuru dock säkerligen mycket sällsynta fall kunna motverka en rationell fiskevård. Sådan verkan kan tänkas, då en husbehovsfiskare övergår till yrkesfiske genom att vart efter annat arrendera olika fiskevatten med liten avkastning. Även andra skäl kan anföras för bibehållandet av denna möjlighet att få fisket inordnat under de sociala reglerna.

Med uttrycket »åt annan» åsyftas viss person. Lagen avses alltså icke bli tillämplig å fiskeservitut, vilka ju gäller till förmån för viss fastighet. Det må i detta sammanhang anmärkas, att lagen i princip omfattar upplåtelser från alla kategorier av upplåtare. I tredje stycket angives emellertid vissa fall, då lagen icke avses äga tillämpning.

I annat sammanhang behandlas i promemorian den i ett par remissyttrandet över fiskeristyrelsens betänkande upptagna frågan om upplåtelser till sammanslutningar av fiskare. Härom anføres i promemorian:

Vad beträffar upplåtelser till sammanslutningar av fiskare torde böra gälla samma regler som i fråga om den sociala arrendelagstiftningen på jordbrukets område. Ehuru denna lagstiftning, såsom framgår av ett flertal av dess bestämmelser, utformats med tanke på att arrendatorn skulle vara en fysisk person, torde dock bestämmelserna vara tillämpliga även då arrendatorn är en juridisk person (jfr beträffande sambruksföreningar SOU 1946: 70, s. 100). Hinder torde därför icke föreligga mot att en sammanslutning av yrkesfiskare erhåller lagens skydd beträffande ett av föreningen drivet och arrenderat yrkesfiske.

Andra stycket

Rörande detta stycke anføres i promemorian till en början följande.

Såsom framgår av bestämmelsen måste sådan kombinerad upplåtelse, varå lagen skall få tillämpning, alltid innehålla upplåtelse av ett sådant fiske som sägs i första stycket. Övrig rätt som ingår i upplåtelsen måste, förutom att vara upplåten mot vederlag, vara av sådan art att 1 kap. nyttjanderättslagen därå äger tillämpning. Härunder faller exempelvis icke blott nyttjanderätt till fast egendom utan även upplåtelse av nyttjanderätt till hus, som är beläget å annans grund, samt av jakträtt. För att lagen skall bli tillämplig å upplåtelsen kräves emellertid ytterligare att densammans huvudsakliga ändamål är idkande av fisket. Såsom förut i den allmänna motiveringen anförts bör i fråga om inbördes självständiga upplåtelser för varje upplåtelse för sig avgöras, vilken lag som skall äga tillämpning å upplåtelsen.

I detta sammanhang behandlas även upplåtelser av s. k. fisketorp. Upplåtelsen omfattar i dessa fall dels ett torp eller en annan mindre fastighet, dels fiskevatten som hör till annan eller andra fastigheter, mestadels det gods varunder torpet lyder. Meningen med en sådan upplåtelse är att nyttjanderättshavaren huvudsakligen skall livnära sig av fisket. Om upplåtelser av detta slag anføres i promemorian:

Fiskeristyrelsen har i motiven (betänkandet s. 30) funnit att fisketorpen borde lämnas utanför lagstiftningen. Motsvarande undantag har emellertid

icke influerat i lagtexten. Det torde ock rent lagtekniskt stöta på svårigheter att utforma ett sådant undantag. Emellertid synes frågan ha ganska ringa praktisk betydelse. Såsom fiskeristyrelsen framhållit torde omständigheterna ofta vara sådana att samma regler tillämpas för fiskerätten som om densamma ingått i jordbruksarrendet. Härvid kommer, såvida ej fisket är det huvudsakliga i upplåtelsen, oftast de sociala arrendereglerna att gälla för såväl jordbruket som fisket. Skulle åter fiskerättsupplåtelsen befinnas utgöra en helt fristående upplåtelse torde inga bärande skäl kunna åberopas mot att lagen tillämpas å densamma, om förutsättningarna i övrigt föreligger. I de fall åter då upplåtelsen av jordbruket och fisket måste anses utgöra en enda kombinerad upplåtelse och dennas huvudsakliga ändamål är idkande av fisket torde lagen böra erhålla tillämpning å upplåtelsen i likhet med vad som gäller beträffande andra blandade upplåtelser, vilkas huvudsakliga ändamål är sådant som nyss nämnts.

Tredje stycket

Beträffande de i promemorian föreslagna undantagen från lagens tillämpningsområde, som fått sin motsvarighet i det nu framlagda lagförslaget 1 § tredje stycket, behandlas vissa avgränsningsfrågor i promemorian, varvid till en början anföres följande.

Undantaget för fiskerätt som upplåtes i samband med arrende för jordbruksändamål från fastighet som tillhör kronan eller utgör ecklesiastisk fastighet eller universitetsjord m. m. motsvaras beträffande enskildas och kommuners upplåtelser av stadgandet under b) om undantag för upplåtelse som helt eller delvis utgöres av socialt eller kommunalt arrende. Av tekniska skäl är dock undantaget under a) något mera vittgående, i det att det avser alla fiskerättsupplåtelser i samband med arrende av jordbruksegendom. (Angående detta uttryck jämför förordningen ang. grunder för förvaltningen av viss kronoegendom samt stadgan ang. utarrendering av universitetsjord.) Undantaget omfattar sålunda även fiskerättsupplåtelser i samband med sådana upplåtelser av jordbruksegendom som beträffande enskildas upplåtelser regleras i 49 § näst sista stycket nyttjanderättslagen (huggaretorp eller annat därmed jämförligt arbetarboställe). Å upplåtelse som avses under a) blir alltså lagen, om förutsättningarna i övrigt är för handen, tillämplig då exempelvis endast fiskerätt upplåtes, eller sådan rätt upplåtes i samband med arrende för annat ändamål än jordbruk eller i samband med hyra eller sådan partiell nyttjanderätt, varå 1 kap. 1 § nyttjanderättslagen äger tillämpning. Ett villkor för tillämpning i fråga om blandad upplåtelse är självfallet alltid att upplåtelsens huvudsakliga ändamål är idkande av fisket. — Med »fastighet av ecklesiastisk natur» avses sådan fastighet varå 1 § lagen den 4 jan. 1927 ang. tillstånd till försäljning av kyrklig jord m. m. äger tillämpning. Med uttrycket »förvaltas av universitet eller annan inrättning, som icke avses i 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom» har åsyftats att, beträffande fiskerättsupplåtelser i samband med jordbruksarrende, göra undantag för samma kategorier av upplåtare, fränsett kronan, kyrkan och kommunerna, vilka icke omfattas av de sociala arrendebestämmelserna på jordbrukets område. Härigenom undantagna är således, åtminstone i regel, upplåtelser från stiftelser, vars styrelse utgöres av statsmyndighet eller tillsättes av sådan myndighet, eller vars räkenskaper är föremål för granskning i riksräkenskapsverket eller som förvaltas av riddarhusdirektionen eller av akademi eller annan inrättning, för vilken Konungen fastställt stadgar.

I fråga om det i promemorians förslag under b) upptagna undantaget för kombinerad upplåtelse, vilken helt eller delvis utgöres av arrende som avses i 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen eller i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord, hänvisas i promemorian främst till den allmänna motiveringen. Beträffande den närmare avgränsningen av lagens tillämpningsområde anmärkes, att på grund av undantaget för upplåtelse som avses i 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen även sådan upplåtelse som åsyftas i näst sista stycket av nämnda paragraf (huggaretorp och annat därmed jämförligt arbetarboställe) undantages från lagens tillämpningsområde, ehuru endast vissa av specialregleringens bestämmelser äger tillämpning å dessa upplåtelser.

Remissyttranden över departementspromemorian

Promemorians uttalande rörande upplåtelser till samman slutningar av fiskare har väckt betänkligheter hos en remissinstans, nämligen *länsstyrelsen i Örebro län*, som anfört:

Kan ej den möjlighet, promemorian öppnar å denna punkt, bli svår att praktisera, särskilt om medlemmarnas antal är stort och nya medlemmar efter hand tillkommer? Föreligger verkligen tillräckliga materiella skäl till att i detta sammanhang skydda andra än fysiska personer? Icke annat än länsstyrelsen kan förstå måste risk föreligga, att i en dylik förening — kanske mot stadgarna — insmyger sig medlemmar, som snarare är amatör- än yrkesfiskare.

Den föreslagna lagtextens uttryck »inrättning, som icke avses i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom» har väckt kritik från *länsstyrelsen i Stockholms län*, som framhåller, att ordet »inrättning» icke återfinnes i det angivna lagrummet, samt anser det önskvärt med en närmare precisering i själva lagtexten av vad som i detta sammanhang åsyftas.

Lagberedningen, som icke gör någon invändning mot lagtextens formulering på denna punkt, ifrågasätter emellertid om icke motivens bestämning av vilka stiftelseupplåtelser som är att anse som undantagna har erhållit en alltför kategorisk och preciserad prägel.

Med anledning av en anmärkning i departementspromemorian därom, att den lapparna enligt särskilda författningsstadganden tillkommande fiskerätten självfallet icke beröres av att i promemorians lagförslag icke upptagits något undantag för upplåtelser från kronan och från ekklesiastika myndigheter, har *länsstyrelsen i Jämtlands län* anfört:

Länsstyrelsen anser, att lagen under inga förhållanden bör tillämpas å upplåtelse av rätt till fiske inom de områden, som blivit anvisade till lapparnas uteslutande begagnande, d. v. s. inom Jämtlands län de vid avvitringen för lapparna avsatta renbetesfjällen och de till utvidgning av dessa fjäll sedermera upplåtna områdena (2 § lagen den 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige). Jämlikt 55 § nämnda lag är, vad angår detta län, fjällapp berättigad att å utmark till angivna fjäll och områden bl. a. fiska. 56 § samma lag föreskriver -- jämte annat -- att, om inom om-

råde, som blivit till lapparnas uteslutande begagnande anvisat, upplåtelse av fiske kan ske utan fara för tillgången på fisk och utan besvärande intrång för lapparna, länsstyrelsen äger tillåta annan att mot avgift därstädes jämte lapparna utöva fiske. Den optionsrätt, som enligt 4 § berörda lagförslag tillerkännes fiskearrendator, skulle betaga länsstyrelsen möjligheten att bedöma, huruvida en fortsatt upplåtelse vore förenlig med lapparnas fiskerätt och övriga intressen. Detta utgör, enligt länsstyrelsens mening, ett vägande skäl för att från lagens tillämpningsområde undantaga upplåtelse av rätt till fiske inom ifrågakomna områden. Anmärkningen å s. 80 i promemorian, att den lapparna enligt särskilda författningsstadganden tillkommande fiskerätten självfallet icke berördes av lagen, torde endast gälla själva fiskerätten och icke nu angivna förhållanden.

Föredraganden

Första stycket

Beträffande första stycket ansluter jag mig till de nyss anförda uttalandena i promemorian. En remissinstans har ifrågasatt, huruvida skäl verkligen finns att i detta sammanhang skydda andra än fysiska personer. Naturligtvis kan det understundom vara vanskligt att avgöra, huruvida ett fiske som upplåtits till en sammanslutning bör betecknas som yrkesfiske eller eljest kan anses vara av väsentlig betydelse för medlemmarnas försörjning. Svårigheten torde emellertid ej vara så stor, att den bör föranleda att upplåtelser till sammanslutning undantages från fiskearrendelagens skydd. Även om sådana upplåtelser f. n. ej torde vara vanliga, kan det i vissa fall, t. ex. där större belopp erfordras för inköp av redskap m. m., måhända visa sig praktiskt för en grupp fiskare att bilda en sammanslutning, som arrenderar ett fiske. — Då begreppet fiskearrende bör avse jämväl de kombinerade upplåtelser, varå lagen är tillämplig, har begreppet fått utgå ur 1 § första stycket och flyttats till 2 §.

Andra stycket

Även beträffande detta stycke instämmer jag i vad som anförts i promemorian.

Tredje stycket

Som förut anförts har tredje stycket i promemorians lagförslag helt omarbetats. I sak innebär omarbetningen i stort sett följande. Det under a) upptagna undantaget för fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal ävensom undantaget under c) för upplåtelse av gemensamhetsfiske, oskiftat fiske eller annat samfällt fiske till delägare i fisket har helt slopats. Kvar står därefter av de i promemorian föreslagna undantagen *dels* undantaget under a) för fiskerätt som upplåtes i samband med upplåtelse på arrende av sådan jordbruksegendom, som tillhör kronan, utgör fastighet av ecklesiastisk natur eller förvaltas av universitet eller annan inrättning, som icke avses i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, *dels* sådan kombinerad upplåtelse, vilken helt eller delvis utgör socialt jordbruksarrende eller arrende som avses i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av

viss kommunal jord. I syfte att vinna en förenkling av lagtexten har denna omarbetats, varvid i stället för en beskrivning av de fall där lagen icke äger tillämpning använts metoden att positivt ange lagens tillämpningsområde. Därvid har gränsen dragits något annorlunda än i promemorians förslag.

Vad först angår upplåtelser från *e n s k i l d p e r s o n* är gränsdragningen densamma som i promemorians förslag. Om det i upplåtelsen ingående jordbruksarrendet är ett socialt arrende, d. v. s. är av den beskaffenhet som avses i 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen, blir fiskearrendelagen ej tillämplig. I annat fall blir sistnämnda lag emellertid att tillämpa, givetvis under de allmänna förutsättningar som finns upptagna i första och andra styckena i paragrafen. Till upplåtelse av enskild person får räknas även det i 2 kap. 49 § särskilt nämnda fallet, där jordbruksarrendet omfattar mark, som förvärvats av delägare i häradsallmänning m. m. men ej blivit införlivad med allmänningen. Dödsbo torde, liksom vid tillämpningen av 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen, vara att jämställa med enskild person.

En viss ändring i promemorians gränsdragning har däremot företagits beträffande upplåtelser från andra i 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen avsedda rättssubjekt än enskilda personer. Dessa rättssubjekt utgöres av dels bolag, föreningar och stiftelser, dels fideikommiss, dels häradsallmänningar jämte vissa andra allmänningar. I fråga om *b o l a g*, *f ö r e n i n g*, *s t i f t e l s e* och *a l l m ä n n i n g* av ifrågavarande slag avser 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen endast jordbruksarrende, som omfattar högst 50 hektar odlad jord. Vid större jordbruksarrenden gäller den sociala lagstiftningen däremot ej. I fall av kombination mellan fiskerätt och ett sådant större jordbruksarrende skulle fiskearrendelagen, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, därför bli tillämplig enligt promemorians förslag men ej enligt det nu framlagda förslaget. Vid en kombinerad upplåtelse, som omfattar fiskerätt i förening med arrende av jordbruk om mer än 50 hektar odlad jord, torde förhållandena emellertid knappast i något fall vara sådana, att fisket kan anses vara det väsentliga ändamålet med upplåtelsen. Enligt min mening kan det därför ej möta några betänkligheter att bortse från sådan kombination.

Beträffande upplåtelser från *f i d e i k o m m i s s* gäller det nyss sagda, därest jordbruksarrendet avser gård, torp eller annan jordbrukslägenhet, som lyder under huvudgården. Avser upplåtelsen däremot huvudgården eller en del av denna omfattas den aldrig av 2 kap. 49 § nyttjanderättslagen. Enligt promemorians förslag men ej enligt det nu framlagda förslaget kan vid en sådan upplåtelse, om fiskerätt ingår, fiskearrendelagen vara att tillämpa. Upplåtelser av dylikt slag torde emellertid vara sällsynta. Vidare är att märka, att upplåtelse som berör huvudgården enligt gällande bestämmelser rörande fideikommiss, fransett speciella undantagsfall, ej blir bindande för ny innehavare av fideikommisset. 1 kap. 9 § nyttjanderättslagen, som innehåller föreskrifter om bundenhet i viss utsträckning för ny innehavare, avser nämligen ej huvudgård. Under dessa omständigheter torde ej heller i fråga om huvudgård till fideikommiss den ändrade gränsdragningen i förhållande till promemorians förslag vara av egentlig praktisk betydelse.

I fråga om upplåtelser från k o m m u n gäller lagen den 12 april 1946 med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord. Lagen avser upplåtelse av jord, som i sin helhet ligger utom fastställd stadsplan eller byggnadsplan och har en areal av högst 50 hektar odlad jord. Om arealen odlad jord överstiger 50 hektar, torde en i upplåtelsen ingående fiskerätt knappast kunna vara det väsentliga. I övriga fall av upplåtelser som innefattar såväl jordbruksarrende som fiskerätt, på vilka den kommunala arrendelagen ej blir tillämplig, synes knappast någon anledning föreligga att tillämpa fiskearrendelagen.

K r o n o j o r d och e c k l e s i a s t i k j o r d m. m. omfattas ej av den sociala arrendelagstiftningen i nyttjanderättslagen. I detta fall har endast den ändringen gjorts i promemorians gränsdragning, att uttrycket »i samband med» ersatts av formuleringen att jordbruksarrende »ingår i» upplåtelsen. I sak torde detta ej innebära någon ändring. »I samband med» synes nämligen i detta fall böra tolkas som ett krav på att kombinerad upplåtelse enligt andra stycket skall föreligga.

Jag vill understryka, att vad jag nu anfört rörande tredje stycket endast avser kombination mellan upplåtelse av fiskerätt och jordbruksarrende. Avser upplåtelsen blott fiskerätt eller fiskerätt i kombination med annan nyttjanderätt än jordbruksarrende, gäller givetvis reglerna i första och andra styckena även för upplåtelser från andra rättssubjekt än enskilda personer.

Vad angår fiskearrendelagens verkningar på den lapparna enligt särskilda författningsstadganden till k o m m a n d e f i s k e r ä t t e n kan, såsom länsstyrelsen i Jämtlands län framhållit, vissa svårigheter uppkomma. Om exempelvis en upplåtelse av fiskerätt inom område, som blivit anvisat till lapparnas uteslutande begagnande, ansetts kunna företagas utan fara för tillgången på fisk och utan besvärande intrång för lapparna och alltså stått i överensstämmelse med lagen den 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige, kan förhållandena ha ändrats i dessa hänseenden vid arrendeperiodens utgång. Skulle fiskearrendatorn i ett sådant fall under återopande av sin optionsrätt få arrendet förlängt, kunde detta sägas stå i mindre god överensstämmelse med grunderna för nyssnämnda lag. Jag förutsätter emellertid, att dessa svårigheter kan bemästras, i erforderligt fall med anlitande av möjligheterna till dispens från bestämmelsen om optionsrätt.

2 §.

I 2 § har med stadgandet i 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen som förebild upptagits regler om avtalets form. Beträffande motiven torde jag i första hand få hänvisa till den allmänna motiveringen samt till sistnämnda lagrums förarbeten. Paragrafen överensstämmer i sak med såväl bestämmelsen i nyttjanderättslagen som promemorieförslaget. Vissa redaktionella jämkningar har emellertid företagits.

Vid remissbehandlingen av promemorian gjorde *kammarkollegiet* några erinringar i fråga om den redaktionella utformningen av denna paragraf.

Kollegiet ansåg det önskvärt, att i lagtexten tydligare utsades att någon nyttjanderätt ej kunde göras gällande med stöd av ett muntligt avtal, samt anförde härom att redan transponeringen av de i 2 kap. 1 § nyttjanderättslagen använda orden »har fastigheten övertagits till brukande mot lega» till uttrycket i 2 § andra stycket av lagförslaget »har fiskearrendator börjat utöva rättighet, som ingår i upplåtelsen», ur denna synpunkt ingav betänklighet. Orden i tredje stycket »rättigheten upphörde» syntes enligt kollegiet i ganska hög grad fördunkla innebörden av ifrågavarande formkrav.

Även om vad kammarkollegiet sålunda anfört icke kan fränkännas ett visst berättigande, torde det dock enligt min mening med erforderlig tydlighet framgå av sammanhanget, att med ordet »rättighet» här åsyftas en befogenhet enligt ett muntligt avtal, som icke rättsligen kan göras gällande i enlighet med sitt innehåll men dock, om avtalsbestämmelserna icke efterleves, under vissa förutsättningar kan föranleda skadeståndsskyldighet för upplåtaren gentemot fiskearrendatorn. Då lagtexten synes bli alltför komplicerad, om detta uttryckligen skall angivas, har någon omformulering i den av kammarkollegiet förordade riktningen icke företagits.

Rörande den närmare innebörden av bestämmelserna i förevarande paragraf må i övrigt anföras följande.

Första stycket

Genom detta stadgande göres skriftlig form obligatorisk för upplåtelser av fiskearrenden som är av beskaffenhet att falla under lagen. Muntliga avtal om dylika arrenden saknar verkan som upplåtelseavtal. Enligt andra stycket skall dock sådant avtal, om rättighet däri börjat utövas, få viss verkan. Upplåtelseavtalet skall innehålla samtliga villkor som betingas. Ändringar eller tillägg till det skriftliga avtalet blir utan verkan, om de ej omfattas skriftligen. Härutinnan, liksom i fråga om tolkningen i övrigt av paragrafen, må hänvisas till förarbetena till nyttjanderättslagens motsvarande regel. Såsom av nämnda förarbeten framgår avses emellertid endast sådana ändringar eller tillägg som har karaktären av egentliga kontraktsbestämmelser. Andra tilläggsöverenskommelser erhåller, även om de härleder sig från arrendeförhållandet, giltighet mellan parterna.

Såsom ovan antytts gäller bestämmelsen i första stycket endast upplåtelser av sådana fisken som är av den natur att de kan erhålla lagens skydd. Upplåtelse, vars ändamål icke är yrkesfiske eller fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning, d. v. s. i första hand alla upplåtelser till amatörfiske, beröres icke. Sådan upplåtelse kan alltså utan hinder av förevarande bestämmelse med giltig verkan företagas muntligen.

Andra stycket

Ansvaret för att skriftlig form iakttages har lagts på upplåtaren. Har arrendatorn börjat utöva rättighet som ingår i upplåtelsen kan han, om skriftligt avtal ej kommer till stånd, tillerkännas skadestånd för den skada som därigenom tillskyndas honom. Med regeln avses att fiskearrendatorn

skall erhålla ersättning både för direkta förluster, exempelvis arbete som han nedlagt på fiskevårdande åtgärder, och den vinst som uteblivit till följd av att gilligt arrendeavtal ej kommit till stånd. En förutsättning för arrendatorns skadeståndsrätt är dock att det ej berott på honom att skriftligt avtal ej upprättats. En vägran från arrendatorns sida att underteckna skriftlig handling medför alltså att han går förlustig rätten till skadestånd. Därutöver kan naturligen upplåtaren i sådant fall kräva att arrendatorn skall upphöra med fisket. Någon skadeståndsskyldighet ådrager sig däremot icke denne genom en vägran att underteckna skriftligt kontrakt.

Tredje stycket

Motsvarande regel beträffande jordbruksarrenden återfinnes i 2 kap. 1 § tredje stycket nyttjanderättslagen. Såsom tidpunkt för rättighetens upphörande torde böra betraktas den dag arrendatorn enligt myndighets beslut eller rättsförhållandet mellan parterna är lagligen skyldig att upphöra med utövandet av rättigheten.

3 och 4 §§.

Dessa paragrafer innehåller reglerna om minimitid och optionsrätt samt motsvarar i huvudsak 2 kap. 2 § första stycket och 50—52 §§ nyttjanderättslagen. Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen. I förhållande till departementspromemorians förslag har den ändringen gjorts, att en motsvarighet till stadgandet i 2 kap. 52 § nyttjanderättslagen rörande tillkännagivande från arrendator att han ej vill begagna sig av sin optionsrätt införts i 4 §. Enligt promemrieförslaget blev samma stadgande i stället tillämpligt genom en hänvisning i 7 §. Härjämte har andra stycket av 4 § i promemrieförslaget inarbetats i en särskild paragraf (5 §). På förslag av lagberedningen har vidare avfattningen av 3 § bringats i närmare överensstämmelse med motsvarande stadgande i 2 kap. 2 § nyttjanderättslagen genom att i första stycket andra punkten det i promemorian föreslagna ordet »gälla» utbyts mot »anses ingånget» samt ordet »likväl» fått utgå. Även i övrigt har vissa redaktionella jämkningar företagits.

5 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak 4 § andra stycket i promemrieförslaget men har, i anslutning till stadgandet i 3 § första stycket i förevarande förslag, utvidgats till att avse icke blott gemensamhetsfiske utan även huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid. Stadgandet, som ej har någon direkt motsvarighet i nyttjanderättslagen, innehåller en erinran om vad som även utan uttrycklig bestämmelse torde gälla. Som en dylik erinran torde detsamma dock kunna vara av visst värde för det praktiska rättslivet.

6 §.

Paragrafen överensstämmer, frånsett en redaktionell jämkning, med 5 § i promemrieförslaget samt har sin närmaste motsvarighet i nyttjanderätts-

lagen i dennas 2 kap. 28 §. Den behandlar arrendets bestånd mot ny ägare, då i upplåtelsen ingår nyttjanderätt till markområde eller byggnad eller hyresrätt till del av hus. Skulle i något fall markområde eller byggnad, som avses i paragrafen, vid överlåtelsen icke ingå i den nye ägarens förvärv, torde skydd icke kunna komma i fråga på grund av bestämmelserna i förevarande paragraf. Självfallet kan emellertid även i sådant fall fiskerättens bestånd mot nye ägaren tryggas genom inteckning, därest i avtalet ej annat stadgats, eller vara skyddat genom förbehåll. Skulle emellertid fiskerätten av förut antydd orsak upphöra att gälla, synes rättsförhållandet beträffande återstoden av upplåtelsen böra bedömas enligt reglerna i nyttjanderättslagen.

I fråga om lagtextens uttryck »hus eller annan byggnad eller del av hus» framhölls i *departementspromemorian*, att orsaken till att begreppet byggnad nämnts särskilt var att begreppet hus möjligen icke täckte varje slags byggnad, av vilken tillträde enligt förevarande paragraf kunde ske. *Kammarkollegiet* har emellertid gjort invändning mot användningen av begreppet »byggnad» samt anför:

Genom att med »hus» sidoställes »annan byggnad» åsyftas att undvika risken av en snäv tolkning av begreppet hus. Om detta över huvud har någon praktisk betydelse innebär det en anvisning att nyttjanderättsobjektet kan vara något annat än som avses med hus i 3 kap. 1 § nyttjanderättslagen. Lämpligheten av att här införa begreppet byggnad är dock diskutabel i betraktande av att till grund för tolkningen ej kan läggas den innebörd som i byggnadslagstiftningen och därtill anknuten rättspraxis givits åt termen byggnad.

Kammarkollegiets erinring har icke föranlett ändring av lagtextens utformning. Användningen av uttrycket byggnad i detta sammanhang synes motiverad bl. a. med hänsyn till att t. ex. större fiskebyggnader, som ej kan betecknas som hus, i vissa fall torde kunna vara föremål för tillträde i lagens mening.

7 §.

Första stycket i 7 § överensstämmer i sak med 6 § i departementspromemorians förslag och har i fiskeristyrelsens förslag sin motsvarighet i 13 § tredje stycket. Motsvarande stadgande rörande jordbruksarrende, som återfinnes i nyttjanderättslagen 2 kap. 9 § första stycket, har delvis annan innebörd. Sålunda är dödsbo, som önskar överlåta arrendet, enligt sistnämnda lagrum skyldigt att i första hand hembjuda jordägaren att återtaga fastigheten.

Såsom framgår av paragrafens lydelse medför ej arrendatorns död att arrendeförhållandet upphör. Skulle emellertid dödsbodelägarerna icke vilja vidbliva arrendet, kan de antingen uppsäga avtalet, i vilket fall arrendet upphör å tid som sägs i 2 kap. 39 § nyttjanderättslagen, eller ock i sitt ställe sätta annan med vilken upplåtaren skäligen kan nöjas. I det senare fallet har dödsbodelägarerna möjlighet att betinga sig ersättning för arrenderättens värde.

Andra stycket har i sak samma innehåll som 13 § fjärde stycket i fiskeri-

styrelsens förslag samt 2 kap. 9 § andra stycket nyttjanderättslagen. Promemorieförslaget 6 § innehöll ej något andra stycke. I stället hänvisades i dess 7 § till den del av det nyssnämnda lagrummet i nyttjanderättslagen, som motsvarar första punkten i det nu behandlade stycket.

Vid remissbehandlingen av fiskeristyrelsens betänkande föreslog tre remissinstanser, nämligen *lagberedningen*, *arrendenämnden i Blekinge län* samt *länsstyrelsen i Uppsala län*, att dödsbo, som önskade sätta annan fiskearrendator i sitt ställe, skulle vara skyldigt att liksom vid jordbruks- och lägenhetsarrende i första hand hembjuda nyttjanderätten till upplåtaren. Lagberedningen förordade därvid, att hembudsskyldigheten utformades i enlighet med vad som gäller vid lägenhetsarrende.

Mot de tre remissinstansernas förslag om hembudsskyldighet anfördes i *departementspromemorian*:

Vid fiskearrenden torde upplåtaren i flertalet fall vara mindre beroende av arrendatorns person än som är fallet vid jordbruksarrenden. Stadgande om hembudsskyldighet torde därför kunna undvaras. Därtill kommer att en bestämmelse om hembudsskyldighet nödvändigt måste föra med sig bestämmelser angående förfarandet i sådana fall, då upplåtaren visserligen är villig att återtaga arrendet men vägrar att erlægga den av dödsboet begärda lösensumman. Sådana bestämmelser skulle åtskilligt komplicera lagtexten och säkerligen ge upphov till flera tvister vid tillämpningen än den av fiskeristyrelsen föreslagna regeln.

Som motivering för att i promemorians 7 § hänvisning skett endast till första delen av 2 kap. 9 § andra stycket nyttjanderättslagen anfördes i promemorian följande.

Går änkan i nytt gifte torde det, oftare än vid markarrenden, kunna inträffa att mannen icke bedriver fisket. Då i sådana fall upplåtaren icke kan åberopa, att annan person än förut bedriver fisket, torde skälet till att upplåtaren skall kunna uppsäga arrendet ha bortfallit. På grund av nu anförda skäl torde änkan böra medges rätt att fortsätta med arrendet, även om hon ingår nytt äktenskap. Även med hänsyn till att makarna i ett äktenskap numera ofta har var sin förvärvskälla samt att de enligt giftermålsbalkens regler bedömes såsom två självständiga rättssubjekt, framstår en sådan ordning som naturlig.

Vid remissbehandlingen av promemorian har vissa invändningar riktats mot dennas förslag i de båda nämnda hänseendena. Beträffande frågan om hembudsskyldighet framhåller *lantbruksstyrelsen*, att sådan skyldighet föreligger både vid jordbruksarrende och lägenhetsarrenden. Promemorians regler borde jämkas till överensstämmelse med vad som gällde vid lägenhetsarrende. Det torde enligt styrelsens mening ligga i sakens natur, att jordägaren även vid upplåtelse av fiskerätt måste fästa ett icke obetydligt avseende vid arrendatorns person. *Arrendenämnden i Norrbottens län* uttalar, att rimlig hänsyn till upplåtaren synes böra föranleda att hembud går före överlåtelse av arrendet.

Promemorians förslag i fråga om rätt för livstidsarrendators änka att behålla arrendet vid nytt gifte har från några remissinstanser föranlett kritik, delvis ur redaktionella synpunkter. *Hovrätten för Övre Norrland* utta-

lar sålunda, att den begränsade hänvisningen till andra stycket av 9 § i 2 kap. nyttjanderättslagen, varigenom styckets senare del undantogs, tvärt emot vad som enligt motiven åsyftades torde medföra den verkan att änka vid omgifte ovillkorligt skulle frånträda fiskearrendet. I stort sett samma synpunkt anföres av *arrendenämnden i Norrbottens län*. *Lagberedningen* ifrågasätter huruvida — oavsett den lösning som ur saklig synpunkt i detta fall borde tilläggas företräde — en sådan avvikelse från nyttjanderättslagens regler som föreslagits i promemorian bör vidtagas i detta sammanhang. *Arrendenämnden i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område* förordar, att 2 kap. 9 § i sin helhet göres tillämplig på fiskearrenden i enlighet med vad fiskeristyrelsen föreslagit.

Föredraganden. Vad först angår frågan om hembudsskyldighet torde upplåtaren, såsom framhålles i departementspromemorian, vid fiskearrenden vara mindre beroende av arrendatorns person än vid jordbruksarrenden. I sistnämnda fall kan tvistigheter lättare uppkomma, t. ex. i fråga om den jordägaren åliggande byggnadsskyldigheten. Härjämte bör beaktas, att hembudsskyldigheten med nödvändighet leder till ett tämligen komplicerat förfarande. Även om arrendatorns person givetvis icke helt saknar betydelse för upplåtare av fiskerätt, har jag med hänsyn till de angivna omständigheterna funnit övervägande skäl tala mot hembudsskyldigheten.

I fråga om rätt för livstidsarrendators änka att behålla nyttjanderätten vid omgifte finner jag vad som anförts i promemorian icke utgöra tillräckligt skäl att avvika från nyttjanderättslagens reglering. Jag förordar alltså ett stadgande i full överensstämmelse med 2 kap. 9 § andra stycket nyttjanderättslagen.

8 §.

Denna paragraf motsvaras i departementspromemorians förslag av hänvisningar i förslagets 7 § till 2 kap. 7 § och 8 § första stycket nyttjanderättslagen. I sak har någon förändring icke företagits i promemrieförslaget i denna del.

Någon motsvarighet till stadgandet i 2 kap. 8 § andra stycket nyttjanderättslagen om rätt för arrendator att, då arrendeavtalet avser viss tid som ej understiger tio år, frånträda arrendet eller sätta annan i sitt ställe har icke upptagits i förevarande förslag. I promemorian anfördes i detta hänseende:

Det kunde övervägas att stadga rätt för arrendatorn att under löpande arrendetid, ev. med rätt till lösen, frånträda avtalet då viss tid gått eller då arrendeavtalet slutits för viss längre tid (jfr 2 kap. 8 § andra stycket nyttjanderättslagen). Men då det i vissa fall skulle kunna bli svårt för upplåtaren att få arrendet utarrenderat ånyo på lika förmånliga villkor som förut, synes det bäst att i detta hänseende avvakta erfarenheterna från lagens tillämpning. Det kan nämligen antagas, att en sådan uppsägningsrätt skulle kunna minska jordägarnas villighet att upplåta fiskearrenden.

Föredraganden. De i 8 § föreslagna stadgandena är enligt min mening av den praktiska betydelse för parterna, att de lämpligen bör fullständigt in-

tagas i fiskearrendelagen i stället för att göras tillämpliga genom hänvisning till lagrum i nyttjanderättslagen. På de skäl som angivits i promemorian föreslår jag ingen motsvarighet i fiskearrendelagen till stadgandet i 2 kap. 8 § andra stycket nyttjanderättslagen. Frågan synes för övrigt, då det gäller fiskearrenden, i regel sakna praktisk betydelse. Arrendeperioderna torde mera sällan avse så lång tid som tio år och när så är fallet torde det sällan finnas skäl för upplåtaren att motsätta sig en överlåtelse av arrenderätten.

9 §.

Genom denna paragraf, som i huvudsak motsvarar 7 § i promemorians lagförslag, göres vissa bestämmelser i nyttjanderättslagen tillämpliga på sådana upplåtelser, som omfattas av fiskearrendelagen. På grund av fiskearrendenas natur kan de för markarrendena gällande reglerna icke alltid tillämpas i full utsträckning; giltigheten anges därför beträffande reglerna i 2 kap. nyttjanderättslagen skola inträda i tillämpliga delar. I fiskeristyrrelsens förslag undveks i stort sett hänvisningar till nyttjanderättslagen. Skälen för att metoden med sådana hänvisningar likväl valts i det nu framlagda förslaget har behandlats i den allmänna motiveringens avsnitt rörande den lagtekniska utformningen av fiskearrendelagen.

Bestämmelserna i 1 kap. nyttjanderättslagen skall i den mån icke annat följer av stadgandena i 1—8 §§ i fiskearrendelagen tillämpas även på fiskearrenden. Avtal om fiskearrende på viss tid blir alltså enligt 1 kap. 1 § nyttjanderättslagen i regel icke bindande mer än femtio år beträffande fastigheter på landet och tjugufem år beträffande fastigheter i stad. För upplåtelse från kronan gäller dock, enligt 8 § i kapitlet, icke någon tidsbegränsning. Skriftligt avtal kan enligt 2 § och vissa bestämmelser i inteckningsförordningen intecknas.

De ändringar som företagits i promemorians 7 § föranledes i några fall av att direkt i lagtexten intagits vissa bestämmelser utöver dem som återfinnes i promemoriaförslaget. Sålunda har som tidigare anförts hänvisningarna till nyttjanderättslagen 2 kap. 7 §, 8 § första stycket och 52 § utan ändring i sak ersatts med direkta stadganden i respektive 8 § andra och första styckena samt 4 § i förevarande lagförslag. Hänvisningen till 2 kap. 9 § andra stycket första delen har med viss ändring i sak utbytt mot ett andra stycke i 7 §. Undantaget för elektrisk anläggning har utgått vid hänvisningen till nyttjanderättslagen 2 kap. 18 §. I övrigt har en uppdelning skett av hänvisningarna på två grupper, varvid den ena gruppen lagrum gjorts tillämplig endast å kombinerade upplåtelser, i vilka ingår jordbruksarrende. I samband därmed har hänvisningarna utvidgats till att avse även bestämmelserna om underhållsskyldighet och syn i 10—13 §§ i 2 kap. nyttjanderättslagen, varvid hänvisningen till 61 § utgått. Slutligen har hänvisning införts till 24, 35 och 45—48 §§ samt vissa redaktionella jämkningar företagits.

Departementspromemorian

Beträffande innebörden av de regler i 2 kap. nyttjanderättslagen, som enligt hänvisningarna i förevarande paragraf skall gälla vid fiskearrende, hänvisas i promemorian i första hand till den av Skarstedt—Ekberg—Andersberg utgivna kommentaren till 1943 års arrendelagstiftning. Härjämte anföres bl. a. följande.

Det i 2 kap. 3 § stadgade ovillkorliga förbudet för upplåtaren att förbehålla sig (eller efterföljande ägare) rätt att frånträda avtalet före arrendetidens slut lider enligt lagrummet i fråga av vissa undantag. Några av dessa undantag torde icke böra förekomma vid fiskearrenden. Sålunda torde den i 27 § andra stycket jordägaren tillerkända rätten att frånträda avtalet icke böra erhålla tillämpning vid fiskearrenden, enär sådant fall som där avhandlas praktiskt taget aldrig torde förekomma vid sådana arrenden. Såsom även fiskeristyrelsen föreslagit torde ej jordägaren böra äga rätt att frånträda avtalet av den anledningen, att arrendatorn försatts i konkurs (33 § andra stycket). Ej heller torde sådant fall som omnämnes i 35 § (övergivande av fastigheten) böra medföra rätt för upplåtaren att återtaga arrendet. Fiskerättslagens regler mot vanskötsel jämte bestämmelserna i 36 § torde här kunna anses tillfyllestgörande. Att upplåtaren i ovannämnda fall har rätt till ersättning för skada som han kan ha lidit torde framgå av allmänna rättsregler.

Vidare uttalas i promemorian, att ej heller hänvisningen i 2 kap. 3 § nyttjanderättslagen till 9 § i samma kapitel bör gälla vid fiskearrenden. Här- om får jag hänvisa till vad som anförts i motiven till 7 § förevarande lag. I promemorian anföres därefter:

De i 14—16 §§ upptagna reglerna torde böra erhålla tillämpning å upplåtelser som omfattas av lagen. Det är att märka att, ehuru tillträdessyn och avträdessyn ej stadgats för nu ifrågavarande upplåtelser, syn (särskild sådan) likväl kan komma att företagas på grund av bestämmelserna i nu nämnda paragrafer. I sådant fall skall beträffande synen reglerna i 11—13 §§ tillämpas. Skulle parterna, då i upplåtelsen ingår jordbruksarrende, frivilligt föranstalta om tillträdes- eller avträdessyn, torde dessutom reglerna i 11—13 §§ för sådant fall böra analogiskt tillämpas. Då sådan syn ej hållits, torde vid tvist om storleken av ersättning som arrendatorn kan vara berättigad till denna få bestämmas i rättegång vid domstol.

Reglerna i 17 § torde i vad de angå för jordbruket nyttig anläggning och jordförbättring vid tillämpningen även böra anses gälla exempelvis fiskebyggnad samt dessutom särskilda åtgärder till förbättrande av fiskets avkastning eller höjande av dess värde. Att en sådan ersättningsrätt stadgas för fiskearrendatorn är, förutom av rättvisehänsyn, motiverat av det samhällsekonomiska intresset att åtgärder vidtages i syfte att rationalisera driften och höja avkastningens värde. För godkännande som sägs i andra stycket torde i stället för där angivna tjänstemän böra anlitas fiskeriintendent eller hushållningssällskaps fiskeriassistent.

Beträffande 18, 19, 20, 22 och 23 §§ torde inga svårigheter vid tillämpningen behöva befaras.

Beträffande 25, 26 och 27 §§ må anmärkas, att den i 26 § första stycket arrendatorn tillagda ersättningsrätten torde kunna analogiskt tillämpas å fiskevatten, exempelvis för det fall att en bestående försämring av fisket inträtt genom kraftverksbygge, sjöreglering, vattenförorening el. dyl.

Beträffande 29—32 §§ kan helt hänvisas till den förut omnämnda kommentaren till arrendelagstiftningen. Beträffande 33 § första och tredje styckena och 34 § hänvisas till vad fiskeristyrelsen anfört (betänkandet s. 54).

36 § föreslås i sin helhet bli tillämplig. Vissa av de angivna fallen kommer väl endast sällan i tillämpning. Med hänsyn till att fiskearrendelagen kan komma att omfatta sådana arrenden som, ehuru de huvudsakligen avser utövande av fiske, dock innefattar ett mindre jordbruk — exempelvis i det fall att arrendet icke omfattas av sociala arrendelagen på den grund att ägaren bor på fastigheten — synes samtliga i paragrafen upptagna förverkandeanledningar böra medtagas. Begreppet vanvård av fastigheten får anses inbegripa vanskötsel av fisket. Såsom fiskeristyrelsen (betänkandet s. 57) framhållit bör för avgörandet av huruvida vanskötsel av fisket förekommit, stadgandet i 30 § fiskerättslagen läggas till grund.

Beträffande 37—43 §§ må anmärkas, att genom bestämmelsen i 41 § en preskriptionstid av två år från avtalets upphörande stadgas beträffande fordringsanspråk på grund av arrendeavtalet samt att jordägaren enligt 42 § tillerkänts retentionsrätt.

Arrendenämnderna föreslås liksom enligt fiskeristyrelsens förslag erhålla samma befogenheter som vid jordbruksarrenden. 49 a § bör därför äga giltighet även å upplåtelser enligt denna lag. Däremot föreslås icke någon ändring i arrendenämndens sammansättning vid behandling av ärenden rörande fiskearrenden. Skulle nämnden i särskilt fall behöva anlita fiskeriteknisk sakkunskap, lär såsom fiskerättskommittén framhållit (s. 309), hänvändelse kunna göras till statens fiskeritjänsteman (fiskeriintendenten). Även hushållningssällskapets fiskeriasistent torde i nu avsedda ärenden kunna tillhandagå med upplysningar och yttranden.

52—56 §§. Genom bestämmelsen i 53 § erhåller upplåtaren bl. a. samma rätt som vid sociala jordbruksarrenden att återtaga arrendet, då arrendatorn påtagligen eftersatt sina förpliktelser enligt arrendeavtalet eller upplåtaren avser att han själv eller viss anhörig skall bruka arrendet.

Med i 58 § andra stycket avsedd allmän svarare missväxt torde kunna jämföras exempelvis fiskpest, i de fall den nedsätter fiskets avkastning i en grad som motsvarar skördeminskningen på grund av sådan missväxt.

61 § synes böra erhålla tillämpning även å fiskearrenden enligt denna lag. Enligt 66 § har parterna möjlighet att påkalla arrendenämndens granskning av avtalet. Vad i paragrafen sägs angående uppgift om arealen av odlad jord torde beträffande fisket böra gälla uppgifter till ledning för beräkning av fiskets avkastning samt uppgifter angående arrendatorns övriga förvärvsverksamhet i de fall sådan förekommer. Att införa särskilt stadgande därom i denna lag torde dock icke vara behövt. Stadgandet i 67 § att, i fall arrendatorns rätt till nytt arrende förfallit på den grund att jordägaren avsett att han själv eller anhörig skulle bruka arrendet, upplåtaren ej skall äga utan arrendenämndens tillstånd försälja fastigheten innan två år förflutit eller utarrendera den ånyo inom fem år, synes böra i sin helhet äga tillämpning på nu ifrågavarande upplåtelser. Förbudet mot försäljning av fastigheten innan två år gått torde äga särskild berättigande då fiskerättsupplåtelsen omfattar fiske som utgör särskild fastighet. Men även då så icke är fallet synes samma bestämmelser böra gälla som vid jordbruksarrenden. Förseelse mot vad i 67 § stadgas kan åtalas efter angivelse av arrendenämnd enligt reglerna i 69 §.

Remissyttranden över departementspromemorian

Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har framförts önskemål såväl om begränsning som om utvidgning av den omfattning, i vilken 2 kap. nyttjanderättslagen gjorts tillämplig på fiskearrende.

Begränsning av tillämpligheten av 2 kap. nyttjanderättslagen har föreslagits beträffande fyra stadganden. *Arrendenämnden i Västmanlands län* uttalar sålunda, att hänvisningarna till 19 §, som behandlar arrendatorns rätt att från den arrenderade fastigheten bortföra gödsel och stråfoder, samt 20 §, som ger regler för nyodling och betesbruk, bör kunna utgå, eftersom det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen är idkande av fiske. *Hovrätten för Övre Norrland* framställer intet yrkande i denna del men framhåller, att hänvisning till 19 § kan vara erforderlig för kombinerade upplåtelser.

En annan begränsning har föreslagits av *Sveriges lantbruksförbund*, som ifrågasätter det lämpliga i att låta den för de sociala jordbruksarrendena gällande underhållsregeln i 61 § bli tillämplig på fiskearrenden. Förbundet anför härom:

Det torde numera råda enighet om att bestämmelsens avvägning av parternas underhållsskyldighet är felaktig till jordägarens nackdel. Den minskning som skett i antalet sociala jordbruksarrenden anses till övervägande delen bero av att jordägarens underhållsskyldighet i regel icke gör det lönsamt att arrendera ut jord under specialregleringen. Förbundet åberopar här lantbruksstyrelsens framställning av den 25 november 1953 ang. ändring i 2 kap. 53 § nyttjanderättslagen (s. 14).

Vidare har *hovrätten för Västra Sverige*, *lantbruksstyrelsen* och *arrendenämnden i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område* förordat en begränsning av giltigheten av 67 §. I detta lagrum stadgas förbud för fastighetsägare, som begagnat sin rätt enligt 53 § att bryta arrendatorns optionsrätt för att själv bruka fastigheten eller låta någon honom närstående göra detta, att utan tillstånd av vederbörande arrendenämnd inom viss tid sälja eller ånyo utarrendera fastigheten. Såväl hovrätten som lantbruksstyrelsen förordar att, i enlighet med 21 § i fiskeristyrelsens förslag, förbudet skall tillämpas endast vid förnyad nyttjanderättsupplåtelse och således icke vid försäljning av fastigheten. Arrendenämnden förordar den begränsningen, att förbudet mot försäljning endast skall avse särskilda fiskefastigheter. En närmare motivering lämnas av lantbruksstyrelsen som anför:

Förbudet att, innan två år gått, utan arrendenämndens tillstånd försälja fastighet, beträffande vilken arrendet förfallit genom att ägaren avsett att han själv eller någon nära anhörig skulle bruka densamma, må ha sitt berättigande i de sällsynta fall då det gäller fiske, som utgör särskild fastighet. Normalt torde emellertid fisket representera endast en mindre del av värdet av den fastighet, till vilken detsamma hör. En bestämmelse, som innebär att jordägaren, därest han återtagit fisket under eget bruk, senare under en ganska lång tid skulle vara vid straffansvar förhindrad att sälja fastigheten kan därför leda till orimliga resultat. Styrelsen kan som exempel härpå peka på det fallet att till en medelstor eller större jordbruksfastighet hör ett förhållandevis obetydligt fiske, vilket för ett ringa belopp varit upplåtet till en yrkesfiskare. Om lagen skulle utformas så att jordägaren, därest han skulle återtaga fisket under eget bruk, under två år efter återtagandet icke skulle äga rätt att överlåta fastigheten utan tillstånd av arrendenämnden, kan det starkt befaras att jordägaren, för att ha fria händer vid en eventuell försäljning, skulle söka bringa arrendet att upphöra så snart detta låter sig

göra. Möjligheten att söka dispens hos arrendenämnden torde nämligen icke av jordägaren komma att uppfattas som tillräcklig garanti för att han ej på ett enligt hans mening otillbörligt sätt skall bli hindrad i sina dispositioner beträffande fastigheten.

Utvidgning av tillämpligheten av 2 kap. nyttjanderättslagen har föreslagits i flera avseenden. *Hovrätten för Övre Norrland* ifrågasätter sålunda tillämpning, i vart fall på de kombinerade upplåtelse- och avträdessyn. *Sveriges lantbruksförbund* framhåller, att underhållsregeln i den enligt promemorieförslaget tillämpliga 61 § torde vara omöjlig att tillämpa utan syn. *Lagberedningen* behandlar frågorna om syn samt, i samband därmed, ersättningsreglerna i 2 kap. 16 § samt 17 § andra och tredje styckena. Beredningen anser sig icke kunna utan ytterligare utredning ta ståndpunkt till de berörda spörsmålen men anför följande.

I promemorieförslaget har icke upptagits någon hänvisning till de i 2 kap. 10—13 §§ meddelade bestämmelserna om till- och avträdessyn. En följd härav är att bevisning om den upplåtna fastighetens skick vid tillträdet och vid avträdet kan föras med vilka bevismedel som helst samt att frågan om bevisningens verkan är att bedöma enligt de allmänna reglerna om fri bevisprövning. I promemorian antydes möjligheten att kontrahenterna frivilligt föranstaltar om till- och avträdessyn samt att för sådant fall reglerna om förfarandet och klandertalan mot synen analogiskt skall tillämpas. Huruvida en dylik överenskommelse kan omfatta även föreskrift om synens bevisverkan samt om tid och sätt för klandertalan, vilka frågor helt är av processuell natur, synes dock oviss. Uppenbart möter icke något hinder för att kontrahenterna hänskjuter frågan om fastighetens skick till skiljedom. En sådan dom förutsättes enligt 2 kap. 10 § nyttjanderättslagen kunna, liksom överenskommelse, ersätta syn. Särskild uppmärksamhet påkallar i detta sammanhang sambandet mellan synreglerna och de ersättningsbestämmelser som är meddelade i 2 kap. 16 § samt 17 § andra och tredje styckena nyttjanderättslagen. I promemorieförslaget har icke upptagits någon hänvisning till det i 2 kap. 12 § fjärde stycket inrymda stadgandet angående sambandet med ersättningsbestämmelserna i 17 §, men väl till 16 §, som även bygger på ett dylikt samband. Promemorian lämnar icke någon ledning för bedömning av spörsmålet hur förslaget i nu anmärkta hänseenden skall uppfattas. En utväg vore att låta de frågor som härvid uppkommer, om ej överenskommelse kan träffas, avgöras i rättegång. Vid en sådan lösning torde emellertid i allmänhet stora svårigheter inställa sig i fråga om bevisningen, särskilt vad angår fastighetens skick vid tillträdet. Det nu sagda hänför sig även till de fall att arrendet omfattar allenast fiskevatten. Förslagets 7 § likställer med åtgärder enligt 2 kap. 17 § andra och tredje styckena nyttjanderättslagen för fisket nyttig anläggning och fiskevårdande åtgärder. Av intresse är i detta sammanhang en jämförelse med lägenhetsarrendet; i fråga om sådant arrende är fråga om tillämpning uteslutna såväl reglerna om till- och avträdessyn som ock stadgandena i 16 och 17 §§. Denna ståndpunkt skulle, vad angår fiskearrende, leda till att arrendatorns rätt till ersättning för fiskeanläggning och fiskevårdande åtgärder skulle bero av därom träffad överenskommelse. I varje fall kan ifrågasättas huruvida den tvingande karaktären av de nu anmärkta lagrummen bör bibehållas (jfr 8 § andra stycket i förslaget).

Beträffande hänvisningen till 18 § »utom i vad angår elektrisk anläggning» uttalar *arrendenämnden i Västmanlands län*, att även hus eller annan i fiskearrende ingående byggnad numera torde vara elektrifierad.

Någon hänvisning till 24 §, som behandlar det fall att fastighetsägaren lämnat arrendatorn kreatur eller redskap till fastighetens bruk, upptogs icke i promemorian. *Hovrätten för Övre Norrland* ställer sig frågande till grunden härför och uttalar, att lagrummet torde vara fullt tillämpligt icke blott vid kombinerade upplåtelser utan jämväl på enbart fiskearrende (nät, skötar, fiskebåtar).

Begränsningen av hänvisningen till 33 §, som reglerar frågan om arrendets bestånd då arrendatorn försatts i konkurs, kritiseras av *lantbruksstyrelsen* och *arrendenämnden i Västmanlands län*. Styrelsen, som ifrågasätter om icke andra stycket borde bli tillämpligt i samma omfattning som vid lägenhetsarrende, påpekar att uteslutningen av detta stycke innebär, att vid fiskearrendators konkurs rätt att frånträda avtalet skulle inträda för konkursboet men ej för jordägaren. Styrelsen uttalar, att i promemorian någon egentlig motivering härför ej lämnats, samt fortsätter:

I fiskeristyrelsens betänkande hänvisades emellertid i detta avseende till att enligt 2 kap. 70 § andra stycket nyttjanderättslagen 33 § samma kap. endast i begränsad omfattning skall tillämpas i vad gäller lägenhetsarrende. Jordägarens rätt att i händelse av arrendatorns konkurs uppsäga avtalet skall nämligen i detta fall ej gälla, om arrendatorn redan tillträtt fastigheten, och ej heller innan dylikt tillträde skett, såvida arrendatorn på anfordran inom utgången av nästa dag ställt godtagbar säkerhet för avtalets fullgörande. Lantbruksstyrelsen ifrågasätter om icke jordägarens berättigade intressen bör föranleda att reglerna i förevarande avseende icke göres mera oförmånliga för denne än vad som gäller vid lägenhetsarrende.

Arrendenämnden anför i anledning av vad fiskeristyrelsen sålunda uttalat, att fall kan förekomma, där det föreligger en väsentlig skillnad mellan ett lägenhetsarrende och ett fiskearrende.

Slutligen har *hovrätten för Övre Norrland*, *lantbruksstyrelsen* och *arrendenämnden i Västmanlands län* föreslagit, att hänvisning i fiskearrendelagen göres jämväl till 35 § i 2 kap. nyttjanderättslagen. Detta lagrum ger fastighetsägaren rätt att återtaga fastigheten samt att erhålla skadestånd, om arrendatorn övergiver fastigheten och lämnar den obrukad eller utan vård. Hovrätten framhåller, att stadgandet understundom torde böra bli tillämpligt vid kombinerade upplåtelser. Lantbruksstyrelsen anför till motivering av sin ståndpunkt:

Enligt det nu förevarande lagrummet skall 2 kap. 35 § nyttjanderättslagen ej tillämpas på upplåtelser av förevarande slag. Jordägaren skall sålunda icke äga att genast återtaga fisket, om detta övergives och lämnas utan vård av arrendatorn. I motiveringen härför har hänvisats till de i fiskerättslagen 30 § intagna föreskrifterna om vanskötsel av fiske. Styrelsen har svårt att inse hur sistnämnda bestämmelse, som synbarligen riktar sig mot fastighetsägaren, skulle kunna utgöra något botemedel mot att arrendatorn lämnar fisket utan vård. Mera motiverat synes — som också skett i motiven — vara att i förevarande hänseende hänvisa till att förverkandeledning-

arna i 2 kap. 36 § nyttjanderättslagen avses skola gälla också nu ifrågavarande upplåtelser. Jordägaren skall följaktligen vara berättigad att uppsäga avtalet, om arrendatorn gjort sig skyldig till vanvård av fisket. Lantbruksstyrelsen anser emellertid icke detta tillfyllest i sammanhanget och föreslår följaktligen, att i 7 § intages en hänvisning också till 2 kap. 35 § nyttjanderättslagen.

Arrendenämnden uttalar, att bestämmelsen i 2 kap. 35 § nyttjanderättslagen är enkel och klar, samt förklarar, att den ej kan inse fördelen av förslaget att man i stället skall söka sig till de i promemorian åberopade bestämmelserna i fiskerättslagen om vanskötsel.

Vissa av remissinstanserna har på några punkter gjort uttalanden utan att dock göra något bestämt yrkande. I anledning av promemorians tidigare återgivna uttalande rörande möjligheten att analogiskt tillämpa ersättningsregeln i 2 kap. 26 § första stycket nyttjanderättslagen yttrar sålunda arrendenämnden i Norrbottens län, att det redan av språkliga skäl förefaller äventyrligt att jämställa kraftverksbygge och sjöreglering med »vattenflöde, jordras eller annan sådan händelse». Beträffande hänvisningen till 27 § i kapitlet framhåller lagberedningen och arrendenämnden i Västmanlands län, att enligt promemorians motiv hänvisningen borde avse endast första stycket i paragrafen. I fråga om hänvisningen till kapitlets 36 § förklarar lagberedningen, att den utgår från att punkt 3 i denna paragraf medger uppsägningsrätt för fastighetsägaren vid underlåtenhet från arrendatorns sida att iakttaga sådana fiskevårdande åtgärder, t. ex. utplantering av yngel, varom överenskommelse kan ha träffats i arrendeavtalet. Arrendenämnderna i Västmanlands och Norrbottens län påpekar svårigheten att avgöra, vilka förhållanden vid fiske som kan jämföras med »missväxt» i 58 §. Den sistnämnda remissinstansen ifrågasätter sålunda, om med »missväxt» kan jämföras icke blott fiskpest utan också då och då återkommande nedgång i laxfångsten, som sammanhänger med laxbeståndets fluktuationer.

Den i promemorian intagna ståndpunkten rörande arrendenämndens sammansättning vid behandling av frågor enligt fiskearrendelagen har i allmänhet icke föranlett erinran. I denna del innebär förslaget, att nämnden skall ha den sammansättning som stadgas i 2 kap. 49 a § nyttjanderättslagen, d. v. s. förutom ordföranden två ledamöter, varav en ägare av jordbruksfastighet och en arrendator av sådan fastighet. Några remissinstanser, nämligen fiskeristyrelsen, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län samt i Västerbottens län, fiskeriintendenterna i övre norra distriktet och Västerhavets distrikt, arrendenämnderna i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område och i Norrbottens län, hushållningssällskapen i Kristianstads och Västerbottens län samt Svenska ostkustfiskarens centralförbund, förordar emellertid det i fiskeristyrelsens betänkande framförda förslaget, att jordbruksarrendatorn, därest han icke jämte jordbruket utövar yrkesmässigt fiske på arrende, vid behandling av fiskearrendeärenden skall er-

sättas av en fiskearrendator. I sitt remissyttrande över promemorian har fiskeristyrelsen alternativt föreslagit skyldighet för arrendenämnd att i nu avsedda frågor påkalla biträde av fiskeritjänsteman. I yttrandet anför styrelsen i denna del:

Frågor rörande fiskearrenden är ofta så artskilda från de spörsmål arrendenämnderna hittills i regel haft att ta ställning till, att det enligt styrelsens mening är oavvisligen nödvändigt, att nämnden tillföres särskild sakkunskap vid behandling av ärenden enligt ifrågavarande lagstiftning. Styrelsen får därför vidhålla sitt förslag i denna punkt. Skulle detta icke anses böra bifallas vill styrelsen alternativt föreslå införande av en bestämmelse om att nämnden för behandling av frågor enligt denna lag skall vara skyldig påkalla biträde av statens eller hushållningssällskapens fiskeritjänstemän.

Arrendenämnden i Kalmar läns norra hushållningssällskaps område förklarar sig bestämt förorda förslaget i fiskeristyrelsens betänkande samt fortsätter:

Det synes nämligen vara värdefullt, att inom nämnden finnes tillgång på sakkunskap och ortskännedom, som en utövare av yrkesmässigt fiske måste antagas äga. Det blir ju dock i ej ringa utsträckning frågor om förhållanden längs våra kuster, som kommer under arrendenämndernas bedömande. För de kategorier fiskare, som här avses, torde det också vara av värde att inom nämnden ha en representant från sina egna led. Det förtjänar slutligen framhållas, att enligt 2 kap. 55 § nyttjanderättslagen arrendenämnd under där angivna förutsättningar skall vara skiljenämnd vid tvist om ändring av arrendevillkor. Det torde vara uppenbart, att vid behandlingen av dylika tvister den av fiskeristyrelsen förordade sammansättningen av arrendenämnderna är att föredraga framför den i promemorian föreslagna.

Svenska ostkustfiskarens centralförbund anser det med hänsyn till fiskearrendenas speciella karaktär ofrånkomligt, att arrendenämnd vid behandling av frågor därom äger tillgång till särskild sakkunskap.

Några remissinstanser har framfört önskemål av delvis annan innebörd. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* uttalar sålunda, att den i fiskeristyrelsens betänkande föreslagna sammansättningen eventuellt bör förstärkas med en fiskeritjänsteman. *Svenska fiskares riksförbund* förordar, att jordbruksarrendatorn i nämnden vid behandling av frågor rörande fiskearrenden ersättes av en fiskearrendator samt att dessutom skyldighet stadgas för nämnden att antingen tillkalla statens eller hushållningssällskapets fiskeritjänsteman eller lämna sådan tjänsteman tillfälle att i förväg avgiva yttrande. *Kalmar läns södra hushållningssällskap* anser, att nämnden bör utökas med en sakkunnig ledamot i fiskearrendefrågor eller möjligen med en representant för fiskevattensägarna och en representant för fiskearrendatorerna. *Norrbottens läns hushållningssällskap* förordar en utökning med två, inom fiskeområdet kunniga personer, varav förslagsvis en aktiv fiskare och dessutom fiskeriasistenten för kustfisket.

Föredraganden

De under remissbehandlingen av departementspromemorian från några håll framförda önskemålen om slopande av vissa hänvisningar till 2 kap. nyttjanderättslagen har jag tillmötesgått i fråga

om hänvisningen till kapitlets 61 §, som behandlar arrendatorns skyldigheter vid sociala jordbruksarrenden att hävda jorden och underhålla byggnader m. m. Om i upplåtelsen ingår ett jordbruksarrende, som icke är av social natur, synes nämligen den omständigheten att upplåtelsen omfattar även fiskerätt knappast böra medföra att de sociala arrendereglerna på jordbrukets område blir tillämpliga beträffande byggnads- och underhållsskyldighet. Då någon hänvisning till de sociala reglerna i 59 och 60 §§ om jordägarens skyldigheter i dessa avseenden därför ej upptagits, bör även hänvisningen till 61 § utgå. I stället har motsvarande stadgande i 2 kap. 10 § första stycket rörande de allmänna jordbruksarrendena genom hänvisning gjorts tillämpligt på fiskearrende i de fall, där även jordbruksarrende ingår.

Däremot har jag icke ansett mig kunna biträda yrkandena, att hänvisningarna till 19 och 20 §§ skall slopas samt att giltigheten vid fiskearrenden av 67 § skall begränsas. Stadgandena i de båda förstnämnda lagrummen, av vilka 19 § behandlar arrendatorns rätt att från den arrenderade fastigheten bortföra gödsel och stråfoder samt 20 § ger regler för nyodling och betesbruk, kan tydligen vara av praktisk betydelse i sådana fall, där upplåtelsen omfattar såväl fiskerätt som jordbruk. De båda lagrummen har därför gjorts tillämpliga vid sådana kombinerade upplåtelser, vari ingår jordbruksarrende. Hänvisningen till 67 §, vari stadgas förbud för fastighetsägare, som begagnat sin rätt enligt 53 § att bryta arrendatorns optionsrätt för att själv bruka fastigheten eller låta någon honom närstående göra detta, att utan tillstånd av vederbörande arrendenämnd inom viss tid sälja eller ånyo utarrendera fastigheten, torde vara påkallad för att hindra missbruk av möjligheten att bryta fiskearrendatorns optionsrätt. En tillämpning av lagrummet endast såvitt det avser förnyad arrendeupplåtelse skulle knappast utgöra tillräcklig garanti mot missbruk av den nämnda möjligheten. Anledning att i detta hänseende avvika från den regel som gäller enligt nyttjanderättslagen föreligger därför enligt min mening icke.

De yrkanden som framförts om utvidgning av tillämpligheten av 2 kap. nyttjanderättslagen på fiskearrenden har i flera fall synts mig befogade. Nyss har nämnts, att 10 § första stycket gjorts tillämpligt vid kombinerade upplåtelser, i vilka ingår jordbruksarrende. Samma giltighet bör enligt min mening ges även reglerna om syn i lagrummets andra stycke samt 11—13 §§. Som en remissinstans påpekat bör vidare hänvisningen till 18 § omfatta även elektrisk anläggning, eftersom i upplåtelsen ingående byggnad ofta torde vara elektrifierad. Stadgandet i 24 § rörande det fall att fastighetsägaren lämnat arrendatorn kreatur eller redskap till fastighetens bruk torde, som en remissinstans anført, vara fullt tillämpligt icke blott vid kombinerade upplåtelser utan jämväl på enbart fiskearrende. I det sistnämnda avseendet kan det vara fråga om t. ex. nät, skötar eller fiskebåtar. Slutligen vill jag biträda yrkandet, att hänvisning göres även till 35 §, vilket lagrum dels stadgar rätt för fastighetsägaren att genast återtaga den utarrenderade fastigheten, om arrendatorn övergiver den och lämnar den obrukad eller utan vård, dels ger fastighetsägaren skadeståndsrätt i detta

fall. I första hand är väl detta stadgande av betydelse, om i upplåtelsen ingår jordbruksarrende. Det synes emellertid understundom kunna tillämpas även då upplåtelsen enbart avser fiskerätt. I sådana fall torde det dock vara tydligt, att stadgandet bör användas med försiktighet. Ett uteblivet fiskande kan icke utan vidare ge upplåtaren rätt att återtaga fisket. Stadgandet torde nämligen förutsätta, att skada eller olägenhet uppkommer genom arrendatorns handlingssätt.

Enligt departementspromemorians förslag till lydelse av 1 § tredje stycket fiskearrendelagen skulle upplåtelse av fiskerätt i samband med arbetsavtal vara undantaget från lagens tillämpning. Detta undantag bör, som jag tidigare anfört, enligt min mening utgå. Vid bifall härtill synes emellertid reglerna i 2 kap. 45—48 §§ nyttjanderättslagen om arbetsavtal i samband med jordbruksarrende erhålla motsvarande giltighet vid fiskearrende. Hänvisning till dessa lagrum bör alltså införas i förevarande paragraf i fiskearrendelagen. Någon anledning att begränsa giltigheten till upplåtelser, vari ingår jordbruksarrende, torde ej föreligga.

I en del avseenden har remissinstanserna gjort uttalanden utan att dock framställa något bestämt yrkande. En remissinstans har sålunda i fråga om tillämpligheten av ersättningsregeln i 2 kap. 26 § första stycket nyttjanderättslagen anmärkt, att det redan av språkliga skäl förefaller äventyrligt att, såsom gjorts i departementspromemorians motivering till förevarande paragraf, jämställa kraftverksbygge och sjöreglering med »vattenflöde, jordras eller annan sådan händelse». Denna tolkningsfråga, som åtminstone i första hand avser innebörden av nyssnämnda uttryck i nyttjanderättslagen och alltså föreligger oberoende av hänvisningen i förevarande paragraf i fiskearrendelagen, synes vara tveksam. Den torde emellertid ej ha större praktisk betydelse, eftersom ersättningsreglerna i vattenlagen ger nyttjanderättshavaren rätt till ersättning för intrång i nyttjanderätten genom byggande i vatten.

Beträffande hänvisningen till 27 § har några remissinstanser påpekat, att promemorians motiv ger vid handen att hänvisningen borde avse endast första stycket i paragrafen. I promemorian uttalas nämligen, såsom jag tidigare nämnt, att den i 27 § andra stycket jordägaren för vissa fall tillerkänna rätten att frånträda avtalet icke torde böra erhålla tillämpning vid fiskearrenden, när sådant fall som där behandlas praktiskt taget aldrig torde förekomma vid dylika arrenden. I den mån fiskerättsupplåtelsen är kombinerad med jordbruksarrende torde dock enligt min mening andra stycket kunna bli tillämpligt. För detta fall synes hänvisningen därför böra kvarstå.

Ett par remissinstanser har ifrågasatt, om icke 33 § andra stycket åtminstone i viss omfattning borde göras tillämpligt vid fiskearrende. Tillräcklig anledning till en sådan beslämmelse, vilken skulle innebära en avvikelse från såväl fiskeristyrelsens som departementspromemorians förslag i denna del, föreligger emellertid enligt min mening icke. — Vad lagberedningen uttalat angående tillämpningen av 36 § punkt 3 kan jag ansluta mig till.

I fråga om hänvisningen till 58 § har några remissinstanser påpekat svä-

righeten att avgöra, vilka förhållanden vid fiske som kan jämföras med »missväxt» enligt det nämnda lagrummets andra stycke. Enbart den omständigheten, att fisket ett eller annat år »slår fel» på grund av normala variationer i fiskemöjligheterna, kan givetvis icke vara att jämföras med »allmän svårare missväxt i orten». För att stadgandet skall bli tillämpligt synes det böra fordras, att någon mera onormal företeelse, t. ex. fiskpest, i avsevärd grad försämrar fångstmöjligheterna.

Som tidigare nämnts har vid hänvisningarna i förevarande paragraf till skilda lagrum i nyttjanderättslagen vissa av dessa gjorts tillämpliga vid fiskearrende endast i sådana fall, där jordbruksarrende ingår i upplåtelsen. De lagrum som på detta sätt erhållit begränsad giltighet är 2 kap. 10—16 §§, 17 § första och tredje styckena, 19 och 20 §§ samt 27 § andra stycket. Beträffande stadgandena i 10 § första stycket, 19 och 20 §§ samt 27 § andra stycket synes som förut antytts tillämpning ifrågakomma endast vid upplåtelse, vari ingår jordbruksarrende. Likaså torde bestämmelserna i 14—16 §§ om rätt i vissa fall för arrendatorn att erhålla ersättning av fastighetsägaren för uppförande av byggnader m. m. utan olägenhet kunna begränsas på angivet sätt. Anmärkas må, att sistnämnda tre lagrum enligt 2 kap. 70 § nyttjanderättslagen icke äger tillämpning vid lägenhetsarrende.

Vad angår 17 § torde dess första stycke, vilket lämnar föreskrifter rörande ersättning för täckdikning som arrendatorn utfört eller gödselstad som denne anlagt, endast böra tillämpas på upplåtelse, vari ingår jordbruksarrende. Andra stycket, som avser det fall att arrendatorn anlagt markväg eller utfört annan varaktig, för jordbruket nyttig anläggning än åbyggnad eller elektrisk anläggning, synes däremot kunna erhålla tillämpning även på anläggning till nytta för fisket och bör alltså äga giltighet vid alla slag av fiskearrenden. Därest arrendatorn utfört sådan anläggning, torde emellertid den jämkningen vara erforderlig, att godkännande, som avses i lagrummet och som ersätter samtycke av fastighetsägaren, bör lämnas — förutom av två synemän — av fiskeriintendent eller hos hushållningssällskap anställd fiskeriassistent i stället för av lantbruksingenjör eller konsulent.

Tredje stycket i 17 § berättigar arrendatorn till viss ersättning för jordförbättring, bl. a. nyodling. I och för sig skulle väl detta lagrum kunna tillämpas även på fiskearrende utan samband med jordbruk. Med nyodling torde därvid kunna likställas utplantering av fisk. Emellertid får sådan utplantering på grund av stadgande i 13 § fiskeristadgan icke äga rum utan tillstånd av fiskeristyrelsen, vederbörande fiskeriintendent eller hos hushållningssällskap anställd fiskeriassistent. Innan sådant tillstånd lämnas inhämtas väl i regel yttrande från fastighetens ägare, om denne ej redan lämnat samtycke till utplanteringen. Vidare torde regelmässigt mellan fastighetsägare och arrendator överenskommelse träffas om hur kostnaderna för utplanteringen skall bestridas. Någon analogisk tillämpning av 17 § tredje stycket torde alltså ej erfordras. Utan olägenhet bör tillämpligheten av stadgandet i tredje stycket därför kunna inskränkas till sådana upplåtelser, vari

ingår jordbruksarrende. Tilläggas må, att 17 § icke till någon del äger tillämpning på lägenhetsarrende.

Föreskrifterna om syn i 2 kap. 10 § andra stycket samt 11—13 §§ bör med hänsyn till det nära sambandet mellan dessa regler och de i samma kapitel meddelade ersättningsbestämmelserna enligt min mening gälla vid upplåtelser, vari ingår jordbruksarrende. Eftersom 17 § andra stycket gjorts tillämpligt vid alla upplåtelser enligt fiskearrendelagen, kunde ifrågasättas att låta stadgandena om syn få lika vidsträckt tillämpning. De åtgärder som enligt 17 § andra stycket kan berättiga arrendatorn till ersättning av fastighetens ägare, skall emellertid företagas antingen med fastighetsägarens samtycke eller efter särskilt anordnad prövning. Något praktiskt behov av syn enligt 10 § andra stycket och 11—13 §§ för att fastställa ersättning för åtgärder som avses i 17 § andra stycket torde därför knappast föreligga.

Vad härefter angår arrendenämnds sammansättning vid behandling av ärenden enligt fiskearrendelagen har en del remissinstanser påkallat ändring i promemorians förslag om samma sammansättning som vid ärenden enligt nyttjanderättslagen, d. v. s. en ordförande jämte två ledamöter, av vilka den ene skall vara ägare av jordbruksfastighet och den andre arrendator av sådan fastighet. Några av dessa instanser har därvid förordat förslaget i fiskeristyrelsens betänkande, att jordbruksarrendatorn, därest han icke jämte jordbruket utövar yrkesmässigt fiske på arrende, vid behandling av fiskearrendeärenden skall ersättas av en fiskearrendator. Som motivering härför har fiskeristyrelsen, i huvudsaklig överensstämmelse med några andra remissinstanser, vid remissbehandlingen av promemorieförslaget framhållit, att frågor rörande fiskearrenden ofta är så artskilda från de spörsmål arrendenämnderna hittills i regel haft att ta ställning till, att det är oavvisligen nödvändigt att tillföra nämnden särskild sakkunskap vid behandling av fiskearrendeärenden.

I huvudsak kan jag ansluta mig till vad fiskeristyrelsen sålunda framhållit om behovet av sakkunskap. Dock vill jag understryka, att i ett icke obetydligt antal av de ärenden rörande fiskearrenden, varmed arrendenämnderna kan beräknas få taga befattning, tillräcklig sakkunskap torde föreligga redan inom nuvarande nämnder. I de fall, där ytterligare sakkunskap erfordras, är det emellertid icke klart att denna bör tillföras genom ändrad sammansättning av arrendenämnden. En annan möjlighet är, såsom också fiskeristyrelsen i sitt remissyttrande antyder genom sitt alternativa förslag att nämnden i fiskearrendefrågor skall vara skyldig påkalla biträde av statens eller hushållningssällskapens fiskeritjänstemän, att sakkunnig person kallas att biträda nämnden. Enligt gällande reglemente för arrendenämnderna äger nämndens ordförande, om nämnden är i behov av biträde, hos länsstyrelsen göra framställning om förordnande av sådant biträde. Denna bestämmelse synes tillräcklig för att tillgodose nämndernas behov av sakkunnigt biträde i vissa fall. Jag anser därför icke påkallat att föreskriva särskild sammansättning av arrendenämnd vid behandling av fiskearrendefrågor.

10 §.

Paragrafen motsvarar 8 § andra stycket i departementspromemorians förslag samt har i nyttjanderättslagen sin motsvarighet i 2 kap. 65 § andra stycket. I förhållande till promemorieförslaget innefattar paragrafen en utvidgning av hänvisningarna till nyttjanderättslagen att avse även 58 § samt en begränsning såtillvida att av 17 § endast andra stycket medtagits. Ändringarna i övrigt är av redaktionell natur och beror i huvudsak på de omflyttningar i fiskearrendelagens bestämmelser, för vilka tidigare redogjorts.

Genom bestämmelserna i 10 § blir av 1—8 §§ i förevarande lagförslag reglerna i 3, 4 och 6 §§ samt 7 § första stycket tvingande till fiskearrendatorns förmån. Den tvingande karaktären av stadgandena i 1 och 2 §§ framgår direkt av deras ordalydelse. 5 § innehåller som tidigare nämnts endast en erinran om vad som torde gälla oberoende av fiskearrendelagen. Stadgandet i 7 § andra stycket har ej ansetts vara av sådan betydelse, att det bort göras tvingande, ehuru förbehåll i strid med motsvarande bestämmelse i 2 kap. 9 § andra stycket nyttjanderättslagen enligt samma kapitels 65 § är utan verkan då socialt arrende föreligger. Vid livstidsarrende enligt fiskearrendelagen kan således i avtalet stadgas, att arrendatorns hustru icke skall äga rätt att fortsätta arrendet efter arrendatorns död. Av bestämmelserna i 8 § innefattar endast andra delen av andra stycket ett stadgande till arrendatorns förmån. Detta stadgande har sin motsvarighet i 2 kap. 7 § nyttjanderättslagen, vilket lagrum ej gjorts tvingande genom de sociala arrendebestämmelserna. Någon anledning att låta föreskriften i 10 § i förevarande lag bli tillämplig på 8 § föreligger därför ej.

Av de lagrum i 2 kap. nyttjanderättslagen, som enligt hänvisning i 9 § förevarande lag skall gälla vid fiskearrende och är tvingande vid de sociala jordbruksarrendena, skall enligt mitt förslag 12 § sista stycket, 17 § första och tredje styckena samt 20 § första stycket bli tillämpliga blott vid upplåtelser, vilka omfattar såväl jordbruksarrende som fiskerätt. Då härvid avses endast jordbruksarrende, på vilket de sociala bestämmelserna icke är tillämpliga, skulle, därest upplåtelsen omfattade allenast jordbruk, föreskrifterna ej vara tvingande. Tillämpligheten av nyssnämnda lagrum motiveras helt av att i upplåtelsen ingår jordbruksarrende. Det synes därför ej finnas skäl att ge bestämmelserna tvingande karaktär allenast av den anledningen att jämväl fiskerätt ingår i upplåtelsen. Stadgandena i 2 kap. 58 § nyttjanderättslagen föreslås bli tillämpliga på fiskearrende även då jordbruksarrende icke ingår i upplåtelsen. Någon anledning att, såsom i promemorian föreslagits, med avsteg från vad som gäller vid sociala arrenden icke göra bestämmelserna i 58 § tvingande torde ej föreligga. På grund av det anförda föreslår jag, att av de lagrum i 2 kap. nyttjanderättslagen till vilka 9 § hänvisar blott 17 § andra stycket, 18 § tredje och fjärde styckena utom vad angår elektrisk anläggning samt 53—56 §§ och 58 § göres tvingande.

11 §.

Denna paragraf överensstämmer i stort sett med 9 § i promemorieförslaget. Då enligt mitt förslag även 2 kap. 58 § nyttjanderättslagen enligt stadgande i 10 § förevarande lag erhåller tvingande natur, torde dispens enligt 11 § böra kunna medgivas jämväl från bestämmelserna i 58 §. I anledning härav har i förhållande till promemorieförslaget ändring skett. Vidare har vissa redaktionella jämkningar däri företagits. I enlighet med fiskeristyrelsens och promemorians förslag innehåller lagtexten, i motsats till 2 kap. 68 § nyttjanderättslagen, icke någon exemplifiering av vad som skall anses vara särskilda omständigheter. Såsom stadgas i sistnämnda lagrum i nyttjanderättslagen och i promemorieförslaget men i olikhet med fiskeristyrelsens förslag föreslås, att dispensansökan ej skall få göras utan att avtalet innehåller medgivande därtill, samt att avtalet, därest dispensansökningen avslås, skall vara förfallet. Någon avvikelse i dessa hänseenden från vad som gäller vid de sociala jordbruksarrendena synes icke vara motiverad.

Övergångsbestämmelserna

Enligt departementspromemorians förslag skulle lagen träda i kraft redan den 1 juli 1957. Med hänsyn till angelägenheten av att lagen hinner utfärdas icke alltför kort tid före ikraftträdandet har emellertid dagen härför föreslagits bli den 1 oktober 1957.

Andra stycket överensstämmer i stort sett med motsvarande stadgande i promemorieförslaget. Den tid under vilken fiskerätten skall ha innehafts för att fiskearrendelagen skall bli tillämplig har emellertid, i likhet med vad som stadgades för motsvarande fall vid den sociala jordbruksarrendelagstiftningens tillkomst, föreslagits till tio år mot fem år enligt promemorieförslaget. Vidare har i förtydligande syfte uttryckligen föreskrivits, att både skriftliga och muntliga avtal omfattas av övergångsbestämmelserna. Även några andra redaktionella jämkningar har företagits. I förhållande till övergångsbestämmelserna vid tillkomsten av reglerna om sociala jordbruksarrenden kan den skillnaden påpekas, att även stadgandet i 2 kap. 55 § första stycket nyttjanderättslagen om val av skiljemän av praktiska skäl medtagits bland de lagrum som föreslås skola gälla å nu ifrågavarande upplåtelser.

De i tredje stycket upptagna bestämmelserna avser det fall, att arrendeperioden utgår under första året efter lagens ikraftträdande. Då i sådant fall utrymme skulle ha saknats för de i 4 § förevarande lag samt 2 kap. 53 och 54 §§ nyttjanderättslagen stadgade tidsfristerna har, liksom i övergångsbestämmelserna till 1943 års sociala arrendelagstiftning, genom bestämmelserna i detta stycke övergången till de nya reglerna möjliggjorts.

Beträffande de principiella synpunkterna på fiskearrendelagens tillämplighet i fråga om avtal som ingåtts innan lagen trätt i kraft torde få hänvisas till motsvarande överväganden vid tillkomsten av den sociala arrende-

lagstiftningen på jordbrukets område. De betänkligheter av principiell art, som onekligen föreligger vid tillämpning av en nytilkommen lag på redan ingångna avtal, talar mot en sänkning av det nyss nämnda kravet på minst tio års innehav av fiskerätt, som upplåtits innan lagen trätt i kraft.

Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har erinran ej gjorts mot att lagen i viss utsträckning blir tillämplig på äldre avtal. Kammarkollegiet har emellertid framhållit olägenheten av att muntliga avtal — vilka som nämnts kan bli giltiga med stöd av övergångsbestämmelserna — med tillämpning av reglerna om optionsrätt kan bestå obegränsad tid. Kollegiet förordar, att ytterligare förlängning av ett en gång sålunda förlängt avtal göres beroende av att avtalet avfattats skriftligen. Någon bestämmelse här om har emellertid icke upptagits i förevarande lagförslag. Det torde nämligen ligga i båda parternas intresse att ett fiskearrende icke under alltför lång tid grundas enbart på ett muntligt avtal, varför en övergång till skriftliga avtal i regel synes kunna förväntas även utan särskild föreskrift härom. Tillräcklig anledning att för möjligen återstående fall lagstiftningsvägen framtvinga skriftliga avtal föreligger enligt min mening ej.

2. Övriga författningsförslag

I nyttjanderättslagen föreslås endast den ändringen, att i 1 kap. 8 § införes en hänvisning till fiskearrendelagen. Förslag till sådan ändring torde få fogas till detta protokoll som *bilaga 4*. Utformningen av hänvisningen överensstämmer med departementspromemorians förslag utom såtillvida, att dagen för ikraftträdandet föreslås jämkad på samma sätt som beträffande fiskearrendelagen, d. v. s. från den 1 juli till den 1 oktober 1957.

I enlighet med promemoriaförslaget bör hänvisning till fiskearrendelagen införas i de författningar, som i första hand reglerar upplåtelser från publika fastigheter. Enär fiskearrendelagens bestämmelser ej är avsedda att tillämpas då i upplåtelsen ingår jordbruksarrende, som upplåtits av annan än enskild person, erfordras emellertid ej hänvisning i sådana fall då författningen blott avser arrende för jordbruk. Av denna anledning bör ingen hänvisning ske i stadgan den 15 november 1945 (nr 751) angående utarrendering av universitetsjord. Däremot synes särskild hänvisning böra införas i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom. I promemorian har föreslagits, att hänvisningen intages i 2 §. Stadgandet bör emellertid av anledning som jag nyss angivit lämpligen intagas i 46 §, som avser utarrendering för annat ändamål än jordbruk. Mitt förslag till sådan författningsändring torde som *bilaga 5¹* få fogas till detta protokoll.

Vidare bör i kungörelsen den 8 juni 1951 (nr 395) angående förvaltningen av kronans fisken samt ecklesiastika arrendestadgan den 29 juni 1945 (nr

¹ Denna bilaga, som frånsett en redaktionell jämkning är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har här utelämnats.

588) införas bestämmelse om att författningarna såvitt angår vissa upplåtelser endast gäller i den mån de icke strider mot vad i fiskearrendelagen stadgats. De ändringar som vid bifall till mitt förslag erfordras i sistnämnda två författningar torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att senare vidtaga.

I ett flertal andra författningar än nyttjanderättslagen finns allmänna bestämmelser som avser arrende. Som exempel härpå må nämnas stadgandet i 133 § utsökningslagen angående vissa rättsverkningar av exekutiv auktion, 192 § samma lag om vräkning av arrendator, 48 § inteckningsförfordningen angående lagfartsansökans inverkan på beståndet av nyttjanderätt i vissa fall samt 17 kap. 5 § handelsbalken angående förmånsrätt till betalning av bl. a. ogulden arrendeavgift. I promemorian har i denna föreslagits, att genom tillägg till 192 § andra stycket utsökningslagen uttryckligen skall föreskrivas, att vad i första stycket nämnda lagrum stadgas om arrendator i tillämpliga delar skall gälla även »om innehavare av sådan nyttjanderätt, varå lagen om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. är tillämplig och som är förenad med besittning till mark eller hus eller annan byggnad eller del av hus.» Då i den föreslagna lagen om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. begreppet fiskearrende användes som beteckning på upplåtelser som avses i lagen, bör enligt min mening sådana allmänna bestämmelser, varpå nu nämnts exempel, utan särskilt stadgande i tillämpliga delar gälla även på nyttjanderättsupplåtelser som avses i fiskearrendelagen. Åt rättstillämpningen torde det få överlämnas att avgöra huruvida en allmän bestämmelse, som blott avser sådana fall där ett besittningsförhållande föreligger, bör bli tillämplig i fråga om en viss upplåtelse som faller under fiskearrendelagens bestämmelser. I enlighet med det nu anförda har jag icke funnit anledning att biträda det i promemorian framlagda förslaget till viss ändring i utsökningslagen.

Jag ansluter mig till det i promemorian framlagda förslaget till ändring av lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Ändringsförslaget torde emellertid lämpligen böra, på föredragning av chefen för justitiedepartementet, framläggas i särskild proposition i samband med förslag till andra ändringar i samma lag.

I enlighet med vad nu anförts föreligger förslag till

- 1) lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.
- 2) lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom och
- 3) förordning om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Föredraganden hemställer härefter att lagrådets utlåtande över de under 1) och 2) upptagna lagförslagen, av den lydelse bilagorna 3 och 4 till detta

protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén

Bilaga 1
(Fiskeristyrelsens
förslag)

Fiskeristyrelsens förslag

till

Lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

1 §.

Har genom skriftligen upprättat avtal mot lega upplåtits nyttjanderätt till fast egendom, skall å upplåtelsen tillämpas vad i 3—24 §§ denna lag stadgas, därest

1. nyttjanderätten uteslutande avser fiskerätt och upplåtelsen skett för yrkesmässigt fiske; eller

2. upplåtelsen innefattar förutom fiskerätt även annan nyttjanderätt och idkandet av yrkesmässigt fiske är det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen.

Lagen äge icke tillämpning å

a) upplåtelse från fastighet, som tillhör kronan eller är av ecklesiastisk art;

b) upplåtelse, som nedan i 13 § första stycket första punkten sägs;

c) upplåtelse av gemensamhetsfiske; och

d) sådan ovan under 2. omnämnd upplåtelse, som helt eller delvis utgör arrende som avses i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom eller i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord.

Med yrkesmässigt fiske förstås i denna paragraf fiske, som bedrives av person för vilkens utkomst fiske är av väsentlig betydelse.

2 §.

Har genom avtal, som ej upprättats skriftligen, skett sådan upplåtelse som avses i 1 § och har nyttjanderättshavaren börjat utöva nyttjanderätten, njute han, där det ej berott på honom att skriftligt avtal sedermera ej upprättats, ersättning för den skada som tillskyndas honom genom att på grund härav bestämmelserna i 3—24 §§ icke bliva tillämpliga.

Den som vill framställa anspråk på skadestånd enligt första stycket skall väcka talan inom ett år från det nyttjanderätten upphörde eller vare sin skadeståndsrätt förlustig.

3 §.

Upplåtelse skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller ock för nyttjanderättshavarens livstid; dock att, där upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid, upplåtelsen jämväl må kunna ske för sådan tid. Är icke upplåtelsestiden så bestämd som nu sagts, skall avtalet likväl gälla för en tid av fem år.

4 §.

Den som till annan upplåter nyttjanderätt, som i denna lag avses, må ej i vidare mån än som överensstämmer med vad nedan i 13 och 15—18 §§ stadgas förbehålla sig eller annan ägare av fastigheten rätt att frånträda avtalet före upplåtelseidens slut.

5 §.

Är upplåtelseiden så bestämd, att den i 1 kap. 1 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom stadgade längsta tid för nyttjanderätts bestånd över-skrides, och vill jordägaren eller nyttjanderättshavaren förty frånträda avtalet när sagda tid är ute, skall uppsägning ske i den ordning 18 § bestämmer.

6 §.

Gäller upplåtelse för viss tid, äge nyttjanderättshavaren vid utgången av upplåtelseiden, där ej annat följer av vad i 8 § stadgas, rätt till ny upplåtelse för en tid av fem år; och tillkomme sådan rätt honom ånyo vid utgången av vart femte år (optionsrätt).

7 §.

Vill ej nyttjanderättshavaren tillgodonjuta ny upplåtelse enligt 6 §, give han det jordägaren till känna senast ett år före upplåtelseidens utgång på sätt om uppsägning är stadgat. Sker ej sådant tillkännagivande inom föreskriven tid, skall nyttjanderättshavaren anses vara bunden av nyttjanderätten för en tid av ytterligare fem år.

8 §.

Har nyttjanderättshavaren påtagligen eftersatt sina förpliktelser enligt avtalet eller avser jordägaren, att han själv, hans make eller avkomling eller ock hans adoptivbarn eller dess avkomling skall utöva den upplåtna nyttjanderätten eller måste det på grund av särskilda förhållanden anses för jordägaren medföra påtagligt men att upplåtelsen förnyas, skall rätten till ny upplåtelse förfalla, såframt upplåtaren senast ett år före upplåtelseidens utgång på sätt om uppsägning är stadgat lämnar nyttjanderättshavaren meddelande därom med uppgift tillika att denne, därest han icke åtnöjes med att nyttjanderätten upphör, har att inom en månad väcka talan om bibehållande av rätten till ny upplåtelse. Där nyttjanderättshavaren ej inom nämnda tid väckt sådan talan, skall så anses, som om han medgivit skyldighet att avstå från fortsatt nyttjanderätt.

9 §.

Där jordägaren eller nyttjanderättshavaren med avseende å ny upplåtelse, som i 6 § sägs, vill påkalla ändring av upplåtelsevillkoren, give det den andre till känna på sätt om uppsägning är stadgat senast åtta månader före upplåtelseidens utgång med uppgift tillika å de ändringar som äskas. Har sådant tillkännagivande skett men kan ej överenskommelse ernås, skall frågan avgöras av skiljemän; och skall beträffande sådan tvist lagen om skiljemän i tillämpliga delar gälla, dock med iakttagande av vad i 10 § finnes särskilt föreskrivet.

Sker ej tillkännagivande, såsom i första stycket är sagt, eller varder ej frågan senast sju månader före upplåtelseidens utgång hänskjuten till skiljemän, skola villkoren förbli oförändrade, där ej annorledes överenskommes.

10 §.

Vid skiljedomsförfarande enligt 9 § skall, där ej mellan parterna träffats skiljeavtal, den arrendenämnd, inom vars verksamhetsområde fastigheten är belägen, vara skiljenämnd; och skall i sådant fall part anses hava hänskjutit tvisten till avgörande, när han hos nämndens ordförande skriftligen framställt begäran om skiljedom.

Skiljedomskostnaderna skola gäldas av den part som skiljemännen pröva därtill skyldig; ej må dock sådan skyldighet i vidare mån än beträffande halva ersättningen till skiljemännen kunna åläggas nyttjanderättshavaren utan så är att han uppenbarligen påkallat förfarandet utan skäl.

11 §.

Är vid upplåtelse tidens utgång tvist om rätt till ny upplåtelse eller ändring av villkoren ännu icke avgjord, skola, intill dess så skett eller, i följd därav att rätt till ny upplåtelse funnits ej tillkomma nyttjanderättshavaren, för honom inträtt skyldighet att upphöra med nyttjanderättens utövande, de förut gällande villkoren tillämpas, såframt ej annat är avtalat.

Prövar rätten att nyttjanderättshavaren ej äger åtnjuta ny upplåtelse, vare denne pliktig att upphöra med nyttjanderättens utövande å den fardag som infaller näst efter det domen meddelades; och njute i sådant fall jordägaren, där han ej åtnöjes med det vederlag för nyttjanderätten vartill han enligt första stycket är berättigad, den ytterligare ersättning som finnes skälig.

12 §.

Är ej tid utsatt för erläggande av lega för nyttjanderätten, skall den erläggas sist tre månader före utgången av varje upplåtelseår.

13 §.

Blir nyttjanderättshavaren i följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv driva fisket, må han till annan lämplig person helt eller delvis upplåta nyttjanderätten, dock högst för den tid varunder hindret kan beräknas vara. I övrigt må upplåtelse av nyttjanderätten helt eller till viss del ske endast med jordägarens samtycke.

Ej heller må nyttjanderättshavaren utan jordägarens samtycke sätta annan i sitt ställe.

Dör nyttjanderättshavaren före upplåtelse tidens utgång, skall avtalet alltså jämt vara gällande. Dödsboet vare dock berättigat att uppsäga avtalet eller att i sitt ställe sätta annan, med vilken jordägaren skäligen kan nöjas.

Vid upplåtelse för nyttjanderättshavarens livstid njute dennes hustru, där äktenskapet var ingånget innan avtalet slöts, efter mannens död nyttjanderätten till godo så länge hon förbliver änka; går hon i nytt gifte, må jordägaren uppsäga avtalet.

14 §.

Skär överlåtelse av fastigheten, gälle nyttjanderätten utan särskilt förbehåll mot nye ägaren.

15 §.

Är för avtalets fullgörande ställd pant eller borgen och försämrats sedan säkerheten, vare nyttjanderättshavaren pliktig att på anfordran ställa ny säkerhet, med vilken jordägaren skäligen kan nöjas. Gör han det ej inom tre månader, vare jordägaren berättigad att uppsäga avtalet.

16 §.

Nyttjanderätten vare förverkad och jordägaren förty berättigad att uppsäga avtalet:

1. om nyttjanderättshavaren dröjer med erläggande av lega utöver en månad efter förfallodagen eller undandrager sig att utgöra honom enligt avtalet åliggande arbete eller annan tjänstbarhet eller vid arbetets utförande visar tredska;

2. om han mot bestämmelserna i 13 § första och andra styckena helt eller delvis åt annan upplåter nyttjanderätten eller överlåter densamma eller i fall, som i 13 § tredje stycket avses, i sitt ställe sätter någon med vilken jordägaren skäligen icke kan nöjas;

3. om han nyttjar fastigheten till annat ändamål än vid upplåtelsen förutsattes eller om han vansköter det till honom upplåtna fisket eller fastigheten i övrigt;

4. om han å fastigheten eller annan jordägaren tillhörig mark förövar åverkan eller olovligen jagar eller fiskar;

5. om han, där någon som är i hans tjänst så förbryter sig som under 4 är sagt, underlåter att, efter tillsägelse av jordägaren, så snart ske kan skilja den brottslige från tjänsten;

6. om han å fastigheten för eller tillåter andra föra ett sådant leverne, som väcker allmän förargelse eller verkar störande på omgivningen; eller

7. om han, där avtalet eljest innehåller bestämmelse, vars iakttagande måste anses vara för jordägaren av synnerlig vikt, åsidosätter sådan bestämmelse.

Finnes i fall, som denna paragraf avser, vad nyttjanderättshavaren låtit komma sig till last vara av ringa betydelse, må han ej skiljas från nyttjanderätten.

17 §.

Har nyttjanderättshavaren låtit komma sig till last sådant förhållande, som i 16 § 1, 3, 5 eller 6 sägs, men sker rättelse innan jordägaren gjort bruk av sin rätt att uppsäga avtalet, äge jordägaren ej sedan åberopa förhållandet såsom grund för nyttjanderättens upphörande. Samma lag vare, om jordägaren icke uppsagt avtalet inom sex månader från det han fick kunskap om förhållande som i 16 § 2, 4 eller 7 sägs.

18 §.

Angående uppsägning enligt denna lag gälle vad i 2 kap. 38 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom finnes föreskrivet.

Sker uppsägning i fall som 16 § omförmäler, äge nyttjanderättshavaren fortsätta med utövandet av nyttjanderätten till nästa fardag, där ej rätten eller överexekutor prövar skäligt fastställa en tidigare dag. Uppsäges avtalet eljest enligt denna lag, skall nyttjanderätten upphöra å den fardag, som inträffar näst efter sex månader från det uppsägningen skedde. Hade nyttjanderättshavaren ej börjat utöva nyttjanderätten, när uppsägningen skedde, skall avtalet genast upphöra att gälla.

Upphör nyttjanderätt, som gäller för nyttjanderättshavarens livstid, till följd av dennes eller hans hustrus död, må nyttjanderätten fortfarande utövas till och med den fardag som inträffar näst efter sex månader från dödsfallet.

Fardag är den fjortonde dagen i mars månad, eller om denna dag är en söndag, påföljande dag.

19 §.

Förbehåll i nyttjanderättsavtal vare utan verkan mot nyttjanderättshavaren, om det strider mot vad som stadgats i 2—4 §§, 6—11 §§ eller 13 §.

20 §.

När nyttjanderättsavtal slutits, må jordägaren eller nyttjanderättshavaren påkalla arrendenämndens granskning av avtalet. Vid ansökan härom skall fogas bestyrkt avskrift av avtalet.

Finner nämnden att avtalet innehåller bestämmelse, som enligt denna lag är utan verkan, skall nämnden så snart ske kan i rekommenderat brev lämna jordägaren och nyttjanderättshavaren besked därom.

21 §.

Har rätt till ny upplåtelse jämlikt 8 § förfallit på den grund att jordägaren avsett att själv utöva den upplåtna nyttjanderätten, vare jordägaren skyldig att inhämta arrendenämndens tillstånd, därest han inom fem år från upplåtelse tidens utgång vill ånyo upplåta nyttjanderätten helt eller delvis. Vad sålunda stadgats äge motsvarande tillämpning, när annan än jordägaren efter vad i 8 § sägs skall utöva nyttjanderätten.

Bryter jordägaren mot vad nu föreskrivits vare straffet dagsböter.

22 §.

Visas särskilda omständigheter böra föranleda därtill, att avtal undantages från tillämpning av något av stadgandena i 3 §, 6—11 §§ eller 19 §, ankomme på arrendenämnden att medgiva sådant undantag.

Över arrendenämndens beslut i ärende som nu sagts må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad, räknat från det klaganden erhöll del av beslutet. Den, som ej nöjes åt länsstyrelsens beslut, äge föra klagan däröver i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

23 §.

Vid arrendenämndens behandling av ärenden, som avses i denna lag, skall i stället för den ledamot av nämnden, som enligt 2 kap. 49 a § lagen om nyttjanderätt till fast egendom skall vara jordbruksarrendator, tjänstgöra en särskild ledamot, som skall innehava nyttjanderätt till fiske och bedriva fiske yrkesmässigt. Denne särskilde ledamot utses jämte suppleant för honom av länsstyrelsen. Angående den tid för vilken ledamot och suppleant skola utses samt beträffande jäv gälle vad som sägs i nämnda lagrum.

Vad i denna paragraf stadgas skall icke gälla, där den ledamot av nämnden, som skall vara jordbruksarrendator, och dennes suppleant innehava nyttjanderätt till fiske och bedriva fiske yrkesmässigt.

24 §.

Förseelse varom stadgas i 21 § åtalas efter angivelse av arrendenämnden av allmän åklagare vid allmän underrätt i den ort, där fastigheten är belägen.

Böter, som ådömas enligt denna lag, må i händelse av bristande tillgång till deras gäldande ej förvandlas till frihetsstraff.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 19...

Har sådant avtal som i 1 § sägs slutits för viss tid, som vid lagens ikraftträdande ännu icke utgått, skola bestämmelserna i 6—9 §§, 10 § andra stycket och 11 § tillämpas å avtalet, därest vid avtalstidens utgång nyttjanderättshavaren eller ock nyttjanderättshavaren samt före honom någon av hans föräldrar, innehaft nyttjanderätten i dess helhet eller till väsentlig del under sammanlagt minst tio år.

Därest i fall, varom i andra stycket är nämnt, avtalstiden utgår under första året efter lagens ikraftträdande, vare nyttjanderättshavaren berättigad till ny upplåtelse för en tid av ett år; och skall sådan upplåtelse anses hava kommit till stånd, om nyttjanderättshavaren icke inom en månad efter det lagen trätt i kraft på sätt om uppsägning är stadgat tillkännagivit sin ansökan att avstå från ny upplåtelse. Med avseende å nämnda upplåtelse äge vardera parten påkalla ändring av upplåtelsevillkoren med iakttagande därav, att de i 9 § angivna tiderna skola hänföra sig till utgången av den ett-åriga upplåtelse tiden.

Bilaga 2
(Promemorie-
förslaget)

Departementspromemorians förslag

till

Lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

1 §.

Upplåter någon åt annan genom avtal fiskerätt mot vederlag (*fiskearrendede*) skall denna lag tillämpas å upplåtelsen, därest upplåtelsens ändamål är yrkesfiske eller ock binäringsfiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning.

Innefattar upplåtelsen förutom dylik fiskerätt även annan mot vederlag upplåten rätt, som avses i 1 kap. 1 eller 7 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom, dock ej vattenfallsrätt, skall lagen tillämpas jämväl å sådan upplåtelse, därest upplåtelsens huvudsakliga ändamål är idkande av fisket.

Lagen skall dock icke äga tillämpning å

a) fiskerätt som upplåtes i samband med arbetsavtal eller i samband med upplåtelse på arrende av sådan jordbruksegendom, som tillhör kronan, utgör fastighet av ecklesiastisk natur eller förvaltas av universitet eller annan inrättning, som icke avses i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom;

b) sådan i andra stycket omfördörd upplåtelse, vilken helt eller delvis utgöres av arrende, som avses i 2 kap. 49 § ovannämnda lag eller i lagen med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord; eller

c) upplåtelse av gemensambetsfiske, i fiskeområde ingående fiske, oskiftat fiske eller annat fiske, som är samfällt för två eller flera fastigheter, då upplåtelsen sker till delägare i fisket.

2 §.

Avtal om sådan upplåtelse som i 1 § sägs, skall upprättas skriftligen. I avhandlingen skola upptagas samtliga villkor som betingas. Ändring eller tillägg, som ej avfattas skriftligen, vare utan verkan.

Har fiskearrendatorn börjat utöva rättighet, som ingår i upplåtelsen, utan att skriftligt avtal blivit upprättat, njute han, där det ej berott på honom att giltigt avtal sedermera ej kommit till stånd, ersättning för den skada, som därigenom tillskyndas honom. Förbehåll, som strider mot vad sålunda stadgats, vare utan verkan.

Den som vill framställa anspråk på skadestånd enligt andra stycket, skall väcka talan inom ett år från det rättigheten upphörde eller vare sin skadeståndsrätt förlustig.

3 §.

Upplåtelse skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller ock för fiskearrendatorns livstid; dock att, där upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger för-

foga utöver sin egen besittningstid, upplåtelsen jämväl må kunna ske för sådan tid. Är icke upplåtelseiden så bestämd som nu sagts, skall avtalet likväl gälla för en tid av fem år.

Utan hinder av vad ovan sagts må dock upplåtelse av gemensamhetsfiske eller fiske inom fiskeområde ske för återstoden av den tid för vilken gemensamhetsfisket eller fiskeområdet bildats.

4 §.

Gäller upplåtelsen för viss tid, äge fiskearrendatorn vid utgången av upplåtelseiden, där ej annat följer av vad i 7 § stadgas, rätt till ny upplåtelse för en tid av fem år; och tillkomme honom sådan rätt ånyo vid utgången av vart femte år (optionsrätt).

Vid upplåtelse av gemensamhetsfiske eller fiske inom fiskeområde skall dock icke på grund av vad ovan sagts, upplåtelsen gälla utöver den tid för vilken gemensamhetsfisket eller fiskeområdet bildats.

5 §.

Sker överlåtelse av fastigheten efter det fiskearrendatorn tillträtt i upplåtelsen ingående markområde eller hus eller annan byggnad eller del av hus, gälle utan särskilt förbehåll upplåtelsen mot nye ägaren.

6 §.

Dör fiskearrendatorn före upplåtelseidens utgång, skall avtalet alltjämt vara gällande. Dödsboet må dock inom sex månader efter dödsfallet uppsäga avtalet eller i sitt ställe sätta annan, med vilken upplåtaren skäligen kan nöjas. Har i sistnämnda fall upplåtaren icke godkänt överlåtelsen och finnes han ej heller skäligen kunna nöjas med den vilken dödsboet satt i sitt ställe, vare arrenderätten förverkad och upplåtaren förty berättigad att uppsäga avtalet.

7 §.

Å upplåtelse varå denna lag äger tillämpning, skola, i den mån icke annat följer på grund av vad ovan stadgats, bestämmelserna i 1 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom tillämpas samt stadgandena i samma lag 2 kap. 3—7 §§, 8 § första stycket, 9 § andra stycket första delen, 14—17 §§, 18 § utom i vad angår elektrisk anläggning, 19, 20, 22 och 23 §§, 25—27 §§, 29—32 §§, 33 § första och tredje styckena, 34 §, 36—43 §§, 49 a §, 52—56 §§, 58 §, 61 § samt 66, 67 och 69 §§ i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet; dock att hänvisningarna i 3 och 36 §§ endast skola gälla lagrum, vilka enligt vad nu sagts skola äga tillämpning å upplåtelsen samt att beträffande i upplåtelsen ingående fiske stadgandena i 17 § andra och tredje styckena skola äga motsvarande giltighet å för fisket nyttig anläggning och fiskevårdande åtgärder samt godkännande som i andra stycket sägs skall lämnas av fiskeriintendent eller hos hushållningssällskap anställd fiskeriasistent samt av två andra personer, vilka äro behöriga att vara synmän.

8 §.

Ej må i avtalet intagas förbehåll att fiskearrendatorn icke skall äga rätt till inteckning av rättighet, som omfattas av denna lag. Har sådant förbehåll skett, vare det utan verkan.

Mot fiskearrendatorn vare förbehåll ock utan verkan, om det strider mot vad som följer av bestämmelserna i 3—6 §§ denna lag eller motsvarande

tillämpning av 2 kap. 17 §, 18 § tredje och fjärde styckena, i den mån de enligt 7 § ovan skola äga giltighet, samt 52—56 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

9 §.

Visas särskilda omständigheter böra föranleda därtill, att avtal varå denna lag äger giltighet undantages från tillämpning av vad som skall gälla enligt 3, 4 eller 8 §§ denna lag eller 2 kap. 52—56 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom och innehåller avtalet förbehåll att medgivande därtill må sökas, ankomme på arrendenämnden att medgiva sådant undantag.

Föreligger ej dispensskäl och avslås på den grund ansökningen, skall upplåtelseavtalet, därest detta ej annorlunda stadgar, anses förfallet.

Över arrendenämndens beslut i ärende som nu sagts må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad, räknat från det klaganden erhöi del av beslutet. Den som ej nöjes åt länsstyrelsens beslut, äge föra klagan däröver i den ordning, som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

Har sådan upplåtelse som avses i 1 §, gjorts för viss tid, som vid lagens ikraftträdande ännu icke utgått, skola å upplåtelsen bestämmelserna i 4 § denna lag tillämpas samt stadgandena i 2 kap. 52—56 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom äga motsvarande tillämpning, därest vid upplåtelse-tidens utgång fiskearrendatorn, eller fiskearrendatorn samt före honom någon av hans föräldrar, innehaft fiskerätten i dess helhet eller till väsentlig del under sammanlagt minst fem år.

Därest i fall, varom i andra stycket är nämnt, upplåtelse-tiden utgår under första året efter lagens ikraftträdande, vare fiskearrendatorn berättigad till ny upplåtelse för en tid av ett år; och skall sådan upplåtelse anses hava kommit till stånd, om han icke inom en månad efter det lagen trätt i kraft på sätt om uppsägning är stadgat tillkännagivit sin önskan att avstå från ny upplåtelse. Med avseende å nämnda upplåtelse äge vardera parten på sätt stadgas i 2 kap. 54 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom påkalla ändring av upplåtelsevillkoren senast åtta månader före den ettåriga upplåtelse-tidens utgång.

Förslag
till
Lag
om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Upplåter någon åt annan genom avtal fiskerätt mot vederlag, skall denna lag tillämpas å upplåtelsen, därest upplåtelsens ändamål är yrkesfiske eller ock annat fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning.

Innefattar upplåtelsen förutom dylik fiskerätt även annan mot vederlag upplåten rätt, som avses i 1 kap. 1 eller 7 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, skall förevarande lag tillämpas jämväl å sådan upplåtelse, därest upplåtelsens huvudsakliga ändamål är idkande av fisket.

Ingår i upplåtelsen jordbruksarrende, gäller vad i andra stycket sägs dock endast om fastigheten tillhör enskild person och arrendet icke är sådant som avses i 2 kap. 49 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

2 §.

Avtal om upplåtelse, varå denna lag är tillämplig (*fiskearrende*), skall upprättas skriftligen. I avhandlingen skola upptagas samtliga villkor som betingas. Ändring eller tillägg, som ej avfattas skriftligen, är utan verkan.

Har fiskearrendatorn börjat utöva rättighet som ingår i upplåtelsen utan att skriftligt avtal blivit upprättat, äger han, därest det ej berott på honom att giltigt avtal sedermera ej kommit till stånd, rätt till ersättning för den skada som därigenom tillskyndas honom. Förbehåll som strider mot vad sålunda stadgats är utan verkan.

Den som vill framställa anspråk på skadestånd enligt andra stycket skall väcka talan inom ett år från det rättigheten upphörde vid äventyr att han eljest förlorar sin skadeståndsrätt.

3 §.

Upplåtelse skall ske för viss tid, ej understigande fem år, eller ock för fiskearrendatorns livstid; dock att, där upplåtelsen angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid, upplåtelsen jämväl må kunna ske för sådan tid. Är icke upplåtelseiden så bestämd som nu sagts, skall avtalet anses ingånget för en tid av fem år.

Utan hinder av vad i första stycket sagts må upplåtelse av gemensamhetsfiske ske för återstoden av den tid för vilken gemensamhetsfisket bildats.

4 §.

Gäller fiskearrendet för viss tid, äger fiskearrendatorn, där ej annat följer av vad i 9 § stadgas, vid utgången av upplåtelseiden rätt till nytt arrende för en tid av fem år; och tillkommer honom sådan rätt ånyo vid utgången av vart femte år (optionsrätt). Vill ej fiskearrendatorn tillgodonjuta nytt arrende, skall han giva det upplåtaren tillkänna senast ett år före arrendetidens utgång på sätt i 2 kap. 38 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom

stadgas om uppsägning av jordbruksarrende. Sker ej sådant tillkännagivande inom föreskriven tid, skall fiskearrendatorn anses hava åtagit sig nytt arrende för en tid av fem år.

5 §.

Fiskearrende, som angår huvudgård till fideikommiss, boställe eller annan fastighet, varöver upplåtaren icke äger förfoga utöver sin egen besittningstid, eller gemensamhetsfiske, skall icke på grund av stadgandena i 3 eller 4 § gälla utöver besittningstiden eller, i fråga om gemensamhetsfiske, den tid för vilken detta bildats.

6 §.

Sker överlåtelse av fastigheten efter det fiskearrendatorn tillträtt i upplåtelsen ingående markområde eller hus eller annan byggnad eller del av hus, skall fiskearrendet utan särskilt förbehåll gälla mot nye ägaren.

7 §.

Dör fiskearrendatorn före arrendetidens utgång, skall avtalet alltjämt vara gällande. Dödsboet må dock inom sex månader efter dödsfallet uppsäga avtalet eller i sitt ställe sätta annan, med vilken upplåtaren skäligen kan nöjas. Har i sistnämnda fall upplåtaren icke godkänt överlåtelsen och finnes han ej heller skäligen kunna nöjas med den vilken dödsboet satt i sitt ställe, skall arrenderätten vara förverkad och upplåtaren berättigad att uppsäga avtalet.

Vid livstidsarrende äger fiskearrendatorns hustru, där äktenskapet var ingånget innan avtalet slöts, efter mannens död tillgodonjuta fiskearrendet så länge hon förbliver änka. Går hon i nytt gifte, må upplåtaren uppsäga avtalet.

8 §.

Utan upplåtarens samtycke må fiskearrendatorn icke i vidare mån än som framgår av 7 § första stycket överlåta arrenderätten.

Ej heller må fiskearrendatorn utan sådant samtycke åt annan helt eller delvis upplåta nyttjanderätten; dock må fiskearrendatorn, där det kan ske utan men för fastighetsägaren, uthyra rum till bostad eller upplåta område av ouppodlad mark till upplagsplats eller liknande ändamål.

9 §.

Å fiskearrende skola, i den mån icke annat följer av vad ovan stadgats, bestämmelserna i 1 kap. lagen om nyttjanderätt till fast egendom tillämpas samt stadgandena i samma lag 2 kap. 3—6 §§, 17 § andra stycket, 18 §, 22—26 §§, 27 § första stycket, 29—32 §§, 33 § första och tredje styckena, 34—43 §§, 45—48 §§, 49 a §, 53—56 §§ samt 58, 66, 67 och 69 §§ i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet. Ingår i upplåtelsen jordbruksarrende, skola därjämte tillämpas stadgandena i 2 kap. 10—16 §§, 17 § första och tredje styckena, 19 och 20 §§ samt 27 § andra stycket. Därest fiskearrendatorn utfört anläggning till nytta för fisket, skola vid tillämpning av bestämmelserna i 2 kap. 17 § andra stycket dessa såtillvida jämkas, att godkännande som i lagrummet avses skall lämnas av fiskeriintendent eller hos hushållningssällskap anställd fiskeriassistent samt av två andra personer, vilka äro behöriga att vara synemän.

Hänvisningarna i 2 kap. 3 och 36 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom skola endast gälla lagrum, som enligt vad i första stycket sägs äga tillämpning på fiskearrendet eller ersatts av bestämmelser i denna lag. Härvid

skall så anses som om stadgande i 2 kap. 7 §, 8 § första stycket och 9 § förstnämnda lag ersatts med motsvarande bestämmelse i 7 eller 8 § denna lag.

10 §.

Mot fiskearrendatorn är förbehåll utan verkan, om det strider mot bestämmelserna i 3, 4 eller 6 § eller 7 § första stycket denna lag eller i 2 kap. 17 § andra stycket, 18 § tredje eller fjärde stycket utom vad angår elektrisk anläggning eller i 53—56 §§ eller 58 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, såvitt de enligt denna lag äga tillämpning å fiskearrendet.

11 §.

Visas särskilda omständigheter böra föranleda att avtal varå denna lag äger giltighet undantages från tillämpning av vad som skall gälla enligt 3, 4 eller 10 § denna lag eller 2 kap. 53—56 §§ eller 58 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom och innehåller avtalet förbehåll att medgivande därtill må sökas, ankommer på arrendenämnd att medgiva sådant undantag.

Föreligger ej dispensskäl och avslås på den grund ansökningen, skall upplåtelseavtalet, därest detta ej annorlunda stadgar, anses förfallet.

Över arrendenämndens beslut i ärende som nu sagts må besvär anföras hos länsstyrelsen inom en månad, räknat från det klaganden fick del av beslutet. Den som ej åtnöjes med länsstyrelsens beslut äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola ingivas till jordbruksdepartementet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1957.

Har sådan upplåtelse som avses i 1 § muntligen eller skriftligen gjorts för viss tid, som vid lagens ikraftträdande ännu icke utgått, skola å upplåtelsen bestämmelserna i 4 § denna lag tillämpas samt stadgandena i 2 kap. 53—56 §§ lagen om nyttjanderätt till fast egendom äga motsvarande tillämpning, därest vid upplåtelse tidens utgång fiskearrendatorn, eller fiskearrendatorn samt före honom någon av hans föräldrar, innehaft fiskerätten i dess helhet eller till väsentlig del under sammanlagt minst tio år.

Därest i fall, varom i andra stycket är nämnt, upplåtelse tiden utgår under första året efter lagens ikraftträdande, är fiskearrendatorn berättigad till ny upplåtelse för en tid av ett år; och skall sådan upplåtelse anses hava kommit till stånd, om han icke inom en månad efter det lagen trätt i kraft på sätt om uppsägning är stadgat tillkännagivit sin önskan att avstå från ny upplåtelse. Med avseende å nämnda upplåtelse äger vardera parten på sätt stadgas i 2 kap. 54 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom påkalla ändring av upplåtelsevillkoren senast åtta månader före den ettåriga upplåtelse tidens utgång.

Bilaga 4

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1)
om nyttjanderätt till fast egendom**

Härigenom förordnas, att 1 kap. 8 §¹ lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 kap.

8 §.

Vad i — — — från kronan.

Ej heller — — — allmän begravningsplats.

Om upplåtelse — — — allmänna vägar.

Om vissa upplåtelser av fiskerätt eller av fiskerätt jämte annan nyttjanderätt är stadgat i lagen om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1957.

¹ Senaste lydelse av 8 §, se SFS 1943:433.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 mars 1957.

Närvarande:

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 21 mars 1957 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet den 15 februari 1957, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.; och
- 2) lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av chefen för jordbruksdepartementets rättsavdelning A. F. Ribbing.

Lagrådet yttrade:

Förslaget till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

Av remissprotokollet framgår ej närmare omfattningen av de intressen som föranlett framläggandet av förevarande lagförslag. Det synes likväl motiverat, att fiskearrendatorernas ställning tryggas genom lagstiftning efter mönster av den reglering som ägt rum beträffande arrende av jord. Den ingående reglering som eftersträvats med det remitterade förslaget har dock medfört vissa påtagliga olägenheter.

En huvudorsak till förslagets komplicerade utformning har varit, att man sökt finna ett system som med samma utförlighet som för s. k. sociala arrenden reglerar bland annat sådana fiskearrenden, med vilka förenats viss nyttjanderätt till jord. Att söka i lagstiftningen besvara de vanskliga spörsmål som dylika blandade avtal kunna föranleda är förenat med synnerliga svårigheter. Även andra kombinationer äro här att räkna med, såsom hyresavtal och fiskearrende eller arbetsavtal och fiskearrende eller arbetsavtal jämte såväl hyra som fiskearrende. I andra sammanhang har ansetts, att blandade avtal äro att i första hand bedöma efter det huvudsakliga ändamålet (jfr kungl. prop. nr 166 till 1939 års riksdag s. 50). Om exempelvis arbetsutfästelsen är det huvudsakliga när arbetsavtal är förenat med rätt till bostadslägenhet, skola reglerna om arbetsavtal tillämpas, ehuru en del

bestämmelser om hyra kunna bli analogiskt tillämpliga med avseende på nyttjanderättsmomentet.

I vissa fall har lagstiftaren från den angivna utgångspunkten sökt precisera till vilken kategori ett avtal är att hänföra (jfr 2 kap. 49 § andra stycket och 3 kap. 2 § nyttjanderättslagen). I regel saknas emellertid sådan precisering. Det remitterade förslaget upptager i 1 § andra stycket ett stadgande som i enlighet med allmänna grunder reglerar förslagets tillämplighet vid kombination av flera nyttjanderättsbefogenheter. I fall som där avses skall sålunda upplåtelsens huvudsakliga ändamål vara avgörande. Samma princip måste, oavsett att stadgande därom ej upptagits, bli tillämplig vid kombination av arbetsavtal och upplåtelse av fiskerätt.

Tredje stycket i 1 § av förslaget har emellertid för ett antal fall gjort undantag från den nämnda principen i andra stycket. Detta stadgande i förening med 9 § i förslaget har såväl formellt som materiellt lett till svårigheter som icke kunna bemästras på nöjaktigt sätt. Det är enligt lagrådets mening påkallat, att förslaget omarbetas så att de blandade avtalen utan undantag behandlas i enlighet med allmänna grundsatser. Detta torde också låta sig göra utan att syftet med förslaget eftersättes. Bestämmelserna kunna i så fall erhålla en naturligare gruppering, samtidigt som det blir möjligt att utelämna hänvisning till en del stadganden i nyttjanderättslagen vilka sakna praktisk betydelse i förevarande sammanhang.

Rubriken till lagen.

Lagrådet förordar, att rubriken till lagen får lyda »lag om fiskearrenden».

1 §.

Enligt lagrådets mening bör lagstiftningen, i enlighet med vad som nu gäller om fiskerättsupplåtelser, utgå från att 1 kap. nyttjanderättslagen är tillämpligt. Detta kapitel kompletteras i förevarande fall av den föreslagna lagen, på samma sätt som kapitlets bestämmelser i fråga om arrende- och hyresupplåtelser kompletteras av 2 och 3 kap. nyttjanderättslagen. Förslaget utgår i stället från att fiskearrendena först undantagas från 1 kap. nyttjanderättslagen genom ändring i sistnämnda lag; sagda kap. göres därefter åter tillämpligt genom 9 § i det remitterade förslaget, därvid emellertid exempelvis 3 och 7 §§ i samma kap. måste jämföras med 6 § i förslaget.

Lagrådet förordar av dessa skäl, att första stycket i 1 § får innehålla, att i fråga om avtal, varigenom någon mot vederlag upplåter fiskerätt åt annan, skall utöver vad som följer av 1 kap. nyttjanderättslagen gälla vad i den föreslagna lagen sägs, därest upplåtelsens ändamål är yrkesfiske eller annat fiske av väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning.

Andra stycket i paragrafen torde böra erhålla en mera allmän innebörd än i det remitterade förslaget och utsträckas att gälla alla blandade avtal. Den föreslagna lagen synes sålunda ej böra äga tillämpning, om rätt till fiske, i samband med jordbruksarrende eller eljest, upplåtits genom avtal som huvudsakligen har annat ändamål än i första stycket sägs.

Tredje stycket i det remitterade förslaget torde kunna utan olägenhet helt uteslutas. Härav blir följden, att kombination av jordbruksarrende och fiskearrende blir att principiellt bedöma på samma sätt som kombination av hyra och fiskearrende skall bedömas enligt förslaget. Huruvida det blandade avtalet är att hänföra till det ena eller andra av nu nämnda kombinationsfall, blir att besvara jämlikt 3 kap. 2 § nyttjanderättslagen. Har ett kombinerat avtal väsentligen sådant syfte som avses i 2 kap. 49 § andra stycket nyttjanderättslagen, blir det där angivna regler för sociala jordbruksarrenden som i första hand bestämma avtalets innehåll. Något undantag för fall, då kronan eller annat särskilt rättssubjekt upplåter fiskearrende i kombination med viss upplåtelse av jord, torde ej vara påkallat.

När fiskearrendet är det huvudsakliga, blir den föreslagna lagen tillämplig. I fråga om det moment av ett kombinerat avtal som innefattar viss upplåtelse av jord jämte eventuell åbyggnad skola enligt förut åberopade allmänna grunder de materiella bestämmelser som gälla för arrende lända till efterrättelse i tillämpliga delar. Detta lär innebära, att fastighetens ägare icke kan ålägga fiskearrendatorn längre gående förpliktelser i fråga om jord och byggnader än om jorden och byggnaderna upplåtits för sig. Tydligt är, att sådana regler som röra tiden för arrendets bestånd måste tillämpas beträffande avtalet i dess helhet. Detta gäller även brytandet av optionsrätt, omprövning av arrendevillkoren vid förnyat arrende o. d. Tillämpningen av de grundsatser som nu nämnts har veterligen icke i andra sammanhang föranlett några större svårigheter och förhållandena torde vid fiskearrenden, där fisket är det huvudsakliga, vara så relativt enkla att man icke har anledning att här frånga principen.

2 §.

Bestämmelsen i andra stycket andra punkten torde lämpligen kunna ingå i en senare paragraf (15 §), som uppräknar de tvingande bestämmelserna i förslaget.

3 §.

Det i andra stycket upptagna stadgandet synes böra flyttas till första stycket. Vidare torde såsom andra stycke böra införas stadgande, att i fråga om fideikommissfastighet, som ej är att anse som huvudgård, vad i 1 kap. 9 § nyttjanderättslagen sägs skall äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Andra och tredje punkterna synas böra upptagas som ett andra stycke. Vidare torde den till 9 § gjorda hänvisningen — vars innebörd ej kan uppfattas utan genomgång av alla hänvisningar i sistnämnda paragraf — böra ersättas av ett tredje stycke i 4 §, enligt vilket bestämmelserna i 2 kap. 53, 67 och 69 §§ nyttjanderättslagen om brytande av optionsrätt och vad därmed har samband skola äga motsvarande tillämpning med avseende å fiskearrende.

5 §.

Det här föreslagna stadgandet följer av allmänna regler och torde kunna utgå. Under 5 § kan i stället — som anslutning till 4 § — från 9 § i det remitterade förslaget upptagas stadgande av innebörd, att vad i 2 kap. 54—56 §§ nyttjanderättslagen är stadgat om ändrade arrendevillkor eller fortsatt tillämpning av äldre villkor skall äga motsvarande tillämpning med avseende å fiskearrende.

6—9 §§.

Lagrådet återkommer nedan till 6 § i det remitterade förslaget.

I 9 § av förslaget hänvisas bland annat till 2 kap. 3—6 och 58 §§ nyttjanderättslagen. Lagrådet anser det erforderligt, att för överskådlighetens skull bestämmelser i där reglerade ämnen, i den mån de äro behövliga, direkt inskrivas i lagförslaget.

Hänvisningen i 9 § till 2 kap. 3 § nyttjanderättslagen torde sålunda böra under 6 § ersättas med föreskrift, att den som upplåter fiskearrende ej må i andra fall än lagen stadgar förbehålla sig eller annan ägare av fastigheten rätt att frånträda arrendet före arrendetidens slut. — Någon hänvisning till 4 § i 2 kap. nyttjanderättslagen torde icke vara praktiskt påkallad. — I stället för hänvisningen till 5 § samma kap. kan som 7 § upptagas stadgande, att fardag för tillträde och avträde av arrenderat fiske är den fjortonde dagen i mars månad och att, om fardag infaller å söndag, tillträde eller avträde skall ske följande dag.

Under 8 § kunna såsom *första stycke* upptagas bestämmelser, motsvarande 2 kap. 6 § första och andra punkterna samt andra stycket i samma paragraf ävensom 58 § första stycket nyttjanderättslagen. Stadgandet synes sålunda böra innehålla, att arrendeavgiften skall vara till storleken bestämd och ej må utsättas annorledes än i penningar, att om avgiften likväl bestämts i annat än penningar, den skall beräknas till belopp som med hänsyn till förhållandena vid tiden för avtalets slutande får anses utgöra skäligt arrende samt att, om tid ej är utsatt för erläggande av arrendeavgift, den skall erläggas sist tre månader före varje arrendeårs utgång.

I 9 § av det remitterade förslaget upptages även hänvisning till 2 kap. 17 § — i olika sammanhang och med olika innebörd — samt till 18 §, 22—26 §§, 27 § första stycket och 45—48 §§ i nämnda kap. nyttjanderättslagen. Med den förenkling av förslaget som lagrådet förordat torde det bli överflödigt att hänvisa till andra av nu uppräknade lagrum än 25 och 26 §§, 27 § första stycket och 45—48 §§. Hänvisningen kan med fördel upptagas i ett *andra stycke* av 8 § och innehålla, att vad i nämnda lagrum är stadgat om nedsättning av arrendeavgift, skadestånd, rätt till uppsägning och arbetsavtal skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fiskearrende. I samma stycke torde i anslutning till 58 § andra stycket i 2 kap. nyttjanderättslagen höra införas bestämmelse, att arrendatorn även äger rätt till skälig nedsättning av arrendeavgiften, om fisket, utan hans vållande, på grund av fiskpest, vattenförorening eller annan sådan händelse i hög grad försämrats.

Den bestämmelse som innehålles i andra stycket andra meningen i 2 kap. 58 § nyttjanderättslagen torde med avseende å fiskearrende böra utvidgas till alla fall, då arrendatorn enligt förslaget är berättigad till nedsättning av arrendet, och införas *såsom tredje stycke i 8 §*. Stadgandet kan lämpligen innehålla, att om arrendatorn före förfallodagen påkallat nedsättning av arrendeavgiften i fall, då det kan komma i fråga, han skall anses hava guldit den i rätt tid, därest han inom en månad efter det avgiften blivit slutligt bestämd erlägger vad som brister.

Det remitterade förslaget upptager under 7 och 8 §§ bestämmelser med avseende å fiskearrendatorns död samt om förbud mot överlåtelse av arrendatorns rätt och om upplåtelser av mera begränsad innebörd. Det ämne som avses i 8 § torde, i överensstämmelse med vad som skett i 2 och 3 kap. nyttjanderättslagen, böra regleras först. I stället för vad som föreslagits under 8 § synes emellertid, i enlighet med den förenkling som lagrådet i övrigt förordat, vara tillfyllest att stadga, att arrendatorn ej må utan medgivande av fastighetens ägare till annan överlåta eller upplåta fisket eller del därav. Stadgandet kan upptagas såsom första stycke *under 9 §*. Lagrådet anser emellertid övervägande skäl tala för att i paragrafen även upptages en motsvarighet till 8 § andra stycket i 2 kap. nyttjanderättslagen. Fiskearrendatorn kan eljest komma i en svår situation, t. ex. om han är oförmögen att utöva fisket men likväl måste svara för arrendeavgiften och värden av fisket. Bestämmelsen torde kunna innehålla, att om arrendeavtalet är slutet för viss tid ej understigande tio år och arrendatorn vill frånträda arrendet, han må bjuda fastighetens ägare att återtaga fisket mot skyldighet att gälda arrendatorn skälig ersättning för arrendets värde. Vill ej ägaren lösa mot ersättning som nu sagts, bör arrendatorn vara berättigad att i sitt ställe sätta annan, med vilken ägaren kan skäligen nöjas.

Med avseende å fiskearrendatorns död stadgas i 7 § av det remitterade förslaget bland annat, att dödsboet, om det vill sätta annan i sitt ställe, skall göra det inom sex månader från dödsfallet. Någon sådan tidsbegränsning finns ej för motsvarande fall vid hyra. Med hänsyn till att dödsboet kan ha svårigheter att anskaffa arrendator under nämnda tid förordar lagrådet, att tidsbegränsningen för utövandet av sagda befogenhet får utgå. Tredje punkten i första stycket, som upptager förverkandepåföljd, är avsedd att komplettera hänvisning till 2 kap. 36 § nyttjanderättslagen (jfr 9 § första och andra styckena i det remitterade förslaget). Om såsom lagrådet vill förorda fullständiga förverkanderegler införas i förslaget under 12 §, kan nu nämnda bestämmelse i 7 § utgå. Övriga bestämmelser med avseende å arrendatorns död kunna lämpligen upptagas *såsom 10 §*.

Den förut nämnda 6 § i det remitterade förslaget innehåller, att om överlåtelse sker av fastigheten efter det fiskearrendatorn tillträtt i upplåtelsen ingående markområde eller hus eller annan byggnad eller del av hus, fiskearrendet skall utan särskilt förbehåll gälla mot nye ägaren. Detta stadgande lider av den bristen att avgörande betydelse tillagts omständigheter som icke framstå som det väsentliga vid utövning av fiskerätten. Stadgandet sy-

nes också alltför snävt mot fiskearrendalorn. Enligt lagrådets mening kan utan obehörigt intrång i omsättningens intresse stadgas, att därest överlåtelse av fastigheten sker efter det arrendatorn tillträtt fisket (jfr 2 kap. 28 § nyttjanderättslagen), arrendeavtalet skall utan särskilt förbehåll gälla mot nye ägaren. Såsom exempel på att fisket tillträtts kan nämnas, att arrendatorn flyttat till upplåten bostad, påbörjat uppförandet av fiskebyggnad eller eljest på tydligt sätt börjat utöva den upplåtna rättigheten. Om en köpare likväl blir missledd, har han att hålla sig till sin fångesman. Stadgandet torde böra upptagas *under 11 §* såsom *första stycke*.

I 9 § av det remitterade förslaget hänvisas till 29—32 §§ och 33 § första och tredje styckena i 2 kap. nyttjanderättslagen. Denna hänvisning torde, med lämplig antydan om innehållet i paragraferna, för sammanhangets skull böra upptagas såsom *andra stycke i 11 §*.

Vidare hänvisas i 9 § av det remitterade förslaget till 34 § i 2 kap. nyttjanderättslagen. Detta stadgande synes dock föga rimligt ur fiskearrendatorns synpunkt, varför lagrådet förordar att hänvisningen ej upptages (jfr 3 kap. 31 § nyttjanderättslagen som betr. hyra ej upptager skadeståndspåföljden). Fastighetens ägare synes tillräckligt tillgodosedd genom sin rätt att uppsäga avtalet, om arrendatorn brister åt sina skyldigheter i fråga om erläggande av arrende m. m. Även hänvisningen till 2 kap. 35 § nyttjanderättslagen kan utan olägenhet undvaras (jfr förverkandebestämmelserna).

I 9 § första stycket av det remitterade förslaget hänvisas jämväl till 36—43 §§ i 2 kap. nyttjanderättslagen. Innebörden av hänvisningen till 36 §, som kompletteras av 9 § andra stycket i det remitterade förslaget, är synnerligen svårtillgänglig. Lagrådet anser det nödvändigt, att en fullständig paragraf med angivande av förverkandegrunderna upptages och att motsvarighet till 2 kap. 37 § nyttjanderättslagen jämväl inskrives i förslaget. Förverkandereglerna kunna i så fall betydligt förenklas. I enlighet härmed förordar lagrådet, att såsom *första stycke under 12 §* upptages stadgande, att arrenderätten skall vara förverkad och fastighetens ägare förty berättigad att uppsäga avtalet: 1) om arrendatorn dröjer med erläggande av arrendeavgift utöver en månad från förfallodagen; 2) om han gör sig skyldig till vanvård av fisket; 3) om han olovligen överlåter eller upplåter fisket eller del därav; 4) om han å fastigheten för eller tillåter andra att föra ett sådant leverne som väcker allmän förargelse eller verkar störande på omgivningen; och 5) om han eljest i väsentlig omfattning åsidosätter vad som åligger honom enligt avtalet. Såsom *andra och tredje stycken i 12 §* bör upptagas motsvarighet till 2 kap. 36 § andra och tredje styckena nyttjanderättslagen.

I anslutning till den sålunda förordade 12 § kan såsom 13 § upptagas stadgande motsvarande 37 § i 2 kap. nyttjanderättslagen och innehållande, att om arrendatorn låtit komma sig till last sådant förhållande som i 12 § 1, 2 eller 4 sägs men rättelse sker innan fastighetens ägare gjort bruk av sin rätt att uppsäga avtalet, eller om i fall som avses i 12 § 3 eller 5 ägaren

icke uppsagt avtalet inom sex månader från det han fick kunskap om förhållande som där avses, ägaren ej må senare åberopa förhållandet såsom grund för arrendatorns skiljande från arrendet.

Vad angår hänvisningen i 9 § av det remitterade förslaget till 2 kap. 38—43 §§ nyttjanderättslagen torde den, med lämplig erinran om innehållet av paragraferna, böra upptagas *såsom 14 § i den föreslagna lagen*.

Av övriga hänvisningar i 9 § torde, efter av lagrådet förordad förenkling, endast de som avse 2 kap. 49 a, 66 och 68 §§ behöva upptagas. Lagrådet återkommer till dem under 11 § i det remitterade förslaget.

10 och 11 §§.

Den i 10 § intagna uppräknningen av tvingande bestämmelser torde böra upptagas *såsom första stycke i 15 §* och, jämkad efter lagrådets förslag, innehålla, att förbehåll, som strider mot 2 § andra stycket, 3—5 §§, 8 §, 9 § andra stycket, 10 § första stycket eller 11 § första stycket, ej må åberopas av fastighetens ägare.

Under 11 § i det remitterade förslaget ha upptagits bestämmelser motsvarande 2 kap. 68 § nyttjanderättslagen. Hänvisningen i första stycket till 10 § i det remitterade förslaget läser bero på förbiseende och skall — från förslagets utgångspunkter i förevarande hänseende — utgå. Lagrådet anser emellertid, att för vinnande av en enklare reglering arrendenämnden bör tillerkännas befogenhet att ge dispens från förenämnda tvingande bestämmelser över lag. Lagrummet kan även i övrigt förenklas avsevärt och lämpligen *såsom andra stycke under 15 §* innehålla, att arrendenämnden äger i samband med avtalets ingående medgiva undantag från vad som följer av första stycket, såframt avtalet innehåller att sådant medgivande må sökas och särskilda skäl äro till undantaget, och att därest ansökan om undantag avslås i fall då dylikt förbehåll gjorts, upplåtelsen är förfallen, om ej avtalet stadgar annat.

Slutligen synes *som 16 §* böra upptagas stadgande, att om arrendenämndens sammansättning, granskning av arrendeavtal och besvär över nämndens beslut skall gälla vad i 2 kap. 49 a, 66 och 68 §§ nyttjanderättslagen är stadgat.

Slutstadgandet.

Beaktas vad lagrådet i det föregående förordat bör hänvisningen i andra stycket av slutstadgandet till 2 kap. 53—56 §§ nyttjanderättslagen i stället gälla 5 § i den nya lagen.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom

Den föreslagna lagen om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. förutsätter, att 1 kap. nyttjanderättslagen blir tillämpligt på fiskearrende. Sådant arrende faller under 7 § i nämnda kap., vilken paragraf i sin tur hänvisar till vad som tidigare stadgats i kapitlet, sålunda bland annat till 3 § som handlar om verkan av att fastigheten överlåtes. Enligt 6 § i förstnämnda lagförslag skall emellertid härutinnan gälla en särskild regel, ungefär motsvarande vad som enligt 2 kap. 28 § och 3 kap. 28 § gäller för vanligt arrende och hyra. En erinran om detta förhållande bör införas i 1 kap. 7 §. Om så sker, torde någon ändring av 8 § samma kap. icke erfordras.

Ur protokollet:

Torsten Johansson

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1957.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON, HENRIKSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och jordbruksdepartementen anmäler statsrådet Eliasson lagrådets den 25 mars 1957 avgivna utlåtande över de den 15 februari 1957 till lagrådet remitterade förslagen till

lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. samt

lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m.

Lagrådet, som uttalat sin anslutning till att en lagstiftning med i huvudsak det innehåll som det remitterade lagförslagets kommer till stånd, har förordat att de problem, vilka uppkommer då ett avtal om upplåtelse av fiskerätt jämväl har annat ändamål än rätt till fiske, löses efter en princip som delvis avviker från den som tillämpats i det remitterade förslaget. I fråga om blandade avtal är huvudregeln i det remitterade förslaget, att fiskearrendelagen skall tillämpas om kombinationen är fiskerätt och annan nyttjanderättsupplåtelse samt idkande av fisket är det huvudsakliga ändamålet med upplåtelsen. Vid kombination mellan fiskerätt och jordbruksarrende skall emellertid denna regel blott gälla då upplåtaren är enskild person och jordbruksarrendet ej faller under de sociala arrendebestämmelserna i nyttjanderättslagen. Det remitterade förslaget innebär alltså att avtal, som avser t. ex. kombination av fiskerätt och socialt jordbruksarrende, ej omfattas av bestämmelserna i den föreslagna lagen. Detsamma gäller vidare bl. a. då arrende av jord i publik ägo upplåtes i kombination med fiskerätt. Tanken har härvid varit, att de regler som i dessa fall gäller för jordbruksarrendedelen alltid skall tillämpas på hela avtalet. Lagrådets förslag innebär, att fiskearrendelagen skall bli tillämplig på alla blandade avtal, vari ingår upplåtelse av fiskerätt, dock ej om avtalets huvudsakliga ändamål är annat än fisket. Lagrådet utgår härvid från att vid sidan av fiske-

arrendelagen på jordbruksarrendedelen analogivis skall kunna tillämpas vissa av de materiella bestämmelser, som gäller för det slag av jordbruksarrende som upplåtelsen innefattar. Motsvarande princip förutsättes skola gälla om avtalet, förutom fiskerätt, avser t. ex. hyra eller arbetsavtal. Fördelen med lagrådets förslag är främst att anslutning helt sker till de allmänna regler efter vilka blandade avtal brukar bedömas. I sak innebär lagrådets förslag i stort sett endast den ändringen, att, om det huvudsakliga ändamålet med ett blandat avtal är upplåtelse av yrkesfiske eller annat fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning, fiskearrendelagen blir tillämplig även i sådana fall då det mindre väsentliga momentet i avtalet är jordbruksarrende, varå de särskilda bestämmelserna om sociala och publika arrenden är tillämpliga. Även enligt min mening är det med hänsyn till lagstiftningens syfte i och för sig önskvärt, att fiskearrendelagen blir tillämplig på alla avtal, som huvudsakligen avser upplåtelse av yrkesfiske eller annat fiske av väsentlig betydelse för fiskearrendatorns försörjning. Den av lagrådet förordade metoden att på den del av ett blandat avtal, som ej avser fiskerätt, analogiskt tillämpa vissa bestämmelser utöver de i fiskearrendelagen upptagna, möjliggör vidare att lagtexten kan utformas enklare och mera överskådligt. Ett genomförande av densamma torde icke komma att medföra svårigheter vid tillämpningen. Med hänsyn till de fördelar, som lagrådets förslag i denna del erbjuder, anser jag att det bör godtagas. Vid förslagets lagtekniska utformning bör såsom lagrådet förordat de i 9 § av det remitterade förslaget sammanförda hänvisningarna till vissa bestämmelser i nyttjanderättslagen fördelas på olika paragrafer och infogas i lämpligt samband med direkta bestämmelser i lagen. Härigenom vinnes större överskådlighet. Även i övrigt kan i sådant syfte redaktionella jämkningar vidtagas.

I några avseenden innebär lagrådets förslag vissa sakliga ändringar i det remitterade förslaget utöver dem som direkt föranledes av den jämkning av regleringen i fråga om de kombinerade avtalen som jag förordar. Dessa ändringsförslag torde jag nu få behandla i anslutning till en översikt av stadgandena i det slutliga lagförslag som jag framlägger.

Vid avfattningen av *rubriken till lagen* samt 1—7 §§ har beaktats vad lagrådet anfört. I det remitterade förslaget motsvaras 1 § av 1 § och den i 9 § införda hänvisningen till 1 kap. nyttjanderättslagen, 2 § av 2 §, 3 § av 3 § och den i 9 § införda hänvisningen till 1 kap. 9 § nyttjanderättslagen, 4 § av 4 § samt de i 9 § införda hänvisningarna till 2 kap. 53, 67 och 69 §§ nyttjanderättslagen, 5 § av hänvisningarna i 9 § till 2 kap. 54—56 §§ nyttjanderättslagen, 6 § av hänvisningen i 9 § till 2 kap. 3 § nyttjanderättslagen samt 7 § av hänvisningen i 9 § till 2 kap. 5 § nyttjanderättslagen.

Första stycket i 8 § har trätt i stället för hänvisningarna i 9 § till 2 kap. 6 § och 58 § första stycket nyttjanderättslagen.

Andra stycket i 8 § ersätter hänvisningarna i 9 § till 2 kap. 25 och 26 §§, 27 § första stycket och 45—48 §§ nyttjanderättslagen samt innehåller vidare en bestämmelse som med en formulering, som anpassats till förhållandena

vid fiske, i huvudsak motsvarar hänvisningen i 9 § till 2 kap. 58 § andra stycket fiskerättslagen.

Tredje stycket i 8 § motsvaras av stadgande i 2 kap. 58 § andra stycket nyttjanderättslagen men har utvidgats till att i enlighet med lagrådets förslag gälla samtliga fall då arrendatorn påkallat nedsättning av arrendeavgift.

9 § ersätter 8 § i det remitterade förslaget. Lagrådet har föreslagit, att som ett andra stycke i 9 § skall införas motsvarande stadgande som i 2 kap. 8 § andra stycket nyttjanderättslagen. Vad lagrådet till stöd härför anfört har emellertid icke föranlett mig att ändra den ståndpunkt, som jag enligt remissprotokollet i denna del intagit. Stadgandet bör därför icke medtagas.

10 § motsvarar, med av lagrådet föreslagna jämkningar, 7 § i det remitterade förslaget.

11 § *första stycket* ersätter 6 § i det remitterade förslaget och bygger på i stort sett samma princip som detta. I det remitterade förslaget angavs direkt i lagtexten vissa besittningstaganden, som skulle förläna arrendatorn skydd mot ny ägare utan att förbehåll vid överlåtelsen skett eller in-teckning förelåg. Lagrådet har emellertid förordat, att man bör åt rättstillämpningen överlåta att avgöra när tillträde kan anses ha skett på sådant sätt att det bör skydda arrendatorn. Av lagrådets uttalande torde framgå, att enligt dess mening härvid även andra åtgärder än de i den remitterade lagtexten angivna skall kunna få betydelse under förutsättning att de på ett tydligt sätt utvisar att arrendatorn börjat utöva den upplåtna rättigheten. Jag har intet att erinra mot vad lagrådet i denna del anfört och har utformat stadgandet i enlighet med dess förslag.

11 § *andra stycket* ersätter de i 9 § av det remitterade förslaget intagna hänvisningarna till 2 kap. 29—32 §§ samt 33 § första och tredje styckena nyttjanderättslagen.

I 12 och 13 §§ har, efter anpassning till förhållandena vid fiske, intagits bestämmelser motsvarande 2 kap. 36 och 37 §§ nyttjanderättslagen, till vilka hänvisats i 9 § av det remitterade förslaget.

Föreskrifterna i 14 § ersätter hänvisningarna i 9 § av det remitterade förslaget till 2 kap. 38—43 §§ nyttjanderättslagen.

Första stycket i 15 § ersätter 10 § i det remitterade förslaget. Därvid har jämkning gjorts, föranledd av att hänvisningarna i 9 § av det remitterade förslaget till 2 kap. 17 och 18 §§ nyttjanderättslagen saknar motsvarighet i det förslag, som jag nu framlägger.

Andra stycket i 15 § ersätter 11 § första och andra styckena i det remitterade förslaget. På sätt lagrådet förordat har möjligheterna till dispens utvidgats till att avse samtliga de bestämmelser, vilka enligt första stycket har tvingande karaktär. Då förutsättningen för att en dispensansökan skall kunna prövas är att avtalet innehåller medgivande därtill, anser jag att några betänkligheter mot en sådan utvidgning ej föreligger.

Bestämmelserna i 16 § ersätter 11 § tredje stycket i det remitterade förslaget och de i 9 § införda hänvisningarna till 2 kap. 49 a och 66 §§ nyttjanderättslagen.

I *slutstadgandet* har i förhållande till det remitterade förslaget gjorts redaktionell jämkning på sätt lagrådet föreslagit.

Den här lämnade översikten visar att av de stadganden eller hänvisningar, som intagits i det remitterade förslaget, det av mig nu framlagda saknar motsvarighet till 5 § förstnämnda förslag och hänvisningarna i 9 § till 2 kap. 4 §, 10—20 §§, 22—24 §§, 27 § andra stycket samt 34 och 35 §§. Av de lagrum till vilka hänvisning skett skulle enligt det remitterade förslaget 10—16 §§, 17 § första och tredje styckena, 19 och 20 §§ samt 27 § andra stycket bli tillämpliga endast om i upplåtelsen ingick jordbruksarrende. Stadgandena bör därför — som en följd av den princip rörande regleringen av de kombinerade avtalen efter vilken mitt slutliga förslag utformats — utgå. Såsom lagrådet förordat torde 5 § i det remitterade förslaget utan att därigenom saklig ändring sker kunna undvaras. Då med den utformning som det slutliga förslaget i övrigt fått det ej torde komma att medföra någon praktisk olägenhet att utesluta jämväl hänvisningarna till 2 kap. 4 §, 17 § andra stycket, 18 §, 22—24 §§ samt 34 och 35 §§ har jag även biträtt lagrådets förslag härom. I fråga om 17 § andra stycket må framhållas att, om arrendatorn ämnar utföra någon för fisket nyttig anläggning av varaktig beskaffenhet, överenskommelse i kostnadsfrågan regelmässigt torde träffas med fastighetens ägare. De fall då fastighetens ägare tillhandahåller arrendatorn fiskredskap torde vara så sällsynta, att det ej finns anledning att endast för dem bibehålla hänvisningen till 24 §.

Utöver vad här angivits har vissa redaktionella jämkningar företagits i det remitterade förslaget.

Vad lagrådet anfört beträffande *förslaget till ändring i nyttjanderättslagen* kan jag biträda.

Föredraganden hemställer härefter att efter vidtagna ändringar ifrågavarande båda lagförslag — jämlikt § 87 regeringsformen — ävensom det i statsrådsprotokollet för den 15 februari 1957 omförmälda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 46 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Ulla B. Silén.

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	3
Utdrag av statsrådsprotokollet den 15 februari 1957	8
Inledning	8
I. Gällande bestämmelser i huvuddrag	9
II. Huvuddragen i den föreslagna lagstiftningen	11
1. Allmän översikt	11
2. Avgränsning med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen	20
3. Kombinerade upplåtelser	33
4. Avgränsning med hänsyn till upplåtaren	35
5. Avtalets form	50
6. Minimitid och optionsrätt	54
7. Upplåtelsens bestånd mot ny ägare av fastigheten	59
8. Den lagtekniska utformningen av lagstiftningen	66
III. Specialmotivering	69
Hemställan	97
Fiskeristyrelsens förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. (<i>Bilaga 1</i>)	99
Departementspromemorians förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. (<i>Bilaga 2</i>)	105
Förslag till lag om vissa upplåtelser av fiskerätt m. m. (<i>Bilaga 3</i>)	108
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom (<i>Bilaga 4</i>)	111
Utdrag av lagrådets protokoll den 25 mars 1957	112
Utdrag av statsrådsprotokollet den 29 mars 1957	120